

siðari málsgrein 109. greinar, hæfilega ákveðin 100 króna sekt, er greiðist innan tveggja vikna, en afplánast annars með 10 daga einföldu fangelsi. Í skaðabætur ber honum að greiða 55 krónur, fyrir skemmdir í fangahúsi kr. 17.50 og fyrir skemmdir á kápu kr. 37.50. Ennfremur ber ákærðu einn fyrir báða og báðir fyrir einn að greiða allan kostnað málsins, sem orðinn er og verður. Báðir ákærðu eru komnir yfir lögaldur sakamanna.

Mánudaginn 15. dez. 1930.

Nr. 99/1929.

Réttvísín og valdstjórnin

(Stefán J. Stefánsson)

gegn

Hálfðáni Hálfðánarsyni (Lárus Jóhannesson), **Eggert Halldórssyni** (Sveinbjörn Jónsson) **og Hannesi Halldórssyni** (Magnús Guðmundsson).

Atkvæðafölsun.

Dómur aukaréttar Reykjavíkur 8. marz 1929:

Hálfðán Hálfðánarson sæti betrunarhússvinnu í 8 mánuði, Eggert Halldórsson sæti 6 mánaða fangelsi við venjulegt fanga-
viðurværi og Hannes Halldórsson 3 mánaða fangelsi við venju-
legt fangaviðurværi.

Hálfðán og Eggert greiði in solidum þrjá fjórðu hluta af tveim þriðju hlutum alls kostnaðar, sem af málinu löglega leiðir og leitt hefir, þó þannig, að þeir hvor um sig greiði varðhaldskostnað sinn, og Eggert þess utan kostnað við einangrun sína á sjúkrahúsi. Af sakarkostnaðinum greiði Hannes einn fjórða hluta af tveim þriðju hlutum, en einn þriðji hluti af greindum kostnaði greiðist af almannafé.

Þá greiði hinir ákærðu málsvarnarlaun til verjenda sinna, hver fyrir sig, þannig: Hálfðán Hálfðánarson greiði hæstaréttarmálaflutningsmanni Lárusi Jóhannessyni 40 kr., Eggert Halldórsson greiði cand. juris Páli Jónssyni 150 kr. og Hannes Halldórsson hæstaréttarmálaflutningsmanni Magnúsi Guðmundssyni 75 kr.

Hæstaréttarmálaflutningsmaður Lárus Jóhannesson greiði 20 kr. í ríkissjóð og 20 kr. í fátækra sjóð Reykjavíkur.

Dóminum skal fullnægja undir aðför að lögum.

Dómur hæstaréttar.

Verjendur ákærðu, Hálfðánar Hálfðánarsonar og Eggerts Halldórssonar, hafa krafizt þess í hæstarétti, að hinn áfrýjaði dómur og öll meðferð undirdómarans Halldórs Kr. Júlíussonar á málinu verði ómerkt, og að málinu verði vísað heim aftur til nýrrar meðferðar, en krafa þessi verður eigi tekin til greina, þótt nokkrir gallar séu á meðferð málsins í undirréttinum, svo sem síðar verður sagt.

Hinir ákærðu, Hálfðán Hálfðánarson, sem var hreppstjóri Eyrarhrepps í Norður-Ísafjarðarsýslu og formaður undirkjörstjórnar hreppsins við alþingiskosningar, og ritari hans Eggert Halldórsson, eru í máli þessu sakaðir um að vera valdir að fölsun ellefu kjörseðla til alþingiskosninga. Meðal þeirra eru atkvæðaseðlar þriggja kjósenda í Eyrarhreppi, Kristins Péturssonar, Sumarliða Hjálmarssonar og Halldórs Kristjánssonar. Er það upplýst, að þ. 4. júlí 1927, að kvöldi dags, komu þeir samtímis á heimili Hálfðánar til þess að greiða þar atkvæði til alþingis, þar sem þeir bjuggust við að verða ekki heima á kjördegi, er ákveðinn var 9. s. m. Fór kosningin fram svo sem lög mæla fyrir þannig, að Hálfðán afhenti þeim kjörgögn, kjörseðil ásamt blágráu umslagi, og fór hver þeirra um sig með kjörgögn sín inn í annað herbergi, ritaði þar í einrúmi á atkvæðaseðilinn nafn þess frambjóðanda, er hann kaus, lét seðilinn í umslagið, lokaði því og afhenti Hálfðáni það, annaðhvort á skrifstofu hans eða á ganginum fyrir framan

hana og undirritaði á skrifstofunni fylgibréfið, er Eggert hafði útfyllt meðan hann var að kjósa, og var síðan fylgibréfið ásamt umslaginu með atkvæðaseðlinum látið í annað stærra áletrað kosningaumslag, er Eggert skrifaði utan á og lokaði síðan Hálf dán eða Eggert því. Æsktu allir þeir kjósendurnir þess, að Hálf dán geymdi umslögin til kosningardags og lét hann þau, að þeim ásjáandi, niður í skúffu, lokaði henni með lykli, er hann stakk í vasa sinn, og lét svo ummælt, að þar skyldu atkvæðin geymast þar til á kjördegi.

Að nýafstaðinni þessari kosningu kom fjórði kjósendinn, Sigurður Guðmundur Sigurðsson, og kaus hann þar með sama hætti. Hefir hann frá fyrstu borið það og eigi hvíkað frá því, að hann hafi afhent Hálf dani umslagið með atkvæðaseðlinum á ganginum fyrir framman skrifstofuna og að Hálf dán hafi tekið þar við því, gengið á undan sér inn á skrifstofuna, lagt það innarlega á skrifborðið, er Eggert sat við og var að útfylla fylgibréfið. Hálf dán hefir hinsvegar staðhæft, að hann hafi afhent sér kjörseðilsumslagið inni á skrifstofunni. Undirskrifaði Sigurður Guðmundur þar fylgibréfið, og var það ásamt kjörseðilsumslagi, er kjósendinn hélt vera sitt, sett í stærri umslagið, því lokað og tók Sigurður Guðmundur þegar við því og hafði það heim með sér.

Er þeir Kristinn Pétursson, Sumarliði Hjálmarsson og Halldór Kristjánsson höfðu greitt atkvæði sín, sem fyr segir, gengu þeir allir samtímis út frá Hálf dani og heim til sín. En á leiðinni þangað var þeim sagt, að óvarlegt væri að skilja atkvæðin eftir í vörzlum Hálf dánar. Varð það til þess, að þeir Kristinn og Sumarliði fóru, að liðnum hér um bil þremur stundarfjórðungum frá því atkvæðagreiðslan fór fram, aftur heim til Hálf dánar og kröfðust þess, að hann

afhenti þeim atkvæðin, einnig atkvæði Halldórs Kristjánssonar, er hann gerði viðstöðulaust, og fóru þeir með öll þrjú atkvæðin heim til sín. Er þangað kom opnuðu þeir atkvæðaumslög sín í viðurvist þriðja manns og kom þá í ljós, að á báðum atkvæðaseðlunum var nafn Jóns A. Jónssonar, frambjóðanda ihaldsflokksins, en báðir fullyrða þeir, að þeir hafi kosið Finn Jónsson, frambjóðanda alþýðuflokksins. Kristinn Pétursson geymdi öll þrjú kjörgögnin undir kotta sínum um nóttina og snemma næsta morguns fóru þeir Sumarliði ásamt Halldóri Kristjánssyni inn til Ísafjarðar og þangað kom einnig Sigurður Guðmundur Sigurðsson samdægurs með sín kjörplögg. Voru atkvæðaumslög hinna tveggja síðastnefndu kjósenda opnuð þar hvort um sig í votta viðurvist og reyndist nafn Jóns A. Jónssonar einnig að vera á báðum seðlunum í stað nafns Finns Jónssonar, er þeir segjast báðir hafa kosið.

Þeir Kristinn, Sumarliði og Halldór kærðu þá þegar málið skriflega fyrir sýslumanni Ísafjarðarsýslu, er byrjaði rannsóknina þá samstundis, og hafa allir fjórir fyrgreindir kjósendur staðfest frásögn sína um öll atvik, sem hér að framan greinir og unnið eið að því meðal annars, að kjörgögnin hafi eigi í annara hendur komið, frá því er þeir tóku þau í Hnifsdal og þar til þau voru opnuð, að þeir hafi kosið Finn Jónsson og ritað nafn hans á atkvæðaseðil sinn, og synjað fyrir, að þeir hafi skrifað atkvæðaseðil þann, er kom úr umslögunum þegar þau voru opnuð. Hafa atkvæðaseðlar þessir ásamt öðrum atkvæðaseðlum, sem mál þetta ræðir um, verið sendir erlendum rithandarfræðingi, er hefir látið uppi það álit, að einn þeirra sé með rithönd Hálfðánar, en hinir þrír með rithönd Eggerts. En á álitsgerð rithandarfræðingsins verður

í máli þessu minna byggt en ella, fyrir þá sök, að málið hefir ekki verið lagt fyrir hann á réttan hátt. En það verður að telja það sannað með eiðfestum vitnisburðum þessara fjögurra vitna, ásamt eiðfestum vitnisburðum þeirra, er viðstaddir voru þegar atkvæðaumslögin voru opnuð, í sambandi við það, að rithöndin á atkvæðaseðlunum virðist vera önnur en rithönd kjósendanna, að þessir fjórir atkvæðaseðlar hafi verið falsaðir.

Hinir ákærðu, Hálf dán Hálf dánarson og Eggert Halldórsson, hafa afdráttarlaust neitað því, að þeir hafi falsað atkvæðaseðla þessa eða eigi nokkurn þátt í því. En að því athuguðu, að telja verður sannað með prófunum, að skift hafi verið um seðlana eða þeir falsaðir meðan þeir voru í vörzlum Hálf dánar, að engum öðrum en þeim tveimur er til að dreifa um fölsun þeirra, að framburður Hálf dánar er í öðrum atriðum málsins grunsamur, sérstaklega um það hverjir aðrir kjósendur hafi skilið eftir kjörgögn sín í vörzlum hans, og loks, að rithöndin á einum seðlanna (X 1) svipar til rithandar Hálf dánar, og rithöndin á hinum þremur seðlunum (X 2, X 3 og X 4) hefir svip af rithönd Eggerts, þá þykir mega telja það sannað, að Hálf dán hafi falsað atkvæðaseðil Sigurðar Guðmundar Sigurðssonar og Eggert hina þrjá atkvæðaseðlana og þá jafnframt, að Hálf dán hafi verið í vitorði með Eggert um fölsunina.

Af hinum öðrum sjö atkvæðaseðlum, sem Hálf dán og Eggert eru grunaðir um að hafa falsað, virðist einn (X 11) vera ritaður með óbreyttri rithönd Hálf dánar. En í framhaldsprófum þeim, er fóru fram eftir að málið var tekið undir dóm í héraði, en áður en dómur gekk í því, eru framkomnar líkur fyrir því, að Hálf dán hafi aðstoðað einn kjósenda, Jóhann Ísleifs-

son, er eigi var skrifandi og ritað eftir ósk hans nafn frambjóðandans Jóns A. Jónssonar á kjörseðil hans. Og með því að það þannig er ekki útilokað, að umræddur kjörseðill sé atkvæðaseðill þessa manns. Þá er ekki sannað, að hann sé falsaður.

Annar af seðlum þessum (X 5) er atkvæðaseðill Aðalsteins Aðalsteinssonar úr Strandasýslu, er kaus utan kjörstaðar hjá Hálfðáni. Hefir hann borið það, að hann hafi skilið kjörgögnin eftir hjá Hálfðáni, en Hálfðán neitað því. Er það eigi upplýst milli hverra kjörgögnin hafa farið þar til þau komu í vörzlur Björns Magnússonar, er flutti þau norður í Strandasýslu. Heldur ekki er það upplýst milli hverra þau hafi farið í Strandasýslu, þar til þau komu fram á kjörfundi að Heydalsá, þar sem Aðalsteinn var staddur. Opnaði Aðalsteinn þá umslagið í viðurvist kjörstjórnarinnar og sagði í áheyrn hennar, að atkvæðaseðillinn, er úr umslaginu kom, væri falsaður, að hann hefði kosið Tryggva Þórhallsson, en á atkvæðaseðlinum stóð nafn Björns Magnússonar. En áður hafði þó Aðalsteinn sagt í áheyrn annara, að hann hefði í Hnífsdal kosið Björn Magnússon. Rithöndin á seðli þessum likist að visu ekki rithönd Aðalsteins og hefir svip af rithönd Eggerts Halldórssonar, en þar sem það eins og áður segir er óvist í hverra höndum kjörgögnin hafa verið frá því atkvæðið var greitt í Hnífsdal og þar til þau komu fram á kjördegi og útlit ytra umslagsins eins og það kom fram í hæstarétti er athugavert, þá þykir það ekki nægilega sannað, að fölsun þessa atkvæðis hafi farið fram í Hnífsdal og verða hinir ákærðu því ekki sakfelldir um fölsun þess.

Hinn þriðji þessara seðla er atkvæðaseðill Jónu Jónsdóttur á Ísafirði. Hún kaus utan kjörstaðar í

Hnífsdal, ritaði nafn frambjóðandans með blýanti á kjörseðilinn og hefir skýrt svo frá og staðfest með eiði, að hún hafi látið atkvæðaseðilinn í blágráa umslagið og skilið kjörgögnin eftir hjá Hálfadáni, en hann hefir neitað því. Er það eigi upplýst, hvað um þessi kjörgögn hefir orðið, annað en það, að þau komu á skrifstofu bæjarfógeta á Ísafirði og voru afhent kjörstjórn á kjördegi. En er kjörstjórnin opnaði ytra umslagið kom atkvæðaseðillinn umslagslaus úr því og var af þeirri ástæðu dæmdur ógildur. Var nafn frambjóðandans ritað með blýanti á kjörseðilinn, og virðist pappír hans vera af annari gerð en hinna kjörseðlanna. Í framburði sínum fyrir lögregluréttinum hefir Jóna ekki ákveðið neitað því, að hennar rithönd sé á seðlinum og þar sem ennfremur övist er í hverra höndum kjörgögnin hafa verið, verður hvorki Hálfdán né Eggert sakfelldur fyrir fölsun þessa atkvæðaseðils.

Við rannsókn málsins leitaðist rannsóknardómarinn við að komast eftir því, hvern kjörseðil, greiddan utan kjörstaða í Norður-Ísafjarðarsýslu, hver einstakur kjósandi þeirra, er þannig höfðu greitt atkvæði, ætti, með því að sýna kjósendunum kjörseðlana og með samanburði við rithandarsýnishorn þeirra, taldi rannsóknardómarinn upplýst hverjir kjósendur ættu 94 af 99 gildum utankjörstaðaatkvæðum. Voru þá eftir 5 seðlar, er dómarinn taldi eigi unnt að eigna neinum kjósanda, en jafnframt vantaði þá seðla 5 kjósenda, er allir höfðu kosið í Hnífsdal hjá Hálfadáni. Einn þessara afgangsseðla (X 11) er seðill sá, er samkvæmt framansögðu, ef til vill er kjörseðill Jóhanns Ísleifssonar. Eru þá eftir 4 atkvæðaseðlar (X 7—X 10) og er þeim Hálfadáni og Eggert gefin að sök fölsun þeirra í þessu máli. Seðlar þessir hafa

allir komizt í hendur hlutaðeigandi kjörstjórna, þær tekið þá úr umslögunum og látið þá saman við aðra atkvæðaseðla sýslunnar. Margir kjósendanna hafa verið í töluverðri óvissu um það, hvern seðil þeir ættu að eigna sér og samanburður á rithöndum kjósenda og rithöndum þeim, sem á seðlunum eru, veitir oft ekki neinar verulegar líkur fyrir því, hver kjóandi eigi kjörseðilinn. Er því engin vissa fyrir því, að þessir seðlar séu þeir hinir sömu, sem komu úr kosningaumslögunum frá Hnífsdal og brestur því þegar af þeirri ástæðu sönnun fyrir því, að ákærðu hafi falsað þá. Auk þess hefir einn áður nefndra kjósenda, er atkvæði greiddi utan kjörstaðar í Hnífsdal þótzt þekkja rithönd sína á einum seðlanna og viljað eigna sér hann og aðrir þrir leiddu sig í fyrstu réttarhöldunum að öðrum seðlum úr seðlabúkanum, sem sinum seðlum. Að visu líkist rithöndin á einum þessara seðla (X 10) óbreyttri rithönd Eggerts Halldórssonar, en það eitt nægir ekki til sakfellingar. Og getgáta undirdómarans um það, að nokkrir þessara seðla ásamt seðli Jónu Jónsdóttur, hafi af ákærðum fyrst verið falsaðir á rangt nafn og síðar endurfalsaðir til réttis nafns hefir eigi næga stoð í því, sem fram er komið í prófum málsins.

Ákærði, Hannes Halldórsson, er sakaður um það, að hafa falsað atkvæðaseðla tveggja kjósenda úr Strandasýslu, Þórarins Ólasonar og Skarphéðins Njálssonar, og er þessu viðvikjandi upplýst það, er hér segir.

Að morgni, sunnudaginn 19. júní, komu nefndir kjósendur á heimili Björns Magnússonar á Ísafirði, er var annar frambjóðandinn í Strandasýslu, og er hann þóttist verða þess áskynja, að hann mundi geta átt von á atkvæðum þeirra, bað hann ákærða Hannes

Halldórsson, að koma því til leiðar, að þeir fengju þá þegar að greiða atkvæði á skrifstofu bæjarfógetans, svo að atkvæðin yrðu send norður í Strandasýslu með skipi, er var ferðbúið þangað og Björn ætlaði með. Fékk Hannes þá fulltrúa bæjarfógetans og skrifara hans til að opna skrifstofuna og fóru nefndir kjósendur þangað ásamt Hannesi og öðrum manni. Greiddu þeir síðan atkvæðin á skrifstofu bæjarfógetans, svo sem lög mæla fyrir, afhentu fulltrúanum atkvæðaseðlana í lokuðum umslögum, undirrituðu fylgibréfin og settu þau ásamt atkvæðaseðlunum í stærri umslögin, er fulltrúinn lokaði og afhenti þeim, en Hannes skrifaði utan á stærri umslögin og undir fylgibréfið sem vottur. Er það upplýst, að skipið, sem atkvæðin áttu að fara með, hafði blásið í annað sinn til brottfarar um það leyti sem atkvæðagreiðslunni var lokið. Eftir ósk annars eða beggja kjósendanna tók Hannes við kjörgögnunum til þess að koma þeim norður og skýrir hann svo frá, að hann hafi gengið rակleitt frá skrifstofunni að húsi Björns Magnússonar, hitt hann þar við bifreið og farið upp í hana, ekið með honum áleiðis til skipsins og afhent honum kjörgögnin í bifreiðinni. En Björn tók kjörgögnin með sér norður og segir eigi annað af þeim en að þau voru opnuð af kjörstjórn á kjördegi og atkvæðaseðlarnir látnir saman við aðra atkvæðaseðla. Í prófum málsins er ekkert upplýst um það, að Hannes hafi haft eða getað haft kjörgögn í vörzlum sínum og eigi er heldur upplýst um önnur atvik, er bendi til þess, að hann hafi haft önnur afskifti af kosningu nefndra kjósenda en nú hefir verið sagt. Að visu sýna rithandarsýnishorn þeirra Þórarins Ólasonar og Skarphéðins Njálssonar, að þeir hafa ekki sjálfir ritað nöfnin á atkvæðaseðla

þá, sem lagðir hafa verið fyrir hæstarétt (X 12 og X 13) og eignaðir hafa verið þeim. En þar sem atkvæðaseðlarnir voru teknir úr umslögunum og þeim blandað saman við aðra seðla, þá er það eigi sannað, að þessir tveir seðlar, er teknir voru úr kjörseðlabunkanum, séu hinir sömu og þeir, er komu úr kjörgagnaumslögunum frá bæjarfógetaskrifstofunni á Ísafirði, því sönnun fyrir þessu getur það eigi talizt, að Þórarinn og Skarphéðinn þekktu eigi rithendur sínar á öðrum seðlum í bunkanum og af rithöndinni á seðlunum verður sú sönnun eigi leidd. Það brestur því alla sönnun fyrir því, að Hannes Halldórsson hafi falsað atkvæðaseðla þessa og verður því að sýkna hann af ákæru réttvisinnar og valdstjórnarinnar í máli þessu.

Framangreind afbrot Hálfðánar Hálfðánarsonar heyra undir l. nr. 28, 3. nóv. 1915, 83. gr., 2. mgr., sbr. lög nr. 50, 20. júní 1923, 4. gr., 7. mgr. og 10. gr. og undir 114. gr. 2. mgr. og 55. gr., sbr. 63. gr. hinna almennu hegningarlaga og ákveðst refsing hans sex mánaða fangelsi við venjulegt fangaviðurværi.

Afbrot Eggerts Halldórssonar heyra undir 114. gr., 2. mgr., sbr. 55. gr. hinna almennu hegningarlaga og ákveðst refsing hans þriggja mánaða fangelsi við venjulegt fangaviðurværi.

Að því er snertir greiðslu málskostnaðar athugast, að rannsókn málsins og meðferð þess í héraði hefir eftir því, sem upplýst er í hæstarétti, haft óvenjulegan kostnað í för með sér, er að nokkru hefir orsakast af því, að dómariinn hefir steypt saman í eitt rannsóknnum á hendur öðrum en ákærðum, Hálfðáni og Eggert. Þykir því rétt, að um málskostnaðargreiðslu fari sem hér segir. Málflutningslaun hins skipaða talsmanns Hannesar Halldórssonar, 75 kr. í

undirrétti og 300 kr. í hæstarétti, greiðist úr ríkissjóði. Hinir ákærðu, Hálf dán Hálf dánarson og Eggert Halldórsson, greiði hvor um sig varðhaldskostnað sinn og laun verjanda síns, eins og þau eru ákveðin í héraðsdóminum og laun verjanda sinna í hæstarétti, 500 kr. hvorum. Ennfremur greiði þeir in solidum helming alls annars löglegs kostnaðar sakarinnar í héraði og hæstarétti, þar með talin laun sækjanda í hæstarétti, 600 kr., en hinn helmingurinn greiðist úr ríkissjóði.

Sýslumaðurinn í Strandasýslu, Halldór Kr. Júlíusson, hefir að mestu leyti rannsakað málið og farið að öllu leyti með það og dæmt fyrir aukaréttinum samkvæmt konunglegri umboðsskrá 11. okt. 1927. Hefir honum verið stefnt fyrir hæstarétt til ábyrgðar og hefir verjandi Hálf dánar Hálf dánarsonar krafizt, að hann verði sektaður fyrir ólögmæta meðferð málsins. Hefir hann sjálfur mætt í hæstarétti og varið þar dóm sinn og málsmeðferð. Við meðferð hans á málinu er það aðfinnsluvert, að hann hefir synjað verjendum Hálf dánar Hálf dánarsonar og Hannesar Halldórssonar um það, að láta flytja frumskjöl málsins til Reykjavíkur á öruggan stað, þar sem þeir gætu átt aðgang að þeim við vörn málsins, að hann hefir ekki áður dómur gekk í héraði gefið verjendum kost á að sjá framhaldspróf þau, er tekin voru eftir að málið var tekið undir dóm í héraði, að framkoma hans gegn sumum vitnunum hefir naumast verið sæmandi stöðu rannsóknardómara og loks, að hann hefir í dóminum sjálfum látið koma fram dylgjur um glæpsamlegt athæfi nokkurra nafngreindra manna, er eigi hafa sætt ákæru eða verið stefnt í málinu. En ekki þykir næg ástæða til að láta dómarrann sæta sektum fyrir þetta.

Hinsvegar verður krafa hans um málskostnað fyrir hæstarétti ekki tekin til greina.

Ákvæði undirréttardómsins um sekt á hendur verjanda Hálfðánar Hálfðánarsonar staðfestist.

Þvi dæmist rétt vera:

Ákærði, Hannes Halldórsson, á sýkn að vera af ákæru réttvísinnar og valdstjórnarinnar í máli þessu.

Ákærðu, Hálfðán Hálfðánarson og Eggert Halldórsson, sæti fangelsi við venjulegt fangaviðurværi, hinn fyrnefndi í sex mánuði og hinn síðarnefndi í þrjá mánuði.

Málflutningslaun Magnúsar Guðmundssonar, skipaðs verjanda Hannesar Halldórssonar, í héraði og hæstarétti, samtals 375 kr, greiðist úr ríkissjóði. Ákærði, Hálfðán Hálfðánarson, greiði varðhaldskostnað sinn og laun verjanda síns, Lárusar Jóhannessonar, 40 kr. fyrir vörn hans í héraði og 500 kr. fyrir vörn hans í hæstarétti. Ákærði, Eggert Halldórsson, greiði varðhaldskostnað sinn og laun verjanda síns í héraði, Páls Jónssonar, 150 kr. og laun verjanda síns í hæstarétti, Sveinbjörns Jónssonar, 500 kr. Allan annan lög-mætan kostnað sakarinnar í héraði og hæstarétti, þar með talin laun sækjanda í hæstarétti, Stefáns Jóh. Stefánssonar, 600 kr., greiði kærðu, Hálfðán og Eggert, in solidum að helmingi, en hinn helmingurinn greiðist úr ríkissjóði.

Ákvæði undirréttardómsins um sekt fyrir ó-sæmilegan rithátt staðfestist.

Dóminum skal fullnægja með aðför að lögum.

Forsendur hins áfrýjaða dóms hljóða svo:

Mál þetta er höfðað af réttvísinnar og valdstjórnarinnar hálfu á hendur þeim Hálfdáni Hálfdánarsyni, útgerðarmanni í Búð í Hnífsdal, fyrr hreppstjóra í Eyrarhreppi í Norður-Ísafjarðarsýslu, og Eggert Halldórssyni skrifara hans, og Hannesi Halldórssyni, útgerðarmanni á Ísafirði, fyrir kosningasvik og kjörseðlafölsun.

Málið byrjar með því, að sýslumanninum í Ísafjarðarsýslu berst 5. júlí 1927 kæra yfir kjörseðlafölsun hjá Hálfdáni Hálfdánarsyni í Búð í Hnífsdal, hreppstjóra Eyrarhrepps. En vegna embættisanna hans skipar svo dómsmálaráðuneytið með bréfi, dags. 14. júlí 1927, fulltrúa í dóms- og kirkjumálaráðuneytinu, cand. jur. Steindór Gunnlaugsson, til þess sem dómara í Ísafjarðarsýslu og Ísafjarðarkaupstað að halda þegar áfram rannsókn hins svokallaða Hnífsdalsmáls. Og þíngar hann í málinu frá 15. júlí til 23. s. m., og hverfur þá málið aftur til hins reglulega dómara þar í sýslu.

Þá leggur dómsmálaráðuneytið fyrir sýslumanninn í Strandasýslu með símskeyti, dags. 11. júlí 1927, að taka sem fyrst fyrir rétti skýrslu, eftir því sem ástæður eru til, af mönnum þar, er eitthvað geta upplýst um hið svonefnda Hnífsdalsmál.

Jafnframt er lagt fyrir hann að hafa sem bezt samband við sýslumanninn í Ísafjarðarsýslu, svo rannsóknirnar geti haldizt í hendur, og svo fljótt sem unnt er, leitt sannleikann í ljós. Þíngar hann svo í málinu í Strandasýslu frá 18.—20. júlí.

Þess skal getið, að þegar málið hverfur úr höndum setudómara, Steindórs Gunnlaugssonar, aftur til hins reglulega sýslumanns í Ísafjarðarsýslu, þíngar fulltrúi hans, Matthias Ásgeirsson, einu sinni í málinu, þann 23. júlí.

Þá er Halldóri Kr. Júlíussyni, sýslumanni í Strandasýslu, með konunglegri umboðsskrá, dags. 11. okt. 1927, falið sem sérstökum dómara, með heimild til að setja réttinn innan sérhvers lögsagnarumdæmis landsins, að halda áfram rannsókn

í svokölluðu Hnifsdalsmáli og síðar að fara með og dæma mál, sem kynni að þurfa að höfða í tilefni af rannsóknunum.

Er eftirfarandi frásögn um málavexti, byggð á prófum fyrtaðra dómara.

Nánnar þannig, að rannsókn á þeim atriðum, sem segir frá í fyrsta þætti málsins, hafa tveir fyrstnefndu dómara aðallega haft með höndum, en Halldór Kr. Júlíusson rannsókn hinna þáttanna fjöggra, sumpart sem commissarius og sumpart sem sýslumaður í Strandasýslu.

Þegar skýra skal frá gangi og vöxtum þessa máls, verður því skift í 5 þætti til að auðvelda yfirlitið, mest eftir því, hvar og hvenær staðreyndir málsins hópa sig, en hinir einstöku þættir taka þó margvislega hver yfir á annan og skýra hver annan. Verður skiftingunni ekki fylgt fastar en skýrleiki málsins leyfir og heimtar, en frá henni vikið, þegar svo horfir, enda er málið í eðli sínu ein heild, upp úr sama jarðvegi sprottið, eins og sýnt mun verða.

I.

Hinn 9. júlí 1927 var ákveðinn kjördagur til alþingiskosninga um land allt, og er söguþráður þessa þáttar í sem stytstu máli sá, að þeir alþingiskjósendur í Norður-Ísafjarðarsýslu, þeir Sumarliði Hjálmarsson, Kristinn Pétursson og Halldór Kristjánsson, allir sjómenn í Hnifsdal, og sem gátu búizt við að verða ekki heima staddir á kjördegi, gengu að kvöldi þess 4. júlí s. á. um náttmálabil heim til Hálfðáns hreppstjóra í Búð, til þess að greiða þar atkvæði samkv. fyrirmælum laga um utan kjörstaða stadda kjósendur. Greiða þeir atkvæði sin og skilja kjörplögginn eftir í vörzlum hreppstjóra. En að þrem stundarfjórðungum liðnum, eða þar um bil, koma þeir Sumarliði Hjálmarsson og Kristinn Pétursson aftur og heimta, að kjörplögg sin og félagi síns, Halldórs Kristjánssonar, verði afhent sér, og verður hreppstjóri við þeim tilmælum. Fara þeir síðan heim til sin með plögginn, rífa þau upp, en upp úr þeim koma kjörseðlar með nafni Jóns A. Jónssonar, en kjósendur kveða sig hafa kosið Finn Jónsson. Er nú dagur að kvöldi kominn, og eru hin upprifnu atkvæði Sumarliða og Kristins, sem og kjörplögg Halldórs Kristjánssonar, geymd undir kodda Kristins Péturssonar um nóttina. Um morguninn ganga þeir

félagar heim til Halldórs, og verður það að ráði, að þeir fari með kjörplögg Halldórs til Ísafjarðar. Þegar þangað er komið, ganga þeir á heimili Ingólfs Jónssonar, cand. juris, vekja hann upp og segja honum sögu sína. Ganga þeir síðan út ásamt með Ingólfi og hitta enn Finn Jónsson póstmeistara, og fara þeir nú allir heim til Haraldar Guðmundssonar, frambjóðanda Alþýðuflokksins á Ísafirði, og er kjörplagg Halldórs rífið þar upp í viðurvist þessara manna, en upp úr því kemur kjörseðill með nafni Jóns A. Jónssonar, en Halldór kveður sig hafa kosið Finn Jónsson. Skrifar síðan Ingólfur Jónsson kæru í málinu til bæjarfógeta, en Vilmundur Jónsson læknir hreinskrifar hana, og út af henni byrja síðan þinghöld í málinu s. d., 5. júlí.

Enn greiðir atkvæði að kvöldi þess 4. júlí og um sama leyti og fyrgreindir menn, Sigurður Guðmundur Sigurðsson, sömuleiðis sjómaður í Hnifsdal, en hann hefir kjörplagg sitt strax á brott með sér að atkvæðagreiðslunni lokinni, og geymir það hjá sér um nóttina. Um kvöldið og morguninn heyrir hann svo hvernig fyrnefndum félögum hans segist frá um afdrif atkvæðagreiðslu þeirra, og fer svo inn til Ísafjarðar um hádegisbil daginn eftir, þann 5. júlí, og rifur upp atkvæði sitt á bæjarskrifstofunni í viðurvist Ingólfs Jónssonar, cand. juris, og Guðm. Geirdal, og upp úr kjörplagginu kemur atkvæðamiði með nafni Jóns A. Jónssonar, en Sigurður segist hafa kosið Finn Jónsson. Kjörplögg allra þessara manna berast svo í hendur réttarins þennan sama dag, 5. júlí, og fylgja málinu.

Í Búð er herbergjum svo háttað, að inn af útidyrum liggur gangur inn í húsið. Úr ganginum framarlega eru dyr til vinstri handar inn í dagstofu (stásstofu), en fyrir enda hans, gegnt útidyrum, eru dyr inn í herbergi, sem Hálfðán hafði fyrir kontór, en dagstofuna notaði hreppstjóri nokkuð jafnaðarlega í þessum kosningum fyrir kjörherbergi, þ. e.: visaði kjósendum þangað inn, meðan þeir útfylltu kjörseðla sína.

Verður nú nauðsynlegt að rekja framburð þessara fjöggra manna og annara vitna fyrir héraðsdómara, og skýra frá meðferð hans á málinu, og hvernig ástatt er, þegar hann skilar því í hendur setudómara, Steindórs Gunnlaugssonar.

Halldór Kristjánsson kemur fyrstur fyrir rétt og kannast við að hafa undirskrifað kærana, kveðst hafa neytt atkvæðaréttar hjá hreppstjóra Eyrarhrepps þannig, að hann í einrúmi ritaði nafn annars frambjóðandans á hvítan, auðan seðil, lagði hann

í umslag, lokaði því og undirskrifaði síðan fylgibréfið í viðurvist hans og Eggerts Halldórssonar, verzlunarmanns.

Hafði Eggert skrifað utan á ytra umslagið, og þeir hreppstjóri og hann þvinæst lokað umslaginu, en Hálfðán hreppstjóri hafi vottað undirskriftina á fylgibréfið, kveðst svo hafa skilið atkvæðið eftir hjá honum og horft á hann láta umslagið niður í skúffu, læsa henni og taka lykilinn úr skránni, og jafnframt getið þess, að þarna skyldu atkvæðin geymast, þangað til á kjördegi.

Kveðst mættur svo að lokinni kosningu hafa farið heim til sín, en heyrt þó talað um, að óvarlegt væri að skilja atkvæðin eftir hjá hreppstjóra, betra væri að gæta þeirra sjálfur.

Hafi þá tveir kærendanna, þeir Sumarliði Hjálmarsson og Kristinn Pétursson, farið til hreppstjóra og krafist atkvæða þeirra, og einnig atkvæðis mættis. En í morgun kveðst hann hafa opnað atkvæði sitt í votta viðurvist, n.l. Kristins Péturssonar og Sumarliða Hjálmarssonar, og auk þess hafi Finnur Jónsson, pósthmeistari, verið við, og einn maður, er vitnið kveðst ekki hafa þekkt, en atkvæðið hafi verið opnað í húsi því, er Ketill Guðmundsson kaupfélagsstjóri býr í.

Kveður mættur, er hann opnaði atkvæðisumslagið, hafi staðið á atkvæðisseðlinum nafnið Jón A. Jónsson, en hann kveðst hafa kosið Finn Jónsson, eða skrifað hans nafn á seðilinn.

Næstur mætir Kristinn Pétursson. Hann kannast við undirskrift sína undir kæruna og kveðst hafa farið til hreppstjóra Eyrarhrepps í gærkveldi til þess að neyta atkvæðisréttar síns, þar sem hann hefði ætlað á sjó. Hefði hreppstjóri afhent sér kjörgögn, auðan seðil, hvítan, blágrátt, venjulegt umslag, og fylgibréf, og því næst undirskrifaði mættur fylgibréfið með eiginhandarnafni, eftir að það hafði verið útfyllt. Viðstaddur hafi verið Eggert Halldórsson, verzlunarmaður, og hafi hann skrifað utan á ytra umslagið, og hafi hann ásamt hreppstjóranum lokað umslaginu.

Hálfðán hreppstjóri hafi vottað undirskrift mættis á fylgibréfinu, og að því búnu hafi mættur skilið atkvæðið eftir hjá honum. Hafi hreppstjóri læst því niður í skúffu, tekið lykilinn úr henni og jafnframt látið svo ummælt, að þar skyldi atkvæðið geymt þangað til á kjördegi. Kveður mættur, að hann hafi heyrt talað um, að óvarlegt væri að skilja atkvæðin eftir hjá hreppstjóra, betra væri að geyma þau sjálfur. Hafi þá

mættur, ásamt með Sumarliða Hjalmarssyni, farið til hreppstjóra og krafizt atkvæða þeirra, og einnig atkvæðis Halldórs Kristjánssonar, en hreppstj ri afhent þau þeim sjálfur. Þegar mættur kom heim til sín, kveðst hann hafa opnað umslag það, sem atkvæðaseðill hans lá í, og nafnið Jón A. Jónsson verið skrifað á seðilinn, en mættur kveðst hafa kosið Finn Jónsson, eða skrifað hans nafn á seðilinn. Viðstödd vitni, er hann opnaði umslög kjörseðilsins, hafi verið: Ingimar Bjarnason og Sumarliði Hjalmarsson.

Mætir þá Sumarliði Hjalmarsson og segir nákvæmlega sömu sögu og Kristinn Pétursson. Segist hafa opnað atkvæði sitt, þegar heim kom, í viðurvist Ingimars Bjarnasonar og Kristins Péturssonar, og á seðlinum hafi staðið nafn Jóns A. Jónssonar, en hann kveðst hafa kosið hinn frambjóðandann, Finn Jónsson, og hans nafn því átt að standa á seðlinum.

Þá mætir enn Sigurður Guðmundur Sigurðsson og kveður hann hreppstjóra hafa afhent sér hvítan seðil, ásamt blágráu umslagi. Mættur svo gengið inn í stofu í norðurenda hússins og skrifað þar í einrúmi nafn þess frambjóðandans, er hann vildi kjósa, síðan brotið seðilinn saman og látið hann inn í umslagið og limt það aftur, og gengið svo út á gang og hitt þar hreppstjóra (og þar) fengið honum umslagið, en hann (Hálf dán) kveðist vilja athuga, hvort umslagið væri vel limt aftur. Gengið svo inn í skrifstofuherbergið, sem er inn af ganginum í þeirri hlið hússins, sem veit út að sjónum, með umslagið í hendinni, á undan sér, sem gengið hafi rétt á eftir honum. Er hreppstjóri kom inn á skrifstofuna og mættur á eftir honum, sat Eggert Halldórsson við skrifborðið, en Hálf dán lagði umslagið, að því er mættum virtist, á borðið fyrir framan Eggert. En þar er hann stóð að baki þeim hreppstjóra og Eggerti, kvaðst hann ekki hafa getað fylgzt nógu vel með því, hvort það var sama umslagið, sem lá þar á borðinu, en þar sem mættan eigi grunaði neitt, gerði hann sér eigi grein fyrir öðru, en að það væri atkvæðaseðill hans. Kveður, að hreppstjóri hafi lagt atkvæðisumslagið nokkuð langt inn á skrifborðið, en hann þá ekki séð neitt grunsamlegt við það, en eftir á, er hann varð áskynja um, að félagar hans, þeir Kristinn Pétursson, Sumarliði Hjalmarsson og Halldór Kristjánsson hefðu tekið aftur atkvæðaseðla sína og orðið þess varir, að eitthvað var bogið við atkvæðagreiðslu þeirra, fannst mættum það grunsamlegt, hvað hreppstjóri lagði umslagið

langt inn á skrifborðið. Tók svo með sér atkvæðið og fór með það í morgun inn til Ísafjarðar og opnaði umslögin á bæjarskrifstofunni í viðurvist cand. juris Ingólfs Jónssonar og Guðmundar Geirdals. Kom þá í ljós, að á atkvæðaseðlinum stóð nafnið Jón A. Jónsson, en mættur kveðst hafa kosið Finn Jónsson, og því ritað nafn hans á seðilinn. Auk þess hafi seðillinn verið ósamanbrotinn. Áður en hann vikur þarna frá rétti fullyrðir hann enn, að þegar hann greiddi atkvæðið, hafi hann brotið seðilinn saman eftir að hann hafi skrifað nafnið Finnur Jónsson, og geti því enginn vafi leikið á því, að skift hafi verið um atkvæði.

Mætir þá Hálf dán Hálf dánarson og staðfestir sögu fjórmenninganna, að því er virðist, að undanteknu því, að hann telur það ekki rétt í sögu Sigurðar Guðmundar Sigurðssonar, að hann (Hálf dán) hafi komið út á gang og tekið þar á móti atkvæði hans, heldur hafi hann afhent sér seðilinn á skrifstofunni, og neitar því eindregið, að hann hafi haft nokkur afskifti af atkvæðagreiðslu þessari umfram það, sem að ofan greinir, og neitar því þá einnig, að hann sé valdur að því, að skift hafi verið um atkvæðaseðla, meðan þeir voru í vörzlum hans.

Eggert Halldórsson mætir þá og staðfestir sömuleiðis framangreinda sögu, en kveðst ekki hafa tekið eftir því, hvort Hálf dán hafi farið út á ganginn og tekið þar á móti atkvæði Sig. G. Sigurðssonar, eða ekki, og kveðst engin deili til þess vita, að skift hafi verið um atkvæði ofangreindra manna.

Þá kemur Ingimar Bjarnason skipstjóri í Hnífsdal fyrir rétt og staðfestir, að hann hafi verið viðstaddur, ásamt Kristni Péturssyni, þegar Sumarliði Hjálmarsson opnar atkvæðaseðil sinn, og sömuleiðis viðstaddur, ásamt Sumarliða Hjálmarssyni, þegar Kristinn opnaði sinn seðil. Þegar dómari sýnir honum nafnið Jón A. Jónsson á rjskj. nr. 5 í málinu nr. 2 hér að framan, kveður vitnið, að sig minni ekki betur en að það sé kjörseðill Kristins Péturssonar, og er það rétt; en hann kveður, að Kristinn Pétursson hafi þá eigi í viðurvist sinni, eða svo hann heyrði, neitt um það sagt, hvern frambjóðandann hann hefði kosið.

Sömuleiðis þekkir hann atkvæðaseðil Sumarliða Hjálmarssonar aftur, þegar honum er hann sýndur, en Sumarliði hafi sagt, um leið og hann opnaði atkvæðaseðilsumslagið og leit á seðilinn og nafnið: „Falsað!“ En að öðru leyti hafi Sumar-

liði ekkert sagt um það, svo vitnið heyrði, hvern hann hefði kosið.

Fer svo fram samprófun með Hálfðáni og fjórmenningunum, og heldur þar hver sínum framburði föstum, án þess að þar komi neitt nýtt fram, nema hvað Kristinn Pétursson bætir því við, að hann hafi geymt alla seðlana í nótt undir kodda sínum, og kveðst ekki hafa vitað til, að neinn hafi vitað það, nema þeir Halldór Kristjánsson, Sumarliði Hjálmarsson og Ingimar Bjarnason. Kveðst hann hafa verið vakinn kl. 4 í nótt til þess að fara á sjó, en í stað þess hafi hann farið með nefndum félögum sínum inn á Ísafjörð í morgun með atkvæðaseðlana, og fullyrðir, ítarlega aðspurður, að enginn hafi án hans vitundar getað haft aðgang að kjörseðlunum í nótt. Að sannprófuninni lokinni og eftir löglegan undirbúning vinna þeir Halldór Kristjánsson, Kristinn Pétursson, Sumarliði Hjálmarsson og Sigurður G. Sigurðsson eið að framburði sínum í viðurvist Hálfðáns hreppstjóra.

Síðan fangelsar dómariinn Hálfðán Hálfðánarson, þar sem vitnisburður framangreindra manna þykir vekja verulegan grun um það, að hann kunni á einhvern hátt að vera riðinn við það, að kjörseðlar framangreindra manna hafa verið falsaðir á þann hátt, að skift hafi verið um þá, eftir að þeir greiddu atkvæði. Sama dag tekur dómariinn úr vörzlum hreppstjóra atkvæði þessara manna: Sigurðar Kristóberts Sigurðssonar, Árna Jónssonar, Gísla Jóns Hjaltasonar, Hjartar Guðmundssonar og Kristjáns Jónssonar. Í næsta réttarhaldi heldur Hálfðán fast við fyrri framburð sinn í öllum greinum, og einnig heldur hann því fast fram, að kærendurnir hljóti sjálfir að vera valdir að því, er hann sjálfur er sakaður um, eða þá einhverjir aðrir. Hann kveður sér þykja það undarlegt í þessu máli, að kærendurnir þrír kusu hjá mættum og skildu eftir atkvæði sín hjá honum, en komu svo tveir af þeim nokkru síðar og sóttu atkvæði sín og þriðja mannsins, Halldórs Kristjánssonar, og að tveir þeirra, Kristinn og Sumarliði, opna svo kjörseðlaumslagið í viðurvist Ingimars Bjarnasonar, formanns verkalyðsfélagsins, en hann telur mættur sér óvinveittan, síðan verkfallið í vor, og að því er hann heldur, einnig vegna þess, að hann kærði Ingimar fyrir brot á borgaralegum hegningarlögum í sambandi við verkfallið.

Í sama réttarhaldi upplýsir Halldán, að Baldvin Sigurðsson, Jóna Jónsdóttir og Guðmunda Pétursdóttir hafi öll kosið hjá

sér og öll tekið kjörseðla sína með sér, og kveðst því ekki vita, hvað um þá hafi orðið.

Þá mæta fyrir rétti Ingólfur Jónsson, cand. juris, og Guðm. Geirdal, og kannast við, að Sigurður G. Sigurðsson hafi komið til þeirra á bæjarskrifstofuna með atkvæði sitt í fylgibréfs-umslagi, og opnað það í þeirra viðurvist, og þegar þeim er sýndur kjörseðill sá, er fylgir kjörplaggi Sigurðar, þekkja þeir, að það er sami kjörseðillinn og kom upp úr atkvæðisumslagi hans, þegar það var opnað.

Þann 10. júlí þingar svo héraðsdómari í síðasta sinn í málinu, að þessu sinni, og fangelsar þá Eggert Halldórsson, af því að hann hefir jafnan aðstoðað hreppstjóra Eyrarhrepps við atkvæðagreiðslu þá, er að framan getur, og greindur hreppstjóri hefir verið grunaður um fölsun á, svo sem með tilliti til þess, að handskrift á kjörseðli í málinu Nr. 1 þykir líkjast handskrift mættis á rjskj 6 og rjsk. 7.

Mætir þá enn Hálfdán Hálfdánarson og neitar enn að hafa skift um atkvæðaseðla, og kveðst í engu geta breytt fyrri framburði sínum; og lætur dómariinn þá fylgja gæzluföngunum, Eggerti Halldórssyni og Hálfdáni Hálfdánarsyni, yfir í fangahúsið.

Það athugast, að þeir Halldór, Kristinn og Sumarliði geta þess ekki í þessari fyrstu frásögn sinni á gangi atkvæðagreiðslunnar, hvort hreppstjóri hafi tekið við blágráu umslögnum þeirra með atkvæðisseðlunum, hvort á ganginum eða kontórnum, þeir fara ekki svo grannt í frásögnina, og þeir eru heldur ekki neitt um það spurðir, og Hálfdán getur þess ekki, — það ber alls ekki á góma.

Í þessu horfi er þá málið, þegar setudómari, Steindór Gunnarsson, tekur við því.

Þingar hann fyrst í málinu 13. júlí, og kemur þá fyrir rétt Hálfdán Hálfdánarson, segir hann enn sögu atkvæðagreiðslu þessara fjöggra manna, og fer hún alls ekkert út fyrir þann ramma, sem lagður hefir verið, og ekkert getur hann um ósamræmið milli sin og Sigurðar Guðm. Sigurðssonar, né heldur er hann spurður.

Hann skýrir þarna frá meðal annars, að 4 kjósendur úr Strandasýslu hafi greitt atkvæði hjá sér, sem er rétt, og að þeir allir hafi tekið atkvæði sín með sér, og verður um það atriði rætt síðar. Hann neitar að gefa nokkrar frekari upplýsingar um, hvernig geti staðið á hinum meintu nafnabreytingu.

um, en sjálfur segist hann ekki valdur að þeim, né heldur vita, að aðrir séu valdir að þeim, og segir, að enginn tími hafi verið til slíkra hluta fyrir sig, enda þótt honum hafi dottið í hug að breyta atkvæðunum, því hann hafi fengið heimsókn á þeim tíma, sein atkvæðin lágu hjá honum. Á eftir Hálfadáni kemur Eggert Halldórsson snöggvast í réttinn, en kveðst engar upplýsingar geta gefið, og neitar að vera valdur að nafnbreytingum þeim, sem kært væri yfir. Þann 16. júlí eru gæzlufangarnir enn fyrir rétti og endurtaka neitun sína, en þess utan kemur Haraldur Guðmundsson fyrir rétt og staðfestir sögu kærendanna að því leyti, sem hann var við hana ridinn.

Þann 16. júlí koma þeir Finnur Jónsson, póstmestari, og Ingólfur Jónsson, cand. juris, fyrir rétt, og staðfesta sögu kærendanna, það sem til þeirra tekur, en Ingólfur skýrir þess utan frá, að Sumarliði hafi sagt sér, að ástæðan til að hann hefði fyrst tekið upp atkvæði sitt, hefði verið sú, að hann hefði haldið að atkvæðið væri ógilt, vegna þess, að hann hefði brotið atkvæðismiðann saman, og ekki fundið að svo væri, þegar hann þuklaði utan á umslaginu, og sömuleiðis tekur Finnur það fram, að Sumarliði hefði skýrt frá, að ástæðan til þess, að hann hefði opnað atkvæðisumslag sitt, hefði verið sú, að hann hefði haldið að atkvæðið væri ógilt, því hann hefði brotið atkvæðamiðann saman.

Þá koma enn gæzlufangarnir, en þeir skýra ekki frá neinu nýju í því sambandi, en staðhæfa einungis sakleysi sitt að nýju.

Hinn 19. júlí koma svo kærendurnir og Sigurður Guðm. Sigurðsson fyrir réttinn, en þegar þangað er komið sögu þeirra, að þeir skuli skýra frá viðburðum á heimleið frá kosningum og frá aðdragandanum að því, að þeir þarna um kvöldið fara aftur til Búðar og heimta kjörplögg sín úr höndum Hálfdáns og síðan opna þau, þá verður sá framburður á þann hátt, að hann vekur tortryggni setudómara, Steindórs Gunnlaugssonar, og kveður hann upp gæzlugarðhaldsúrskurð á hendur þeim sama dag, sem, að því er Sumarliða snertir, er rökstuddur með því, að nokkuð ósamræmi er í framburði hins mætta kæranda og að hans framburður er ekki að öllu leyti samhljóða framburði nokkurra vitna í málinu; og hvað snertir Halldór Kristjánsson; með því að ekki er fullt samræmi í framburði hins mætta kæranda og að framburður hans er í ósamræmi við framburð vitnis hér fyrir réttinum í dag, og

með tilli i til þess, hvað rannsóknin er skammt á veg komin, og loks hvað Kristinn Pétursson snertir; með því að ekki er fullt samræmi i framburði hins mætta kæranda og vitnis, sem leitt hefir verið i málinu i dag, og einnig með tilliti til þess, hvað rannsóknin er skammt á veg komin. Og hvað Sigurð Guðmund snertir, »með því að ekki er fullt samræmi i framburði hins mætta kæranda og vitnis, sem leitt hefir verið i málinu, og einnig með tilliti til þess, að rannsókn málsins er skammt á veg komin«. Með því að þessi snúningur málsins stingur mjög i stúf bæði við meðferð héraðsdómarans, sem búinn er að láta þessa menn staðfesta sögu sína með eiði, eins og lög standa til með góð og gild vitni, og enn fremur við þær niðurstöður, sem framhaldandi rannsókn málsins leiðir i ljós. Þá er nauðsynlegt að athuga mjög nákvæmlega alla hér að lútandi framburði, því sé hér um tortryggilega framburði að ræða, hlyti það að rýra öryggi niðurstöðunnar i málinu.

Sumarliði Hjálmarsson skýrir frá: Eftir að atkv.gr. var lokið og mættur afhenti hreppstjóra atkvæði sitt til geymslu, fór hann heim til sín. En á leiðinni kveðst hann hafa heyrt talað um það af Sölva Ásgeirssyni og Baldvini Kristjánssyni, að óvarlegt væri að láta atkvæðið liggja hjá hreppstjóranum. Hefði liðið síðan nokkur stund, líklega upp undir klukkutími, og hefði þá mættur, ásamt Kristni Péturssyni, farið heim til hreppstjóra og sótt atkvæði sín, ásamt atkvæði Halldórs Kristjánssonar. Mættur kvaðst muna eftir því, að hann hefði tvíbrotið atkvæðamiðann inn i innra umslagið, og hefði hann heyrt talað um, að atkvæðið væri þess vegna ógilt. Ekki kvaðst hann muna, hver hefði sagt það við sig, en þeir Ingimar Bjarnason og tveir fyrrnefndir menn, Sölvi og Baldvin, hefðu verið viðstaddir, og munu það því hafa verið einhverjir þeirra, sem höfðu orð á því. Mættur kveðst því hafa tekið upp atkvæðið, og hefði þá komið i ljós, að á atkvæðamiðanum stóð nafn Jóns A. Jónssonar, en hann kveðst hafa skrifað nafn Finns Jónssonar á miðann, og miðinn var óbrotinn. Hins vegar neitar mættur því eindregið, að hann hafi nokkuð þuklað á umslaginum eða hafa fundið að atkvæðamiðinn var óbrotinn.

Dómarinn sýndi mætta atkvæðamiða hans á rjskj. Nr. 2, og kveðst hann ekki þekkja rithöndina á nafni Jóns A. Jónssonar, og kannast ekki við, að hafa skrifað það. Dómarinn

sýndi honum einnig nöfn þau, er mættur hefir sjálfur skrifað á rjskj. Nr. 3—5, og kveðst hann heldur ekki þekkja rithöndina á þeim.

Mættur tekur það fram, að atkvæðauslag sitt hafi ekki borið þess nein merki, að það hafi verið tekið upp.

Halldór Kristjánsson skýrir frá: Á heimleiðinni hefði Sumarliði minnzt á, að hann hefði brotið atkvæðaseðil sinn saman, og hefði þá einhver, hver, man vitnið ekki, talað um að atkvæðið væri ógilt, og hefði Sumarliði þá talað um að sækja sitt atkvæði, og hefði mættur þá einnig bedið hann að taka sitt atkvæði, og segir hann nú, að sinn atkvæðaseðill hafi einnig verið brotinn. Segir hann, að ástæðan til þess, að hann hefði bedið féлага sína að taka sitt atkvæði hefði aðeins verið sú, að þeir hefðu ætlað að taka sin atkvæði aftur. Síðan segir þó mættur, að hann hafi heyrt Ingimar Bjarnason segja, að óvarlegt væri að láta atkvæðin liggja hjá hreppstjóranum, en ekkert kveðst hann hafa innt frekar eftir því, hvers vegna slíkt ætti að vera óvarlegt!

Kristinn Pétursson skýrir frá: Eftir að atkvæðagreiðslunni var lokið, ganga þeir félagar heimleiðis. En á heimleiðinni heyrði hann bæði Sölva Ásgeirsson og Ingimar Bjarnason tala um það, að óvarlegt væri að láta atkvæðin liggja hjá hreppstjóra. Hefði hann ráðið mestu um það, að þeir sóttu aftur atkvæðin, sem hreppstjóri afhenti án tafar. Þegar heim kom aftur með atkvæðin, tók Sumarliði fyrst upp sitt atkvæði, síðan mættur sjálfur, og hefði á báðum miðunum staðið nafn Jóns A. Jónssonar, enda þótt mættur segist hafa skrifað nafn Finns Jónssonar. Viðstaddur var Ingimar Bjarnason.

Framburður Sigurðar G. Sigurðssonar er hér engu fyllri en hann var í upphafi, og visast því til hans.

Þá kemur fyrir rétt sama dag þ. 19. júlí Ingimar Bjarnason, sem skýrir frá, að hann hafi mætt Sumarliða og Kristni á götunni, er þeir voru á heimleið frá atkvæðagreiðslu, og hefðu þeir aðeins skifzt á nokkrum orðum. Vitnið kveður þá hafa sagt sér, að þeir væru búnir að kjósa, og hefði vitnið þá spurt þá, hvort þeir hefðu tekið atkvæðin með, og hefðu þeir neitað því. Vitnið fortækur að frekari umræður hafi þá farið fram um þetta, en vill hinsvegar ekki fullyrða nema svo kunni að vera, að hann fyr um daginn hafi látið í ljós við þessa kjósendur, að flestir muni taka við atkvæði sínu hjá hreppstjóra eða öðrum, sem stæðu fyrir atkvæðagr. utan kjör-

staða. Nokkru seinna kveðst vitnið hafa komið heim til Sumarliða og Kristins, en vitnið bjó þar einnig, og hefðu þeir þá verið búnir að sækja atkvæði sín. Tóku þeir þau síðan upp. Fyrst Sumarliði og síðan Kristinn, og stóð á báðum seðlunum nafn Jóns A. Jónssonar. Vitnið segir að Sumarliði hafi sagt, þegar hann tók upp atkvæði sitt: »Falsað!«, en hinsvegar kveðst vitnið ekki hafa veitt því neina sérstaka athygli, hvort Kristinn sagði nokkuð til né frá um, hvort atkvæði hans væri eins og hann hefði gengið frá því eða ekki. Hann muni lítið hafa um það talað, að minnsta kosti ekki við sig, en eitthvað muni þeir Sumarliði og Kristinn hafa talað um það sin á milli, en vitnið kveðst enga athygli hafa veitt því, er fram fór á milli þeirra, enda skifti það sér ekki af alþingiskosningum; þær séu sér óviðkomandi. Vitnið kveðst ekkert hafa vitað fyr en um morguninn, að þeir ætluðu til Ísafjarðar með atkvæðin. — Í *réttarhaldi* 21. júlí skýrir Ingimar enn frá á þá leið, að hann muni ekki til þess að hann hafi látið orð falla í þá átt, að óvarlegt væri að láta atkvæði liggja hjá hreppstjóra, né heldur að atkvæðaseðill væri ógildur, ef hann væri brotinn, eða að hann hafi sagt, að hann ætti ekki að brjóta. Vitnið kveðst ekkert hafa um það vitað, að seðillinn ætti ekki að brjóta, fyr en þennan dag, 4 júlí, að það hafi kosið á sýsluskrifstofunni og þá spurt fulltrúann um það, og hann sagt sér, að miðann ætti ekki að brjóta.

Mætir nú til samprófunar við Ingimar í sama réttarhaldi gæzlufanginn Sumarliði Hjálmarsson, sem heldur því fram, að hann geti ekki annað hugsað sér, en vitnið hafi heyrt að Kristinn hafi sagt, að atkvæðið hafi verið falsað, eða að því hafi verið breytt, en Ingimar segir á móti, að það hafi hann ekki heyrt, en hinsvegar hafi sér skilizt á allri framkomu Kristins, eftir að hann tók upp atkvæðið, að eitthvað væri athugavert við það.

Samprófun þeirra Sumarliða og Ingimars tekur ekki til nema þessa eina atriðis, samkvæmt bókun.

Víkur þá Sumarliði frá rétti undir gæzlu, en Kristinn Pétursson mætir til samprófunar við Ingimar. Kristinn heldur því fram, að hann hafi heyrt Ingimar segja við sig á heimleiðinni, að óvarlegt væri að láta atkvæðin liggja hjá hreppstjóranum, en Ingimar kveðst ekki muna að hafa haft þau ummæli, og allra sízt er hann mætti gæzlufanganum á heimleið frá atkvæðagreiðslunni. Um önnur atriði eru þeir Ingimar og

Kristinn ekki samprófaðir. Víkur þá Kristinn frá rétti undir gæzlu, en gæzlufanginn, Halldór Kristjánsson, mætir til samprófunar við Ingimar. Gæzlufanginn fullyrðir, að hann hafi heyrt vitnið segja, að óvarlegt væri að láta atkvæði liggja hjá hreppstjóra, en vitnið kveðst ekki muna til þess, en þó svo hafi verið, að hann einhvern tíma hafi látið slíkt í ljós, þá telur vitnið sig hafa haft gilda ástæðu til þess, eftir framkomu og orðbragð hreppstjórans á þingmálafundi í Hnifsdal þ. 2. þ. s. m. Um önnur atriði eru þeir Halldór og Ingimar ekki samprófaðir. Þeir Sölvi Ásgeirsson og Baldvin Kristjánsson eru ekki kallaðir fyrir rétt.

Þeir Sumarliði og Ingólfur eru svo samprófaðir um það, sem þá hefir greint á um, að því er það snertir, að gæzlufanginn hafi átt að þukla á umslaginu áður en hann opnaði það. Gæzlufanginn neitar því fastlega að hafa gert það. Hann hefði tekið umslagið strax upp án þess að þukla nokkuð á því, og hefði hann því aldrei haft þau ummæli, sem (Ingólfur) hefir haft eftir honum; vitnið heldur því hinsvegar fram, að hann minni fastlega að gæzlufanginn hafi haft þessi ummæli.

Sumarliði er ekki samprófaður við Finn Jónsson. Skal nú fyrst athugaður framburður Sumarliða Hjálmarssonar: Ósamræmið í framburðinum ætti helzt að vera þetta, að þegar hann er spurður um, hverjir hafi verið inni á kontórnum, þegar hann greiddi atkvæði, þá segir hann, að það hafi einungis verið Eggert og Hálf dán, og neitar því, að aðrir hafi verið þar inni, en Kristinn var þar viðstaddur. Við þetta er fyrst að athuga, að Sumarliði virðist eðlilega hafa getað skilið spurninguna á þá leið, að innt var eftir hvað annara manna en þeir félagar hafi verið viðstaddir við kosninguna, því það hefir verið frá upphafi máls in confesso, að þeir félagar hafi verið staddir í Búð samtímis, en þó svo hafi ekki verið, virðist þetta minnisleysi, sem strax er gengið við, algerlega ómerkilegt og alls ekki geta náð því að vera kallað ósamræmi í framburði, því það er með öllu óskiljanlegt, hvað Sumarliða hafi átt að ganga til að hafa tilhneigingu til að drepa dula nærveru Kristins þarna. Þá er það þetta atriði, hversu tortryggilegt það megi virðast, að Sumarliði kveðst ekki þekkja rithöndina á nafni Jóns A. Jónssonar á rjskj. nr. 2 í sambandi við það, að hann þekkir heldur ekki rithöndina á nöfnum þeim, er hann sjálfur hefir skrifað á rjskj. nr. 3—5.

Fyrst er um þetta að segja, að hér virðist ekki vera að ræða um það, sem nefnt geti orðið ósamræmi í framburði, og ekki heldur sést hvernig sljóleiki sá, sem hér kemur fram, geti verið tortryggilegur, því það er ekki hægt að koma auga á, að hann geti hafa haft nokkurn tilgang með því að ganga þarna frá sinni eigin rithönd, og síðar segist Sumarliði hafa getið þess við dómarann, við þetta sama tækifæri, að hann væri sljór á skrift, en sagt það lágt, en kveðst vera viss um að dómarinn hafi heyrt það, en hvort réttarvitnin hafi heyrt það, veit hann ekki, að minnsta kosti hafi það ekki verið bókað, og þess utan kveðst vitnið hafa verið þreytt, komið beina leið utan af sjó. Fleiri misfellur, ef misfellur skyldi kalla, virðast ekki finnast innan framburðar Sumarliða.

Þá er ósamræmið milli framburðar Sumarliða og Ingólfs. Skal fyrst tekið fram, að hér að lútandi framburður Ingólfs, eins og hann er bókaður í réttarh. þ. 18. júlí er nokkuð ólogiskur, og gæti það bent til, að hér hefði eitthvað farið á milli mála hjá Ingólfi, þó hitt sé líka til, að bókun hafi verið um að kenna. En hvað sem því líður, er sannleikans blær á frásögn Sumarliða. Því það verður að telja það meira en vafasamt, hvort Sumarliði með sínum sjómanns fingrum hefði getað fundið það gegnum umbúðirnar, hvort seðillinn var brotinn eða ekki.

Að ástæðunni fyrir þessum misskilningi Ingólfs og Sumarliða skal engum getum leitt, en það verður ekki séð, að hann geti á nokkurn hátt talizt tortryggilegur, og heldur ekki sést, að á bak við hann geti legið nokkur tilgangur, hvort sem málið er skoðað frá sjónarmiði Ingólfs eða Sumarliða.

Þá er einnig Halldór Kristjánsson í gæzluvarðhaldsúrskurðinum sakaður um ósamræmi, og ætti það þá sennilega að vera í því fólgið, að hann hafi beðið félaga sína að taka sitt atkvæði, aðeins af því, að þeir hafi ætlað að taka sín, en skýrir síðan frá, að hann hafi heyrt Ingimar Bjarnason segja, að óvarlegt væri að láta atkvæðin liggja hjá hreppstjóranum. Það verður ekki séð að það sé rétt, að hér sé um ósamræmi að ræða. Halldór segir að sú ástæða, að Ingimar sagði óvarlegt að geyma seðilinn hjá hreppstjóra, hefði ekki nægt sér, ef félagar hans hefðu ekki sótt sín plögg líka, og auðvitað kemur ekkert af einni orsök, ekki á viljans fremur en efnisins svæðum, og verður því ekki fundið neitt ósamræmi í því, þó taldar séu fleiri hvatir, sem leitt hafi til verknaðarins. Þá

verður enn Halldóri það á, að hann þekkir ekki hönd sína á einu rithandarsýnishorninu, sem hann hefir skrifað, og er um það hið sama að segja sem fyr, að ekki verður séð, að hann geti hafa gengið frá þeirri rithönd sinni í nokkrum óleyfilegum tilgangi. Til frekari skýringar má taka það fram, að það þarf alls ekki að byggja á vitnisburði þeirra Halldórs og Sumarliða um það, að þeir hafa ekki með eigin hendi skrifað atkvæðaseðla þá, sem komu upp úr kjörplöggum þeirra; um það er sjón sögu rikari.

Þá er að athuga ósamræmið í framburði þremmenninganna og Ingimars Bjarnasonar.

Í fyrstu neitar Ingimar að muna til þess, að hann hafi látið orð falla um það, að óvarlegt væri að láta atkvæðin liggja hjá hreppstjóra, en jatar þó að hafa spurt þá félaga um, hvort þeir hafi tekið atkvæðin með sér, og er auðsætt að þarna er mjótt á milli, en síðan bera þeir Halldór og Kristinn á hann ágreiningslaust sömu orðin, og virðast þau þar með sönnuð á hann, enda virðist Ingimar á endanum, samprófaður við Halldór Kristjánsson, ganga inn á að hafa talað þau.

Sumarliði man eftir að sömu orð hafi fallið, en ber Sölva Ásgeirsson og Baldvin Kristjánsson fyrir þeim, og virðist það þrautsannað, að þessi orð hafa raunverulega fallið. Þá segir Sumarliði, að á heimleið hefði verið talað um það, að atkvæði væri ógilt, ef seðillinn væri brotinn, og ber annaðhvort Ingimar fyrir, eða þá Sölva og Baldvin, og verður enn bert að hann getur talað satt, og að öllum líkindum gerir það; því Ingimar lætur þess getið í vitnisburði sínum, að hann öðlaðist þá þekkingu, að ekki skuli atkvæðaseðil brjóta, á skrifstofu bæjarfógetans, þegar hann þennan sama 4. júlí er staddur inni á Ísafirði og greiðir þar atkvæði, staddur utan kjörstaðar á skrifstofu bæjarfógeta, svo þekkingin er að minnsta kosti til innan þess hóps, er þarna talar saman, en um þetta atriði hefir hann alls ekki verið samprófaður við Ingimar eða þá hina, en á því verður Sumarliða ekki gefin sök. Þá er enn mjótt á milli framburðar Sumarliða og Ingimars um það, hvað Kristinn hafi sagt, er hann opnaði atkvæði sitt, og er ósamræmið þar á milli að minnsta kosti einungis gráðumunur.

Annars er það bert, að ef nokkur þessa framburða er tortryggilegur, þá er það framburður Ingimars Bjarnasonar. Honum er auðsýnilega mjög óljúft um allan vitnisframburð, vill alls ekki að sér sé neitt blandað inn í þetta mál, enda segir

það nokkurnveginn beint sjálfur. Hann vill sýnilega draga fjöður yfir þá hlutdeild, sem hann raunverulega hefir átt í því, að þeir sækja atkvæði sín aftur og opna þau. En þessi framkoma Ingimars virðist fá eðlilega og næga skýringu, þegar þess er gætt, að þetta er almennt og jafnvel náttúrulegt upplag alþýðumanna, og virðist því alls ekki tortryggilegt út af fyrir sig.

Þegar lítið er yfir framburð kærendanna í heild sinni og þeir bornir saman, þá virðast þeir eins samróma og frekast verður búizt við, sem aftur virðist sanna það ómótælanlega, að þeir segi frá hlutum, sem þeir allir hafi heyrt og séð, og í annan stað segja þeir alls ekki frá þessum hlutum með sömu orðum, sem sýnir að þeir eru ekki að fara með neina þulu, sem þeir hafa lært utanbókar, sjálfir búið til eða aðrir kennt þeim, og eru þeir síður en svo tortryggilegir.

Þetta virðist líka setudómari viðurkenna, bæði með breytni sinni og orðum. Hann leysir Sigurð Guðm. Sigurðsson úr gæzluvarðhaldi daginn eftir, þann 20. júlí, án þess að hafa samprófað hann við Ingimar, en ósamræmi Sigurðar við hann olli þó fangelsuninni, og verður jafnvel aldrei af sampröfun þeirra á milli. En síðustu orð Sigurðar í réttinum eru þau, að hann muni það fyllilega, að Ingimar Bjarnason hafi talað um það í sinni áheyrn, að atkvæðaseðillinn ætti að láta óbrotinn í umslagið, og honum hafi því skilizt að seðillinn væri ógildur, ef hann brotinn væri.

Heldur ekki verður sagt, að málinu þann 20. sé neitt verulega lengra á veg komið en það var þann 19.

Kærendurna þrjá leysir hann svo úr gæzluvarðhaldi þann 21., en áður en það verður er bókað, að dómariinn hafi enn átt tal við gæzlufangann Hálfðán Hálfðánarson, og bent honum á hve kærendurnir héldu því fast fram, að um atkvæði sín hefði verið skift. En hvernig sem dómariinn gekk á hann, kvaðst Hálfðán vera alsaklaus. Kallar svo dómariinn gæzlufangana fyrir sig hvern af öðrum, gengur í gegnum framburð þeirra, sem þeir halda fast við í öllum greinum og hafa engu við að bæta, og segjast alveg vera vissir um, að um atkvæði þeirra hafi verið skift. Eru þeir síðan spurðir af dómaranum, hvort þeir hafi verið nokkuð sérstaklega illa fyrirkallaðir, þegar dómariinn tók þá fyrir rétt, og inna þeir þar við ýms svör, en allir segja þeir, að þeir hafi ekkert út á það að setja af

dómarans hálfu, þó að hann kallaði þá fyrir rétt, eins og hann gerði.

Með þessu leysir svo dómarrinn þá úr varðhaldinu. Virðast þessar bókanir alls ekki skildar nema á einn veg, sem sé þann, að dómarrinn sé hættur að tortryggja kærendurnar um nokkra hlutdeild í fölsunum á atkvæðaseðlum þeirra. Þann 19. júlí mæta enn sem snöggvast fyrir rétti: Sigurður Kristóbert Sigurðsson, Árni Jónsson og Gísli Jón Hjaltason, sem allir hafa greitt atkvæði utan kjörstaðar, staddir í Hnífsdal, og segjast hafa kosið Finn Jónsson, og hafa þeir sennilega verið kallaðir fyrir rétt af þeirri ástæðu, að efamál getur hafa þótt um það, að allt væri með felldu um atkvæðagreiðslu þeirra, þar sem þeir hefðu skilið atkvæði sín eftir í vörzlum hreppstjórans, en þó finna þeir með dómranum seðla sína, þó án þess að rithandarsýnishorn hafi verið tekin, eða nánar þannig, að þeir Árni og Gísli þykjast þekkja seðla sína í seðlabúnknum, og Sigurður Kristóbert telur rithönd á einum seðli, sem dómarrinn sýndi honum, líkjast mjög sinni rithönd, en er þó ekki viss. En við framhaldsrannsókn reynist það rangt, að þeir eigi téða seðla, eins og seinna verður sýnt.

Annars skeður ekkert dagana 19.—21. júlí annað en það, sem frá hefir verið skýrt, og svo sífelld prófun á sakborningunum Hálfadáni og Eggert, sem engan árangur ber, og prófun á ákærundunum, sem nokkurn árangur ber að því leyti, að sagð þeirra verður ítarlegri um það atriði, hvar þeir hafi afhent Hálfadáni atkvæðauslög sín, og svo samprófun milli Hálfadáns og þeirra, og skal nú vikið að þessu tvennu síðasta.

Í yfirheyrslunni þann 19. geta þeir Halldór og Kristinn í fyrsta sinni um það lauslega, að þeir hafi afhent hreppstjóra blágráa umslagið með atkvæðaseðlinum, en þá verður ekkert meira úr því atriði, og Sumarliði kemst enn ekki að því; en svo í samprófun þann 20., milli Hálfadáns annarsvegar og Halldórs og Kristins hinsvegar, og þann 21. í samprófun milli Hálfadáns og Sumarliða, tekur þetta, hvort og hvar þeir hafi afhent hreppstjóra blágráa umslagið, hina skýru mynd, og staðhæfa kærendurnir þá allir, að þeir hafi afhent Hálfadáni þau úti á ganginum, áður en komið er inn á kontór, en hann neitar.

Samprófaður við Halldór segir Hálfdán, að annaðhvort hafi kjósandinn lagt umslagið sjálfur á borðið, eða afhent sér það inni á skrifstofunni. Samprófaður við Kristinn segist hann ekki

muna það fyrir víst, hvort hann hafi tekið við atkvæðinu á skrifstofunni, eða hvort kjósendinn hafi sjálfur lagt það á borðið, og gagnvart Sumarliða aftekur Hálfán að hafa snert umslagið fyr en hann hafi látið það í ytra umslagið, en hafi hann tekið við því af kjósendanum, þá hafi hann áreiðanlega gert það á skrifstofunni.

Það virðist mega staðhæfa það fullum fetum, að kærendurnir hafi aldrei sagt nema eitt og hið sama um þetta atriði, sem sé, að þeir hafi afhent hreppstjóra blágráu umslögin þeirra frammi á ganginum.

Að kjósendunum skuli ekki vera ljóst frá upphafi, að hér ræðir um atvik, sem miklu máli skiftir, virðist tala sterkum rómi um ótortryggni þeirra og sakleysi. Að láta sér koma til hugar, að þeir menn detti niður á að ljúga upp sama atriðinu, virðist fjarstæða, og þeir eru ekki spurðir um þetta, fyr en þeir eru komnir í gæzluvarðhald, og má ætla að þeim þar hafi ekki gefizt tóm til að tala sig saman. Enda renna hér fleiri stoðir undir, því Sigurður Guðm. Sigurðsson hefir frá upphafi máls sagzt hafa afhent hreppstjóra atkvæðisumslag sitt á ganginum.

Þá er neitun hreppstjóra heldur ekki af þeim toga, að hún geti hnekktr trúverðugleik þrimenninganna. Hún er loðin, algerlega neikvæð, hann einungis velur og hafnar, en bætir ekki við neinu nýju atviki, er geti styrkt framburð hans, og hún virðist vandræðaleg, bæði eins og hún liggur fyrir út af fyrir sig, en ekki sízt þegar það er athugað, að honum bar að geta neitað að hafa snert blágráu umslögin með kjörseðlunum.

Þann 22. júlí mæta þeir svo allra snöggvast fyrir rétti hjá setudómaranum, þeir Bæringur Eyjólfsson og Einar Ólafur Eyjólfsson, sem segjast hafa greitt atkvæði í Hnifsdal og kosið Finn Jónsson, og eru þeir leiddir í kjörseðlafúlguna og finna greiðlega atkvæðaseðla sína í henni, allt þó án þess að rit-handarsýnishorn séu tekin. Þá mætir Kristján bóndi í Nesi, sem segir frá einkennilegum og jafnvel grunsamlegum viðskiftum sínum og Hálfáns morguninn, sem hann var að fara norður, og sem séu í því fólgin, að hreppstjóra langar að sjá utan atkvæðaumslög þeirra Bærings og Ólafs Einarssonar. En síðan leysir setudómarinn sama dag þá Hálfán og Eggert úr gæzluvarðhaldi, eftir að þeir hafa enn staðhæft sakleysi sitt, með því að honum þótti ekki nauðsynlegt rann-

sóknarinnar vegna að halda þeim þar lengur, jafnvel þó henni kynni að verða haldið eitthvað áfram, og má segja að hér sé rannsókn hans lokið, þó hann enn, þ. 23., þingi í 1 klukkustund út af atkvæðagreiðslu Sigurðar Jens Aðalsteinssonar í Ögurhreppi. Framhaldsrannsókn leiðir þó í ljós, að Bæringur og Einar eiga ekki seðla þá, er þeir hér kannast við, eins og síðar verður sýnt.

Enn ber að taka það fram, áður en lengra er farið, að Sigurður Guðm. Sigurðsson er spurður um það 20. okt., hvers vegna hann hafi ekki farið með atkvæði sitt á skrifstofu bæjarfógeta, til þess að opna það þar; segir hann, að sér hafi fundizt grunurinn svo litill, að hann fyrst hafi viljað þiggja ráð hjá Ingólfi í þessu efni, segist hann hafa skýrt Ingólfi frá þessari atkvæðagreiðslu eins og hún gekk til, og hafi þá Ingólfur fyrst litið svo á, að hér gæti ekkert verið bogið við, en hann segist hafa haldið á sinu, að það gæti hafa verið skift um atkvæði hjá sér eins og hinum, og helði þá Ingólfur sagt, að bezt væri að opna umslagið undir votta, og hafi það svo verið gert í viðurvist Ingólfs og Guðm. Geirdals, og upp úr því hafi komið seðill með nafni Jóns A. Jónssonar í stað Finns Jónssonar. Staðfestir Ingólfur þessa frásögn í rétti, 24. nóv. 1927.

Þá skal vikið að nokkrum framburðum sakborninga og yfirlýsingum.

Þeir halda því jafnan fram, að þeir séu saklausir, og þegar upplýst er um atvik þeim í óhag, segja þeir annaðhvort ekkert, eða að þau séu ósönn. En þetta er háttur sekra manna, sem vita og skilja að til þeirra tekur alveg sérstaklega, að fæst orð hafa minnsta ábyrgð, og að varasamt er að skirskota til atvika, sem aldrei hafa átt sér stað, því hætt sé við að frásögnin geti orðið hrakin.

Þó ber út af þessu nokkrum sinnum. 18. júlí neitar Eggert því að hafa skrifað nafn Jóns A. Jónssonar á atkvæðamiða karendanna, eða farið í umslögin, og kveðst ekki geta annað sagt, þó svo yrði litið á, að skriftin á nöfnunum líktist sinni eigin rithönd, og sýnir þetta að minnsta kosti, að torvelt er um mótbárur hjá honum.

Þá reynir Hálfðán 15. júlí að skirskota til atviks, sem sé, að hann hafi ekki haft tíma til fölsunarinnar, og er strax auðsjáanlegt, að það er rangt, því að það ætti ekki að taka lengri tíma fyrir honum en kjósanda að útfylla kjörseðil.

Í aðeins eitt skifti heldur Hálf dán því fast fram, að kær-
endurnir sjálfir hljóti að vera valdir að því, sem hann er sakaður
um, eins og áður er bókað eftir honum.

En í sambandi við þetta skal tekinn upp framburður hans
í réttarhaldi 31. okt.

Í því réttarhaldi er hann, þar sem nú hvorki hann né Egg-
ert þykjast sekir um atkvæðafölsun þá, sem ótvíræðlega hefir
fram farið samkvæmt framkomnum gögnum, spurður um, hvort
hann geti ekki gefið dómáranum bendingu um það, hverjir
muni vera um hana sekir, og þá hvar og hvernig þeir hefðu
átt að framkvæma hana, og telur dómarrinn ennfremur, að
það sé þó ekki að fara í neitt geitarhús að leggja þessa
spurningu fyrir hann, þar sem umbúðir atkvæðanna hafi þó
áreiðanlega verið staddar í Búð í Hnifsdal. En við þessari
spurningu segist hann þá ekki geta gefið neinar upplýsingar:
»Hvernig ætti hann að geta það, það væri ómögulegt. Hvernig
ætti hann að geta það, hann álitir bara að fölsunin, ef um
fölsun sé að ræða, hafi farið fram annarsstaðar en hjá hon-
um eða í hans húsum«. Ósamræmið er þarna bert og þarf
engrar skýringar við.

Þegar samskonar spurning er lögð fyrir Eggert, 29. okt.,
segir hann í fæstum orðum enga bendingu geta gefið um,
hvar sektarinnar sé að leita.

Sakborningar hafa jafnan neitað því, að neinir kjósendur,
er atkvæði hafi greitt hjá Hálf dani, hafi skilið kjörplögg sín
eftir í vörzlum hans, aðrir en þeir 5, hverra atkvæði fógeti
tók hjá honum 5. júlí, en þetta er hrakið fyrir þeim í málinu,
og sakborningar þar staðnir að ósannindum, eða öllu heldur
beinum lygum. (Vitnin: Runólfur Jónatansson, Aðalsteinn Að-
alsteinsson, Baldvin Sigurðsson, Guðmunda Jóna Pétursdóttir
og Jóna Jóhanna Jónsdóttir, hafa borið og svarið, að þau hafi
skilið kjörplögg sín eftir í vörzlum hreppstjóra, og hið sama
hafa enn borið Þórdís Guðrún Jónsdóttir og Jón Jensson, og
virðist ekki koma til mála að hugsa sér, að allir þessir menn
yrðu samtaka í því að ljúga um þetta. Það er ekki hægt að
hugsa sér tilgang, sem nægði hjá öllum þessum mönnum,
sem flestir eru ókunnugir hver öðrum, og úr ýmsum byggðar-
lögum, til slíks.

Þegar það er athugað, hve ósaknæmur og meinlaus þessi
verknaður hreppstjóra er, að taka á móti kjörplöggum fyr-
taldra kjósenda og koma þeim til skila, út af fyrir sig, meðan

ekkert meira kemur til, virðist bert að neitunin er ekki upptekin af ótta við að kannast við þá breytni, en hún var nauðsynleg, ef dylja skyldi samband og samstarfi við ýmsa menn í þessum kosningum, og sýnir framburður þeirra Jóns Grímssonar, Hannesar Halldórssonar og Björns Magnússonar það ljóslega, að hér er beint um ráðinn hlut að ræða. Því minnisþræðir þessara manna, sem annars þekkja og muna og ber að þekkja og muna atvik þessara kosninga, hrökkva í sundur sem brenndir væru, þegar leikurinn berst að atvikum, sem sýna samband þeirra við hreppstjóraskrifstofuna í Hnifsdal.

Ög virðist aftur þetta atriði óskiljanlegt, ef þeir ekki vissu eða grunuðu einhverja þá hluti í fari Hálfðans eða Eggerts, um þessar kosningar, sem betra væri að vera ekki viðriðinn, og kemur hér ljóslega fram, að málið er ein heild.

Skal nú fyrst þrædd sagan um flutning Strandaatkvæðanna frá kjörstað til kjörstjórnar, og síðan sagan um flutning á atkvæðum hinna ísfirsku kaupstaða.

Atkvæði Runólfs Jónatanssonar og Aðalsteins Aðalsteinsonar og Jóns Jenssonar berast norður í Strandasýslu með Birni Magnússyni stöðvarstjóra, sem var frambjóðandi af hálfu íhaldsflokksins við þessar kosningar, en hvernig þau berast frá Búð í Hnifsdal til Björns Magnússonar, hefir alls ekki orðið upplýst, þrátt fyrir ítarlegar eftirgrennslanir.

Kjósendurnir segjast hafa skilið eftir atkvæði sín á borði hreppstjóra, og segja vafalaust satt. Björn man ekki hver flutti honum atkvæðin, og sakborningarnir neita, að atkvæðin hafi verið eftirskilin í Búð.

Atkvæði Baldvins, Guðmundu Jónu, Jónu Jóhönnu og Þórdísar berast til skrifstofu bæjarfógeta samkvæmt skjallegri sönnun 8. júlí, sem sé skrá, sem haldin var á skrifstofu bæjarfógeta lögum samkvæmt, rjskj. nr. 17, yfir innkomin utan-kjörstaða greidd atkvæði ísfirzkra kjósenda, og eru þar talin upp inn á milli atkvæða ýmsra kjósenda, er kosningaskrifstofan á Ísafirði við þessar kosningar segist hafa afhent á sýsluskrifstofuna umræddan dag. En hver eða hverjir verða til þess að flytja atkvæðin frá Búð í Hnifsdal og til íhaldsskrifstofunnar, hefir alls ekki getað orðið upplýst. En hitt sannast, að til skrifstofu bæjarfógeta berast þau frá íhaldsskrifstofunni 8. júlí, og skulu nú hér að lútandi vitnisburðir og sönnunargögn nákvæmlega rakin og íhuguð.

Matthías Ásgeirsson, fulltrúi bæjarfógeta, ber 24. okt. 1927, að atkvæði þau, er talin eru á áðurnefndri skrá, rjskj. nr. 17, frá nr. 41—73, hafi hann tekið á móti á skrifstofunni 8. júlí og fært inn á skrána sama dag. Hann minnir, að Jón Grímsson kaupm. hafi afhent einhver af þeim, og aðspurður um mörg, flest eða einungis fá, segir hann að hann vilji bara segja nokkur, hann geti ekki tilgreint tölu. Hann segist alveg viss um það, að einhverjir aðrir báru inn atkvæði 8. júlí. heldur en Jón, en hann geti þó ekki nafngreint aðra. Enn segir hann í réttarhaldi 17. dez. 1928, að starfsháttur sinn við innfærslu á skrá (rjskj. nr. 17) um innkomin atkvæði utan-kjörstaða staddra kjósenda, hafi verið sá, að hann hafi inn-fært atkvæðin strax og jafnóðum og honum voru þau afhent. Ekkert segist hann muna um það, á hvaða tíma dags það hafi verið, sem hann tók á móti atkvæðum frá íhaldsskrifstofunni, en þegar dómariinn kynnti honum framburð Jóns Grímssonar um það efni, segist hann ekki geta hnekktt þeirri frásögn Jóns að neinu.

Þá tekur dómariinn það fram í téðu réttarhaldi, að hann nú með meiri kunnugleika sjái, að Soffía Jóhannesdóttir, eða einhver fyrir hennar hönd, hafi 8. júlí afhent atkvæði, sem inn-innfært sé í skrána með hendi Steins Leóssonar, en að öll önnur atkvæði, sem innfærð séu sama dag, séu innfærð með hendi Matthíasar, og enn fremur byrji sú innfærsla með upp-talningu tveggja kjósenda, sem Jón Grímsson viðurkennir að hafa afhent, og þar sem afhending Jóns hafi skeð svona seint á kveldi, sé ólíklegt að nokkur kjósandi, sízt margir, hafi komið þar á eftir með atkvæði sín, og segir Matthías við þessu, að hann hafi ekkert við álit dómarsins að segja, og tekur þá dómariinn enn fram til skilningsauka, að hann geti ekki litið öðruvísi á en svo, að öll atkvæði frá nr. 41—73 (incl.) hafi komið frá þeim Hannesi Halldórssyni og Jóni Grímssyni í téð skifti, og spyr hann (Matthías), hvort hann vilji bera nokkuð fram þessu álitu til hnekkis. En hann segist láta sér þetta álit dómarsins engu skifta, gerir hvorki að játa því né neita. En þá heldur dómariinn því að honum, að bókað sé eftir honum að hann sé viss um það, að einhverjir aðrir, auk Jóns Grímssonar, hafi skilað utankjörstaða greiddum atkvæðum á skrifstofuna 8. júlí, og spyr þá Matthías á hverju hann byggi þá vissu sína og segir hann, að það sé auðvitað byggt

á minni. Hann huist ekki við t. d., að atkvæði Sofflu Jóhann-esdóttur sé afhent af Jóni Grimssyni, þar sem það sé innfært á skrána af öðrum en vitninu, og þá líkur til að það sé ekki afhent með atkvæði Jóns Grímssonar, og þau séu færð inn á skrána af sér (Matthíasi), og segir þá dómariinn, að honum virðist vitnið hallast að skoðun sinni um það, að atkvæðin frá nr. 41—73 séu afhent af Jóni Grímssyni, en hann segist ekkert vilja um það fullyrða, að Jón Grímsson hafi afhent öll umrædd atkv., en þá spyr dómariinn, hvort hann geti undanskilið nokkurt atkvæði, en það segist hann ekki geta, því hann muni ekkert eftir neinu sérstöku. Þá spyr dómariinn Matthías, hvort hann muni, að honum hafi verið haldið á skrifstofunni eftir lokunartíma þ. 8. júlí, til þess að taka á móti atkv. 10—14 manna, og segist vitnið ekki muna eftir því. Út af þeim framburði Matthíasar, að hann byggi vissu sína um það, að fleiri en Jón Grímsson hafi skilað atkvæðum á skrifstofuna 8. júlí, á minni, athugar dómariinn, að undantekningu með Sofflu Jóhannesdóttur, sé traúla byggð á minni, þurfi að minnsta kosti ekki að vera það, því að hann hafi séð skrána og dómariinn sjálfur hafi athugað þetta bara af rithöndinni, og sama sé þá líklegt að Matthías hafi getað gert, og við þessari athugasemd segist Matthías ekkert hafa að segja. Honum virðist rithöndin á innfærslu þessa atkvæðis benda á, að annar en Jón Grímsson hafi afhent atkvæði þennan dag, en segist ekki geta tilgreint aðra undantekningu heldur en téð atkvæði Sofflu, — man ekki eftir því.

Jón Grímsson, skrifstofustjóri á kosningaskrifstofu íhaldsmanna á Ísafirði við umræddar kosningar, segir í réttarhaldi 25. okt., daginn fyrir kosningardaginn, rétt fyrir lokunartíma bæjarfógetaskrifstofunnar, hafi hann afhent þar líklega nær 30 utankjörstaðar greidd atkv., sem safnast höfðu fyrir á skrifstofu hans. Nánar skýrir hann svo frá, að þessi atkv. hafi svo að segja engan tíma legið hjá sér á íhaldsskrifstofunni, heldur hafi hann nálega strax eftir að þau bárust honum, komið þeim til geymslu í eldtraustum skáp, sem átt hafi Hannes Halldórsson útgerðarmaður í Smiðjugötu 2. Segir hann, að Hannes hafi orðið sér samferða þarna um kvöldið og staðið við hlið sína, er hann afhenti atkvæðin, að sig minni, fulltrúanum Matthíasi, en man þó líka, að bæjarfógetinn var við. Segir hann, að þeir hafi staðið stutt við, einungis tvær til þrjár mínútur, og skifzt einhverjum almennum orðum á við

fulltrúa bæjarfógeta. Annars hafi þar enginn stanz orðið, þeir hafi skilað atkvæðunum og farið síðan, og engan veginn hafi þeir biðið eftir því að fulltrúinn færði atkvæðin inn á fyrirskipaða skrá, og segist hann einu sinni ekki hafa vitað það fyrri en nú, að til væri nokkur fyrirskipuð skrá. Enn segir hann, að Hannes hafi verið daglegur gestur á íhaldsskrifstofunni og jafnvel hennar hægri hönd, vegna kunnugleika hans á bæjarbúum, þekki hvern kjaft svo að segja; hafi Hannes verið þarna fyrir bón vitnisins og annara góðra íhaldsmanna, en ekki þegið borgun fyrir starfa sinn. Þá skýrir hann frá, að íhaldsskrifstofunni hafi borizt atkvæði frá ýmsum stöðum á landinu, en man ekki til þess, að nein atkvæði hafi borizt utan úr Hnifsdal, en það sé rétt að gefa þá skýringu í þessu sambandi, að það sé alls ekki víst, að öll þau atkvæði, sem Hannes Halldórsson umrætt kvöld, þann 8. júlí, hafi afhent sér úr járnskápnum, hafi farið í gegnum hendur sínar eða skrifstofunnar, og tekur enn fram, að það sem hann meini, sé þetta, að hugsanlegt sé, hann geti ekki fullyrt að svo hafi verið, að Hannes hafi persónulega tekið á móti einhverjum atkvæðum og geymt þau í skápnum án vitundar sinnar og síðan afhent sér þau til afhendingar á skrifstofu bæjarfógeta umrætt kvöld.

Þá er Jóni í réttinum sýnd fyrirgetin skrá, og hann beðinn að tilgreina hvað af þeim bréfum, sem þar um ræðir, hafi gengið í gegnum hendur hans sem skrifstofustjóra á kosningaskrifstofu íhaldsmanna, og gengst hann þarna við að hafa afhent 18—20 atkv. af þeim, sem getið er um á skránni frá nr. 41—73, og skrifar nöfn þeirra upp, rískj. nr. 18.

Í réttarhaldi 9. nóv. er Jóni Grimssyni enn bent á þetta atriði, að ef að atkvæði manna búsettra á Ísafirði, sem hafa greitt atkvæði í Hnifsdal, sé bætt við þessi 18—20, sem hann kannast við að íhaldsskrifstofan hafi tekið á móti, þá komi nokkurn veginn fram sú tala, sem hann í upphafi málsins segist hafa afhent bæjarfógetaskrifstofunni, en hann segist ekkert muna frekar en hann hafi áður skýrt frá.

Þá mætir Hannes Halldórsson og staðfestir frásögn Jóns Grimssonar um það, að hann hafi verið með Jóni Grimssyni, þegar hann afhenti á skrifstofu bæjarfógeta atkvæði þau, sem íhaldsskrifstofunni höfðu borizt frá utankjörstaðar stöddum kjósendum. — Man, að sú afhending fór fram einhvern tíma eftir kl. 3 e. m., en treystir sér ekki til að ákveða klukkustundina

nánar. — Aðspurður um það, hvort hann hafi engin önnur atkvæði geymt en þau, sem gengu í gegnum kosningaskrifstofuna, kveður hann nei við. Aðspurður um það, hvort hann hafi tekið á móti nokkrum atkvæðum frá Hálfðáni í Hnifsdal eða einhverjum hans manna til flutnings á skrifstofuna, þá segir hann það ekki hafa verið, — undir drep segist hann ekki hafa gert það. Þá bendir dómari Hannesi á, að þessi atkvæði hafi þó komið út úr skápnum hans, en þar um kveðst hann ekkert ákveðið geta sagt, hvorki játað því né neitað. Hafi hann tekið á móti atkvæðum frá íhaldsskrifstofunni svona smátt og smátt og oftast borið þau heim sjálfur, en enga skrá yfir þau haldið, en það sé factum, að upp á eigin spýtur, það er að segja beint inn til sín, hafi hann ekki borið atkvæði frá mönnum, en hitt megí vera, að hann hafi borið atkvæði frá mönnum og heim til íhaldsskrifstofunnar, og aðspurður um það, hvort Hnifsdalsatkvæðin hafi getað verið með í síðasttöldri tölu, neitar hann því afdráttarlaust.

Eru þeir Hannes og Jón Grímsson síðan samprófaðir þann 25. okt. 1927, og því þá haldið að Jóni, að Hannes segi, að hann hafi ekki tekið á móti neinu atkvæði privat, þ. e. a. s. ekki flutt nein atkv. frá kjósendum beina leið í skápinn sinn, og segist Jón aldrei hafa sagt fyrir vist, að svo hafi verið, og vísar til framburðar síns í dag. En þá heldur dómari því að honum, að eftir sé að skýra hvernig atkvæði margnefndra ísfirzkra kjósenda, er greitt hafa atkvæði í Hnifsdal, séu komin í fóru íhaldsskrifstofunnar, því upp úr þeim hafi þau komið í hendur bæjarfógeta, og sé það skjallega sannað með rískj. nr. 17, en Jón segist hafa sagt satt í dag, og sé hægt að bæta því við, að hann hafi ekki lagt nein drög að því, að hinir margnefndu ísfirzku kjósendur greiddu atkvæði í Hnifsdal. Segir dómari, að það hafi ekki verið á hann borið, en hitt hafi og sé á hann borið, að veitt hafi hann þessum atkvæðum móttöku og flutt þau upp á bæjarfógetaskrifstofu og afhent þau þar að kveldi þess 8. júlí. Segir Jón, að hart sé það að verða fyrir svona áburði og standa vopnlaus fyrir honum, og segist dómari vel skilja, að þetta sé svo, og þá segir Jón enn, að hann hafi sagt satt í dag, og að það eina, sem hægt sé að lesa út úr réttarskjali nr. 17, sé það, að það sé eitthvað af kórlum og kerlingum, sem hann þekki ekki og sem hann hafi ekki skrifað upp í dag.

Heldur dómari því þá enn að Jóni og Hannesi, að það

verði bert af rjskj. nr. 17, að þeir ljúgi meira eða minna í málinu, og spyr þá þar á eftir, hvort þeir vilji breyta framburði sínum í nokkru, og segist þá Hannes ekki geta það, og Jón, að hann sé búinn að segja allt, sem hann geti sagt, og halda þeir síðan fast við þessa framburði.

Þá ber Steinn Leósson fyrir rétti, 19. dez. 1928, að hann hafi verið starfsmaður á skrifstofu bæjarfógeta frá því í ágúst 1925 og þangað til í okt. 1927. Aðspurður segist hann muna eftir því, þegar Jón Grímsson og Hannes Halldórsson skiluðu atkvæðum íhaldsskrifstofunnar á skrifstofu bæjarfógetans, og man að þetta var daginn fyrir kjördag og ennfreður rétt fyrir lokunartíma skrifstofunnar, en henni hafi verið lokað kl. 7 e. hádegi. Segir hann, að fulltrúi bæjarfógeta hafi veitt atkvæðunum móttöku, og aðspurður um hvort bæjarfógeti hafi verið þarna viðstaddur, hyggur hann að svo hafi verið, en hann muni hafa verið í tilferð með að fara, og hafi þeir Jón og Hannes staðið þarna stutt við, og hyggur hann helst, að bæjarfógeti hafi orðið þeim samferða út úr skrifstofunni, eða til þess að fara náði út í þetta, að bæjarfógeti hafi farið út í forstofu til að kasta á sig yfirhöfn, og hafi hurðin út á ganginn staðið opin; þeir hafi verið að tala við fógetann og farið síðan út ásamt honum.

Segir hann enn, að þeir Matthías hafi orðið þarna tveir eftir, skrifstofustúlkan hafi líka farið í þessum svifum til þess að ganga frá dagstörfunum, sem hann hyggur að hafi verið þetta, hvað Matthías snertir, að færa atkvæði íhaldsskrifstofunnar inn á skrána, yfir utan kjörstaði greidd atkvæði. Hyggur sig og Matthías hafa farið samtímis út úr skrifstofunni í þetta sinn, en hafi það ekki verið, þá sé það ábyggilegt að hann, Steinn Leósson, hafi farið síðar, því hann hafi oftast farið síðast út af skrifstofunni, enda varðveitt lykla bæði að skrifstofunni og peningaskáp.

Ekki segist hann muna, að aðrir en Soffía Jóhannesdóttir og þeir Jón og Hannes hafi skilað atkv. inn á skrifstofuna þennan dag, og aðspurður um, hvort hann muni til þess, að Matthías hafi beðið hann um lykil að skrifstofunni seinna um kvöldið, kveðst hann ekki muna, að neitt slíkt hafi átt sér stað.

Skulu nú framburðirnir skoðaðir.

Þegar nú framburðir vitnanna, Guðmundu Jónu, Jónu Jóhönnu, Þórdísar G. Jónsdóttur og Baldvins Sigurðssonar, eru bornir saman við framburði Matthíasar Ásgeirssonar og Steins

Leóssonar og eins við rískj. nr. 17, þá staðfestist saga þeirra um það, að þau hafi ekki persónulega skilað atkvæðum sínum á skrifstofu bæjarfógeta.

Veilurnar í framburði Jóns Grímssonar og Hannesar Halldórssonar eru auðséðar. Jón lætur í veðri vaka, að mögulegt sé að Hannes hafi tekið á móti og geymt Hnífsdalsatkvæði án sinnar vitundar, en Hannes neitar því harðlega, en gerir þó hvorki að neita því eða játa, að Hnífsdalsatkv. hafi komið út úr skápnum hans, og virðist því einnig neita þessu, að hann hafi nokkra sérstöðu samanborið við Jón í málinu. Þá segir Jón í fyrstu, áður en hann veit, að nokkur skrá yfir utan-
kjörstaða greidd atkvæði eru haldin á skrifstofu bæjarfógeta, að hann hafi flutt þangað nær þrjátíu atkvæði, og kemur það mjög sæmilega heim við skrána, en afleiðingunum af þessum framburði sínum, sem skráin hermír að séu óhjákvæmilega þær, að Hnífsdalsatkvæði umræddra ísfirzkra kjósenda komu til bæjarfógetans úr fórum íhaldsskrifstofunnar, vill hann svo ekki taka, og virðist því ómögulegt að álíta þetta gott og gilt hjá honum.

Framburður Matthíasar um það, að það hafi verið venja hans að færa inn á rískj. nr. 17 strax og jafnóðum og atkvæðin voru honum afhent, í sambandi við, að Hnífsdalsatkvæðin eru færð inn á milli atkvæða, sem Jón Grímsson viðurkennir að hafa afhent, að Jón Grímsson kemur með sín atkvæði rétt fyrir lokunartíma bæjarfógetaskrifstofunnar, að starfsmenn bæjarfógetaskrifstofunnar muna ekkert eftir því, að þeir hafi verið kallaðir til að veita atkvæðum móttöku eftir lokunartíma, virðist alveg skera úr um það, að þeir Jón og Hannes hafi flutt Hnífsdalsatkvæðin upp á skrifstofu bæjarfógeta — og engir aðrir.

Þá hafa verið bornar fram tvær almennar hugleiðingar í þeim tilgangi að sýna fram á, að þeir Eggert og Hálfðán hlytu að vera saklausir af kjörseðlafölsunum þeim, sem á þá hafa verið bornar í þessu máli, og skulu þær nú athugaðar.

Það er þá fyrst sagt, að slíkt athæfi hefði verið svo vitlaust, að þeim hefði alls ekki verið til þess trúandi, þar sem kosning Jóns Auðunnss hefði verið algerlega ugglaus, og verður Hálfðán einu sinni til að bera þetta fram, sem hann að vísu gæti gert fyrir sitt leyti, ef rithöndin og margt annað vitnaði ekki á móti honum. Um þetta er fyrst og fremst að segja, að kosningar eru strangt talað alltaf óvissar, eins og

allt annað, sem í framtíð liggur, og hefir kosning Jóns Auðuns ekki verið nein undantekning frá þeirri reglu. Í öðru lagi er það alkunnugt, að menn láta ekki ósjaldan stjórnað af öðru en skynsamlegum hvötum. Það hefir ekkert upplýzt í málinu um það, hverjar hafa verið hvatir sakborninga til verksins, því þeir hafa ekki viljað jata á sig glæpin, og þá heldur ekki segja frá hvötum sínum til hans, og virðist því allt tal um hvatir, sem þeir hafi haft, eða hafi ekki getað haft, vera út í bláinn.

Setningin in dubio pro reo tekur hér alls ekki til. Glæpurinn virðist sannaður á sakborninga, þrátt fyrir neitun þeirra, og þetta, að þeir þrjúkast við að gefa nokkrar upplýsingar um hvatir sínar, sem vitanlega hafa verið margar, skynsamlegar eða óskynsamlegar, eftir því frá hvaða sjónarmiði þær eru skoðaðar, er atriði, sem einvörðungu kemur til greina til þyngingar sekt þeirra.

En loks gleymist í þessu sambandi það meginatriði, að falskir seðlar koma víðar fram en í kjördæmi Jóns Auðuns, sem sýnir áþreifanlega að þeir, sem að fölsuninni hafa staðið, hafa ekki *einvörðungu* borið hag og þarfir Jóns Auðuns í þessum kosningum fyrir brjósti.

Hin hugleiðingin er þessi, að ef þeir Hálf dán og Eggert hefðu vitað upp á sig kosningafölsunina, myndi Hálf dán alls ekki hafa afhent kjósendunum kjörplögginn, þegar þeir þrem stundarfjórðungum eftir atkvæðagreiðsluna heimta sér þau afhent.

En hvernig átti hann að fara að? Hann var skyldur til að afhenda atkvæði, — segist sjálfur að atkvæðagreiðslu lokinni hafa boðið þeim að taka atkvæðin með sér, og það hefði verið óskiljanlegt, hvers vegna hann hefði ekki að þrem stundarfjórðungum liðnum viljað standa við þau orð sín, og loks var Sigurður Guðmundur Sigurðsson kominn á brott með sitt atkvæði og Hálf dán vissi hvernig það leit úr, og það var vitanlegt, að neitunin um afhendingu myndi strax hafa vakið mikið umtal og tortryggni í Hnífsdal, og mátti honum vera ljóst, að það myndi leiða til þess, að Sigurður Guðmundur myndi rífa upp kjörplagg sitt tafarlaust, sem svo aftur að sjálfsgöðu myndi hafa leitt til þess, að kærendur, með aðstoð réttvisinnar, myndu hafa neytt hann til þess að skila plöggunum, sem þá líka hefðu verið skoðuð, og hafi hann strax í upphafi eyðilagt kjörbréf þremenninganna — sem eins lík-

legt má telja, því endurfalsanir þær, sem fyrir koma í málinu, benda til þess, að hinir upprunalegu seðlar hafi ekki verið geymdir eða varðveittir, heldur eyðilagðir strax, enda geymir málið jafnvel frásögn um eyðileggingu eins þeirra — þá gat hann ekki fært neitt til réttis horfs, þó honum gæfist tóm til þess. Á hinn bóginn þurfti Hálf dán alls ekki að lita svo á, að krafa þremmenninganna um að fá kjörplögg sín þýddi það, að þeir ætluðu að opna þau, enda hefði alls ekki til upprifs kjörplagganna komið, hefði ekki fleira bæzt við, eins og t. d. það, að Sumarliði vissi það upp á sig, að hafa tvíbrotið seðilinn. Hálf dán gat því með viti talið líklegra, að þau myndu ekki verða rifin upp, og var því þetta, að afhenda atkvæðin orðalaust, langsamlega látlausasta og skynsamlegasta breytnin og eini vegurinn, sem eftir var skilinn, til að geta komizt klakklaust frá málinu.

Þá er að geta um tilgátu nokkra um ganginn í þessum þætti Hnifsdalsmáls, sem að visu hefir ekki neinn stuðning í því, sem fram hefir komið við rannsóknina, en sem Hálf dán hefir þó drepíð á einu sinni og aldrei síðan, eins og áður er frá skýrt, og Eggert aldrei, en sem verjendur þeirra halda svo mjög á lofti, að ófært þykir að dómur gangi svo í málinu, að hennar sé að engu minnzt.

Tilgátan er í stytzu máli sú, að alþýðuflokkurinn á Ísafirði, eða forkólfar hans, óákveðið hverjir, standi að fólsumum þeim, sem hér um ræðir, [ví alltaf virðist það þó játað, að falsanir á kjörseðlunum hafa átt sér stað, og hafi tilgangurinn með þeim verið: ekki sá að auka kjósendatölu sína, því það verður auðvitað ekki gert með því að falsa kjörseðla frá nafni alþýðuflokksframbjóðanda til nafns á íhaldsframbjóðanda, heldur til þess að hnekkja gengi íhaldsflokksins yfir höfuð.

Því verður ekki neitað, að þeir, sem hafa látið sér detta slíkt í hug, hafa trúað alþýðuflokknum á Ísafirði eða foringjum hans til djúpsettra ráða, svo djúpra, að þau ekki einungis liggja miklu dýpra en rannsókn þriggja dómara hefir rist, heldur svo djúpra, að jafnvel skarpskyggni höfunda tilgátunnar fá ekki kafað það dýpi og nægir þeim ekki til að gera það ljóst, hvernig alþýðuforkólfarnir hafa komið þessum fólsumum fram, því einhvern veginn hafa þeir þó orðið að hafa það. — Það er sem sé með öllu óljóst, hvort höfundar tilgátunnar hugsa sér falsanirnar framdar af kjósendum sjálfum og í því tilfelli, hvort þeir hafi tekið þá breytni upp eftir sjálf-

um sér, eða verið verkfæri í höndum annara eða ekki, eða hvort svonefndir forkólfar alþýðuflokksins hafa sjálfir persónulega framið hana, eða hvort þeir hafa haft sér til aðstoðar við hana enn aðra menn, og þá hverja, og í öllum tilfellum hvar og hvenær falsanirnar hafi farið fram og hvernig að hlutaðeigendur gátu náð sér í tilgögn þau, er nauðsynleg voru.

Eftir upplýsingum, sem finnast í skjölum málsins, eru kær- endur óspilltir sveitapiltar, sem fullum fetum má segja, að séu sjálfum sér samsaga frá upphafi til enda og hafa svarið fram- burð, og verða ekki átyllulaust vændir um meinsæri. Allir aðalmenn alþýðuflokksins á Ísafirði hafa einnig verið fyrir rétti og gefið þar skýrslur sínar, sem í engu atriði virðast grunsamlegar, og virðast heldur ekki átyllulaust geta orðið vændir um falskan framburð fyrir rétti.

Annars er engin ástæða til að fjölyrða um þessa tilgátu á samhengi málsins, sem er einungis tilraun til að hvolfa mál- inu, ef svo mætti að orði kveða, m. ö. o. að snúa framkom- inni falskæru á hendur kærendum sjálfum, sem engan stuðn- ing hefir í neinu því, sem fram hefir komið við rannsókn málsins, hvorki fyr né síðar. Hún var þegar í upphafi hin fjarlægasta, en allir síðari þættir málsins sýna ennþá ljósar öfgarnar. Hún er litt hugsuð og óhlutvönd, þar sem hún reynir að kasta grun á alsaklausa menn og virðist sýna alger þrot raka.

Atkvæðaseðlar þeir, sem komu upp úr kjörplöggum þess- ara fjöggra kæranda málsins, hafa verið sendir rithandarfræð- ingi Scotland Yard til umsagnar og álits, og virðist eðlilegast, þegar hér er komið sögu, að greina þá eftir marki því, er þeir fengu, er þeir voru þangað sendir, og er þá seðill sá, er upp kom úr umslagi Sigurðar Guðmundar, merktur X1, seðill Sumarliða X2, seðill Halldórs X3 og seðill Kristins X4.

Þegar skriftin á seðlum þessum er borin saman við sýnis- horn þau af rithöndum þessara fjöggra kjósenda, sem fyrir liggja í málinu, virðist alveg bert, að þeirra eigin rithönd sé ekki á þeim, og staðfestir því útlit seðlanna algerlega sögu kjósendanna um það, að um seðla hafi verið skift. Í annan stað virðist sameiginlegur blær vera á X2 til X4 og rithöndin á þeim mjög keimlík rithönd Eggerts Halldórssonar, þó ekki verði beint sagt, að þeir séu með óbreyttri rithönd hans, og sést þessi rithandarlíking þegar í upphafi máls, því héraðs- dómari rökstyður varðhaldsúrskurð sinn á hendur Eggert Hall-

dórssyni með því, að handskriftin á kjörseðli Halldórs Kristjánssonar þyki líkjast handskrift mættis á rjskj. 6 og rjskj. 7. Þá hefir réttinum alltaf virzt rithöndin á X1 nauðalik rithönd Hálfðans Hálfðánarsonar. — Að Eggert einmitt hafi falsað seðla þá, sem komu upp úr kjörplöggum Halldórs, Kristins og Sumarliða, en Hálfðán þann, sem kom upp úr kjörplaggi Sigurðar Guðmundar, auk þess sem rithöndin sýnir ljóslega, að svona hafi það verið — þá svipar því samhengi enn fyrir í öðrum atvikum, sem upplýst eru í málinu, því þó að hér ráði um lítt tímafrekar athafnir, þá tekur þó allt nokkurn tíma til sín. Það er sem sé upplýst, að Eggert hverfur heim frá kvíunum á undan þeim Halldóri, Kristni og hreppstjóra, og má ætla, að honum vinnist með þeim hætti nokkur tími til þess að útbúa atkvæðisumslög með fölsuðum seðlum, sem þó ekki virðist nægja honum fyllilega til að hafa allt tilbúið, þegar hina ber að, því að í sögu þremmenninganna getur þess, að Eggert hafi enn setið við að útfylla fylgibréf þeirra, þegar þeir komu inn, og má skýra þetta á þann veg, að Eggert þurfti bæði að breyta hendi sinni nokkuð frá því venjulega, og eins að reyna til að gera hana frábrigðilega á hinum ýmsu seðlum, eins og hægt er að sannfæra sig um við skoðun og samanburð á seðlunum, og hefir þetta torveldað verkið. Þegar svo Sigurði Guðmundssyni vindur að, þykir ekki ósennilegt að Eggert hafi fundizt hann hafa nóg aðgert í bili, og verður þá Hálfðán til þess að falsa seðil Sigurðar og útbúa atkvæðisumslagið, en Eggert útfyllt fylgibréfið á meðan, og kemur þetta heim við það, að við samprófun við Sigurð Guðmund Sigurðsson 20. júlí þykist Hálfðán muna það, að fylgibréf Sigurður hafi verið útbúið með öllu, er Sigurður kom inn á skrifstofuna. Mætti ætla að þetta góða minni Hálfðans styddist við það, að hann myndi að Eggert var nokkuð jafnfljótur að útfylla fylgibréfið eins og hann seðilinn. — Með því svo að fara á móti kjósendum fram á gang og taka á móti atkvæðisumslögum þeirra þar, skapar Hálfðán sér möguleikann til þess að hafa umslagaskifti. En þó að Hálfðán kasti frá sér umslaginu nokkuð langt inn á borðið, þá verður það sjálsagt óvart og tilgangslaut, þó hitt megi vera rétt hjá Sigurði, að hreyfingin hafi verið nokkuð óeðlileg og hún þess vegna vakið tortryggni hans.

Það verður því samkvæmt framsögðu að telja það fullsannað, bæði með játningu Hálfðans og framburði kærend-

anna, að kosning þeirra hafi farið fram með hætti, er riður í bág við sjöundu málsgrein 4. gr. laga nr. 50, 1923.

Það ber enn að athuga, að það er ugglaust að umbúðir þær, stóra umslagið og fylgibréfið, sem voru utan um kjörplögg kærendanna fjögra, þegar þau voru lögð fram í rétti, og enn fylgja málinu, koma fram í Hnifsdal, og enn er það víst, að atkvæðaseðlar þeir, sem koma upp úr kjörplöggum kærendanna, eru á lögmæltum pappír, sem sé af þeirri tegund, sem landsstjórnin fyrst sendi út til notkunar við kosningar, eins og virðist hægt að sannfæra sig um við samamburð á seðlum þeim, sem fyrir liggja í málinu, úr pappír með lóðréttum, samhliða vatnsrákum, og sama er að segja um bláa umslagið, en þess er ekki að vænta, að neinir aðrir, sem hafa haft þessi kjörplögg með höndum, geti hafa haft umrædd tilgögn, og örlar ekki á því í málinu, að þeir hafi aflað sér þeirra á neinn hátt, enda allir ólíklegir til slíkra henta, og hafa því eftir því, sem fyrir liggur, engir aðrir en þeir Hálfðán og Eggert haft aðstöðu til að framkvæma fölsunina.

Og enn, þegar við allt, er að framan er sagt, og hnígur í þá átt að sýna og sanna að sakborningar hafa framið fölsunina, bætist álit rithandarfræðings, sem hefir fengið hér um rædda kjörseðla ásamt rithandarsýnishorni sakbornings til álits og umsagnar, sem gengur í þá átt, að hann hiklaust lýsir yfir þeirri skoðun sinni, sem og kemur heim við rannsóknina, að X1 sé ritaður af Hálfðáni Hálfðánarsyni og X2, X3 og X4 af Eggerti og engum öðrum, þá verður samkvæmt þessu að álíta það fullsannað, að þeir hafi gerzt sekir um þessa atkvæðafölsun.

II.

Þegar grunur lagðist á um kosningafölsun hjá Hálfðáni hreppstjóra í Hnifsdal, varð það brátt hljóðbært, að tveir kjósendur í Kirkjubólshreppi í Strandasýslu, þeir Aðalsteinn Aðalsteinsson, bóndi á Heydalsá, og Runólfur Jónatansson, húsmáður á Gestsstöðum, og ef til vill fleiri kjósendur í Strandasýslu, hefðu greitt atkvæði sín í Hnifsdal, og í tilefni af því fyrirskipaði dómsmálaráðuneytið sýslumanninum í Strandasýslu með simskeyti, dagsettu 11. júlí 1927, að taka sem fyrst fyrir rétti skýrslur, eftir því sem ástæður voru til, af mönnum, er eitthvað gætu upplýst um hið svonefnda Hnifsdalsmál. Í

sama skeyti er enn lagt fyrir hann, að hafa sem bezt samband við sýslumanninn í Ísafjarðarsýslu, svo að rannsóknirnar vestra og nyrðra í sambandi hvor við aðra mættu sem fyrst leiða sannleikann í ljós.

Kemur nú Aðalsteinn Aðalsteinsson fyrir rétt og skýrir svo frá, að hann vorið 1927 hafi verið vormaður hjá Hálfðáni Hálfðánarsyni frá miðjum maí og til júniloka, og hafi hann einnig áður verið kaupamaður hjá honum yfir lengri og skemmri tíma. Síðan segir hann frá því, að þegar hann hafi verið búinn að vera þetta vor ca. þrjár vikur hjá Hálfðáni, hafi Hálfðán eitt kvöld komið upp til sín og sagt sér, að þangað væri kominn kunningi sinn, Skeggi Samúelsson, sem ætlaði sér að kjósa, og vildi hann fá að tala við Aðalstein um kosningarnar og þá jafnframt spurt sig, hvort hann vildi kjósa um leið, en hann kveðst hafa aftekið það með öllu — það væri þýðingarlaust, hann myndi kominn heim fyrir kjördag. Segir Aðalsteinn, að Hálfðán hafi ekki oftast komið að máli við sig um að greiða atkvæði, þó oft hefði hann talað mikið um þvílíkt. Tveim eða þrem dögum seinna hafi síðan Eggert Halldórsson, búðarmaður hjá Hálfðáni, komið til sín út í svonefndan Bug, þar sem hann hafi verið við vinnu sína, og spurt sig, hvort hann væri ófáanlegur til þess að kjósa, og hafi hann sagt, að sér þætti það leiðinlegt og hálfgerð skömm fyrir sig að gera það, því hann myndi kominn heim fyrir kjördag, en Eggert hafi þá farið að tala um, að sér stæði það á miklu, því hann þyrfti að afla sér álits hjá Birni Magnússyni og þessum heldri mönnum, með því að safna atkvæðum fyrir þá, en hann (Aðalsteinn) hafi þá sagt, að hann gæti að minnsta kosti ekki gert það núna og þyrfti í það minnsta að fá tíma til að hugsa sig um, og hafi skilið svo með þeim í þetta sinn. En strax daginn eftir, að morgni dags, að hann hyggur, hafi Eggert enn komið til sín á sama stað og sagt, að nú yrði að fara að skrifa til skarar með þetta. Segist hann nú enn hafa færzt undan, en Eggert sagzt ekki skyldi trúa því, að hann gerði þetta ekki fyrir sig, honum riði það á miklu, því hann fengi ekki Runólf til þess að kjósa, nema því aðeins, að hann (Aðalsteinn) gerði það líka. Og hafi þá Eggert sagt, að það væri auðvitað ekki meiningin að neyða hann til að kjósa þann, sem hann vildi ekki kjósa, hann gæti verið alfrjáls um kosninguna eins og heima, og segist hann þá hafa sagt, að það gerði auðvitað stórt strík í reikninginn, en

þá strax spurt Eggert að því, hvaða akkur væri í atkvæði sinu, ef það félli á Tryggva Þórhallsson, og við því hefði Eggert sagt, að hann myndi telja Birni Magnússyni trú um, að hann hefði kosið Björn, og hafi Eggert jafnframt sagt, að hann og Eggert Samúelsson frændi sinn myndi sjá um það allt. Segist yfirheyrður hafa tekið það svo, að Eggert Samúelsson væri handgenginn Birni og hans trúnaðarmaður Segist yfirheyrður síðan hafa greitt atkvæði um miðjan daginn, og hafi það gengið mjög reglulega til.

Þá skýrir Aðalsteinn svo frá, að áður hafi Eggert verið búinn að tala um það við sig, hvort sér stæði ekki á sama, þótt Birni yrði fengið kjörplaggið og hann flytti það norður, því honum þætti gaman að sýna Birni, að þessa seðla hefði hann útvegað honum og myndi Birni þykja það gott líka, og við öllu þessu segist yfirheyrður hafa sagt, að sér stæði það að sjálfsgöðu á sama, hver seðlana flytti, ef ekkert væri krollað við þá, og segist í því sambandi hafa verið hræddur við Hálf dán, — sér hafi fundizt allt þetta framferði undarlegt, þar sem hann aldrei var beðinn um að kjósa Björn, en Hálf dán og Eggert fyllilega búnir að heyra það ofan í sig, hvoru megin hann væri. Enn segir hann, að vitundarvottar við atkvæðagreiðsluna hafi verið þeir Eggert Halldórsson og Jóhannes Gíslason, og að hann í Hnífsdal hafi kosið Tryggva Þórhallsson, að Eggert Halldórsson hafi svo tekið kjörplaggið til sín og síðan viti hann ekkert um það, fyr en honum var afhent það af undirkjörstjórn á kosningardeg, rífið það upp í viðurvist hennar og skoðað, og síðan aftur um það búið og umbúðirnar innsiglaðar með innsigli hreppstjórans í Kirkjubólshreppi, og voru innsigli í lagi, þegar það var lagt fram í rétti af honum. Vottar undirkjörstjórnin, að kjörplaggið hafi verið rífið upp í sinni viðurvist.

Þá gefur Runólfur Árni Jónatansson svofellda skýrslu um kosningarathöfn sína í Hnífsdal og tildrög hennar, að vorið 1927 hafi hann verið vormaður hjá Hálf dani í Búð, frá 21. apríl til 4. júlí, og hafi á þeim tíma stjórnmál oft borizt á góma, en mest í vikunni frá 12.—19. júní, og hafi Hálf dán þá einhvern tíma sagt sem svo við yfirheyrðan, að það væri rétt fyrir hann að kjósa þar vestra, því það væri þá búið. Og eins hafi umsögn um þessa kosningarathöfn orðið á milli sín og Eggerts Halldórssonar, og að Eggert nokkrum dögum áður en raunverulega varð af kosningu þar vestra, hafi spurt sig,

hvort hann ekki myndi greiða þar atkvæði, ef Aðalsteinn gerði það, og hafi hann þá sagt, að hann gerði það þá kannske. Atvik að sjálfri kosningarathöfninni segir hann þau, að einu sinni eftir miðdegismat kl. 12 hafi hann verið kominn þangað upp, sem hann svaf, og ætlað að hvíla sig, og hafi Eggert þá komið upp til sín og spurt sig, hvort hann ætlaði að kjósa núna, og hafi hann sagt, að ef hann gerði það, þá væri sér sama, þó hann gerði það eins núna, og minnir Run-ólf Árna, að þetta hafi farið fram miðvikudaginn í téðri viku, og ennfremur sama dag og sama sinn og Aðalsteinn hafi greitt atkvæði. Álitur hann, að kosningin hafi farið fram eftir settum reglum, og vitundarvotta að henni kveður hann Eggert og Jóhannes Gíslason, og þegar búið var að ganga frá atkvæðunum að öllu leyti, segist hann hafa gengið burt og ekki vita meir um afdrif kjörplaggsins fyrir en á kjör-degi, er honum er afhent það af undirkjörstjórn Kirkjubólshrepps. Ennfremur skýrir yfirheyrdur frá því, að Tryggva Þór-hallsson hafi hann kosið þar vestra, og að aldrei hafi þeir Hálfván eða Eggert beðið sig um að kjósa Björn, þó oft hafi fallið orð um það hjá þeim, að rétt væri að kjósa mann úr þeim flokki, og ekki heldur yfirheyrdur, að þeir Hálfván og Eggert hafi búið við, að hann myndi kjósa Björn, því í gamni hafi Hálfván oft fleygt því, að hann gæfi ekki fimm aura fyrir þeirra atkvæði. — Segir yfirheyrdur, að hann hafi farið að hugsa um það á eftir, að undarlegt hafi verið af þeim Eggert og Hálfváni að ganga á eftir atkvæðum hjá mönnum, sem þeir hefðu enga vissu fyrir — síður en svo — að greiða myndu atkvæði eins og þeir vildu, en ekkert kveðst hann hafa hugsað um þetta þá, enda hafi hann aldrei látið það skorin-ort uppi, hverju megin atkvæði sitt myndi falla. Þegar talið svo berst að kjörplaggi hans, þá segist hann ekki nú hafa kjörplögg sin og atkvæðaseðilinn vestan að, hann hafi brennt það kosningadaginn, þegar heim kom frá kosningu á Heydalsá, en áður en það hafi orðið, hafi hann þó skoðað atkvæðaseðilinn og hafi á honum staðið nafn Björns Magnússonar, og ástæðan fyrir því að hann brenndi kjörplaggið kveður hann hafa verið þá, að hann vildi ekkert úr þessu gera.

Þá ber Björn Halldórsson hreppstjóri á Smáhömrum, að Aðalsteinn hafi á kjörfundi á Heydalsá, 9. júlí 1927, sagt í heyrenda hljóði allrar kjörstjórnar, að hann hafi skrifað nafn Tryggva á kjörseðilinn fyrir vestan, en að nú stæði nafn

Björns Magnússonar á honum. Þetta hafi Aðalsteinn sagt, þegar hann var búinn að skoða kjörplögg sín að vestan, og hafi hann ekki heyrt frá Aðalsteini, að hann hviki neitt frá þessum framburði.

Þá kemur enn fyrir rétt í þessum þætti Sigurður Jens Aðalsteinsson, sem kaus utankjörstaðar staddur á Ögri hjá Vernharði hreppstjóra Einarssyni í Hvítanesi. Segir hann, að hann þar vestra hafi ætlað að kjósa Björn Magnússon, en á atkvæðaseðilinn hafi hann skrifað Björn Guðmundsson, ekki munað í svip, hvers son Björn frambjóðandi var, en fyrirorðið sig fyrir að spyrja, hvers son hann væri, en hafi síðar nokkrum dögum seinna í Timablaði, sem hann las í rúmi sínu í Ögri nokkru eftir atkvæðagreiðsluna, séð, að hann var nefndur Björn Magnússon, og hafi þetta verið orsök þess, að hann beiddist þess, að sér yrði afhent kjörplagg sitt vestan að. Þessa sögu sagði hann líka Karli Magnússyni lækni og Magnúsi Steingrímssyni fyrir kjörfund. Hafi hann síðan fengið sér kjörplaggið vestan að afhent af undirkjörstjórn á kjördegi, en ekki rífið það upp til skoðunar fyr en um seinni part dags kosningadaginn, er hann mætti Karli lækni á plássinu í Hólmavík, og lækinnirinn beiðst eftir að fá að sjá það, og hafi hann þá gengið heim með lækni og þeir rífið upp kjörplaggið, og hafi upp úr því komið kjörseðill með nafni Björns Magnússonar, ritaður með stórri skrift, ekkert svipaðri sinni hendi. Á þessum seðli hafi nafn frambjóðandans verið ritað á hann miðjan, en hann hyggst hafa skrifað ofan til á þann seðil, sem hann útfyllti í Ögri. Þá skýrir Jens frá, að þennan seðil, svo og kjörplaggið í heild sinni, hafi hann í viðurvist Karls læknis og heima hjá honum brennt sunnudaginn 10. júlí.

Karl læknir staðfestir fyrir rétti sögu Jens, að því er hún tekur til viðskifta við hann, og segist hafa sagt, þegar hann sá nafn Björns Magnússonar standa á kjörseðlinum: »Þér hafið kosið rétt«, og sýnt Jens seðilinn, en hann þá sagt: »Þetta er ekki mín hönd; þetta er falsað!«, og hafi hann verið fastur á því. Spurði Karl þá Jens, hvort hann ætlaði að gera nokkuð úr þessu, en hann kvað nei við og sagði, að atkvæðið væri ónýtt, og hafi hann (Karl) þá sagt: »Ég eyðilegg það þá!« og hafi Jens jánkað því og farið, því hestur hans hafi verið orðinn órór fyrir utan.

Þá skýrir Karl frá því, að síðar um kvöldið hafi hann farið að skoða kjörplaggið nánar, og sérstaklega borið saman und-

irskrift Jens undir vottorðið, sem hann muni að verið hafi: »Sigurður Jens Aðalsteinsson«, við rithöndina á kjörseðlinum, og komizt að þeirri niðurstöðu, að vafasamt myndi þykja, að sama rithöndin væri á báðum, og út af þessu hugsað með sjálfum sér, að það væri ekki hans að eyðileggja seðilinn, og ákveðið að afhenda Jens hann, og gert það daginn eftir, og hafi Jens þá brennt hann, eins og fyr greinir, án þess að fleiri sæu hann.

Loks gefur Karl þá lýsingu á skriftinni á atkvæðisseðlinum, að nafnið Björn Magnússon hafi verið skrifað rétt fyrir ofan miðju á seðilinn á langveginn, og á honum hafi verið stór, skýr og regluleg rithönd, dráttalaus en bókstafaleg, líkust því sem er í forskriftarbókum. — Það virðist nú beint sannað með framburði Sigurðar Jens Aðalsteinssonar og Karls læknis, að atkvæðaseðill sá, er kom upp úr kjörplaggi Jens vestan að, hafi ekki verið með rithönd hans, og því falsaður. En af ítarlegri rannsókn, bæði í Strandasýslu og í Ögurhreppi, yfir öllum, sem koma nálægt kjörplagginu, er ekki unnt að fá neina tilfinningu fyrir því, að fölsun á kjörplagginu hafi átt sér stað þar. En í sambandi við það ber að athuga, að upplýstar staðreyndir málsins leggja ekki blátt bann fyrir að fölsunin hafi getað fram farið á Ísafirði, þar sem kjörplaggið óneitanlega hefir verið statt. — Þar sem atkvæðaseðillinn er glataður, er ekki meira um þetta að segja.

Þegar framburður þeirra Runólfs og Aðalsteins er kynntur Eggerti Halldórssyni, þá verður honum ekkert annað fyrir en að lýsa því yfir sem hreinum uppspuna, sem honum er í óhag, og virðist ástæðulaust að eyða tíma og rúmi til að telja upp einstök atriði. Um gildi svofelldrar neitunar vísast til fyrgerðra athugasemda, en þó skal þess sérstaklega getið, að hann skýrir svo frá, að báðir hafi farið á burt með atkvæði sín, en á þeirri staðhæfingu Eggerts virðist jafnmikið að byggja eins og samskonar staðhæfingu hans um það, að þau Guðmunda Jóna, Jóna Jóhanna og Baldvin Sigurðsson hafi tekið sín atkvæði burt með sér, sem er beinlinis hrakið í málinu, og er þessi framburður Eggerts hinn blygðunarlausasti gegn sennilegri og sjáanlega hárréttri sögu umræddra kjósenda, studdri með mörgum atvikum. Framburði sína, sem þeir hafa heldur aldrei hikað frá, hafa þeir Aðalsteinn og Runólfur svarið, enda bera þeir og öll sannleikans einkenni. Frásögnin er svo atvikarík, að þeim verður hvorki trúað til að geta

skrökvað slíkri frásögn, né til þess að vilja gera það. Tíma-
ákvarðanir Runólfs koma alveg heim við almanak, og hefir
hann beint sýnt velvild sína til sakbornings með því að eyði-
leggja kjörplagg sitt vestan að, þó hann þar á eftir segi satt
fyrir rétti. — Þá styrkir það og ekki litið sögusögn Runólfs
og Aðalsteins um það, hversu nauðugt þeim er um atkvæða-
greiðsluna, hversu tímanlega hún fór fram, sem er beint sann-
að með kjörplaggi Aðalsteins, sem sé 15. júní eða m. ö. o.
á fyrstu forvöðum, sem slík atkvæðagreiðsla gat fram farið,
og áður en almenningur yfirleitt var farinn að hugsa um
kosningarnar. — Að öðru leyti verður að vísa um þetta efni
til réttarhalda í Ísafjarðarsýslu 1. sept. 1927 og í Strandasýslu
7. jan. 1928.

Það virðist að vísu engin ástæða til að efa, að eiðsvarinn
framburður Runólfs um það að seðill sá, sem tilheyrði kjör-
plaggi hans, hafi verið falsaður, en þar sem hann er glataður,
verður hér ekkert um það staðhæft, hver það hafi gert.

Eins og áður er fram tekið, lýsir Aðalsteinn því yfir í
skýrslu sinni, að hann hafi fyrir vestan kosið Tryggva Þór-
hallsson, en upp úr kjörplaggi hans kemur seðill með nafni
Björns Magnússonar. Virðist nú fyrst beint sannað með rit-
handarsýnishorni Aðalsteins, að hann hefir ekki ritað nafn
Björns á Scotland Yard skjal X5, og í annan stað ber það á
sér glögg fölsunareinkenni. Ritarinn gerir sér upp skjálfta,
sem er óeðlilegur, og sem hann ekki getur haldið til enda
nafnsins. Rithöndin á honum líkist mjög mikið rithandar-
sýnishorni Eggerts Halldórssonar, teknu í rétti; fjórir síðustu
stafirir í föðurnafninu eru nálega eins og sömu stafir á X2,
og rithandarfræðingurinn telur Eggert og engan annan hafa
skrifað seðilinn.

Samkvæmt framansögðu virðist ekkert álitamál geta um
það verið, að Eggert hafi falsað atkvæðaseðil X5.

III.

Þá greiðir stúlkan Jóna Jóhanna Jónsdóttir, sem var í fisk-
vinnu hjá Hálfadáni um vorið 1927 og það fram til í miðjum
júli, samkvæmt framlögðu kjörplaggi, atkvæði hjá Hálfadáni
þann 14. júní. Um atvik að því, að hún kaus í Hnífsdal, segir
vitnið, að Hálf dán hafi margsinnis beðið sig um að kjósa þar,
og kveðið að ekkert gerði til, þótt hún gerði það, og látið í

ljós, þegar hún skoraðist undan því, að það væri svo mikil vinna, að hún gæti ekki farið inn á Ísafjörð, en hún hefði haldið því fram, að þetta væri ekki lengri spölur en svo, að hún gæti fengið frí til þess. Í það skifti, þegar af því varð, að hún kysi hjá Hálfðáni, segist hún hafa komið að utan heim að húsi því, er hún og móðir hennar hafa búið í, og hafa þá mætt Hálfðáni, sem kom þaðan út. Hafi hann þá spurt, hvort hún ekki vildi koma og kjósa núna, og hafi hún síðan gengið með honum til að framkvæma það. Hafi atkvæðagreiðslan síðan farið fram með þeim hætti, að henni var fenginn hvítur seðill, og hafi hún skrifað á hann með blýanti í borðstofunni í húsi Hálfðáns. Hafi hún síðan gengið með seðilinn fram á kontór, þar sem þeir hafi verið staddir, Eggert og Hálfðán, og hafi Eggert látið seðilinn inn í blátt umslag, og man það gjörla, þá segir hún, að þessi »skýrsla« hafi verið útfyllt og hún undirskrifað hana, og Jóhannes kallaður ofan af túni til þess að undirskrifa hana, ásamt Eggerti Halldórssyni. Að því búnu segist hún hafa gengið út, og ekkert vitað frekar um afdrif þessa kjörgagns síns.

Síðan kveðst hún aftur hafa greitt atkvæði á Ísafirði á venjulegan hátt, og hafi ástæðan fyrir því verið sú, að hún hafi búist eins vel við að kjörplagg sitt í Hnifsdal myndi vera falsað, eða því stungið undir stól, og segir að þessi grunur sinn hafi aftur byggzt á því, að hún hafi séð hvað á undan var gengið, sem sé að kærendur málsins, piltarnir á mb. »Hexu«, hefðu tekið upp kjörplögg sín frá kosningu sinni í Hnifsdal og orðið þess varir, að upp úr þeim komu falsaðir kjörseðlar.

Þetta Hnifsdalsatkvæði Jónu kemur svo til skrifstofu bæjarfógetans á Ísafirði, eins og áður er sagt, 8. júlí, og þar sett á skrá mitt á meðal atkvæða, sem íhaldsskrifstofan viðurkennir að hafa flutt þangað. En þegar svo þetta atkvæði er opnað af undirkjörstjórn á kjördegi, þá kemur kjörseðillinn umslagslaus upp úr því, og er atkvæði hennar af þeim ástæðum dæmt ógilt. Þetta kjörplagg Jónu, ásamt kjörseðlinum, sem upp úr því kom, fylgir málinu, og er nafn Haraldar Guðmundssonar á seðlinum, þess manns, er Jóna jatar að hafa kosið, en samt sem áður neitar hún að hafa skrifað seðilinn, og sömuleiðis virðast rithandarsýnishorn þau eftir hana, er fylgja málinu, banna að svo hafi verið. Seðillinn er sem sagt með smárri og þvingaðri hendi. Er framburður Jónu vafalaust í öllum at-

riðum sannur, og hefir hún staðfest hann með eiði sínum, og er hann ennfremur styrktur, hvað snertir tilmæli um kosningu frá Hálfðáns hendi, með því hve kosningin fór snemma fram og samhljóða sögu annara vitna henni gagnókunna. Móti stendur ekkert annað en kollótt neitun Hálfðáns um það, að hann hafi falazt eftir því að hún greiddi atkvæði, og hrakin ósannindi þeirra Hálfðáns og Eggerts um að Jóna hafi sjálf tekið atkvæði sín með sér.

Þegar skýra skal þessi tvö fyrirbrigði, falsaður seðill, en á honum þó nafn þess manns, er kjósandi viðurkennir að hafa kosið, og pólitísks andstæðings manna, sem einir með nokkru móti gætu orðið grunaðir um að standa að fölsuninni, þá verður fyrst að hugsa sér fölsun til nafns frambjóðanda þess flokks, sem falsarinn tilheyrir, og síðan einhverjar hvatir til endurfölsunar til upprunalegs nafns frambjóðanda mótstöðuflokksins, og er þá ekki hægt að hugsa sér að nein hvöt vakni í brjóstum þeirra, er að þessu geta staðið, til þessa verknaðar, fyrri en Hnífsdalsmálið er upp komið, en eftir það virðist hún geta verið nægileg fyrir hendi til þess að komast hjá því, að andstæðingarnir beint söknuðu atkvæða, og til þess að vita sig fría af því í málinu, að hafa fækkað kjósendatölu þeirra, en einkanlega og sér í lagi til þess að þurfa ekki að horfast í augu við þann hvumleiða og viðfangserfiða framburð kjósenda, að á kjörseðli hans stæði annað nafn en þess frambjóðanda, sem hann hafi kosið, því þá var ekki eftir annað en rithendur, sem fölsunin yrði séð af, og á þeim tíma er víst óhætt að fullyrða, að hlutaðeigendum hafi ekki komið til hugar að farið yrði út í svo ítarlega rannsókn, að skoðaðar yrðu rithendur á seðlunum, og hafa jafnvel ekki látið sér detta í hug, að slík rannsókn væri möguleg, enda sannast réttmæti skoðunarinnar í upphafi málsins, þegar fjórir kjósendur gangast við atkvæðaseðlum, sem þeir ekki hafa skrifað.

Eins og áður er á vikið, kemur atkvæðaseðill Jónu umslagslaus upp úr ytra umslaginu, og bendir það ótvírætt til þess, að þann mann, sem þar hafi verið að verki, hafi skort lögboðin umslög, sem aftur sýndi það ljóslega, að endurfölsunin hafi farið fram í Hnífsdal, því annað er ekki vitanlegt, en að þar hafi verið nóg af lögmæltum kjörgögnum. Þetta atriði leiddi dómarann til þess að gruna Hannes Halldórsson um fölsun á téðum seðli, því það virðist eðlilegt, að hann

eftir uppkomu Hnifsdalsmálsins ætti ekki aðgang að lögmæltum kjörseðlum á Ísafirði, og leit dómariinn svo á, að hann hefði fundið næga sektarmeðvitund og léttúð hjá Hannesi um þessa hluti, til þess að hann hefði verið faanlegur til að hlaupa í skápana fyrir Eggert. Virtist þessi tilgáta hartnær nauðsynleg, meðan ekkert sannaðist um Ísafjarðarför Eggerts. Heldur dómariinn þessum grun að Hannesi í réttarhaldi 9. nóv. 1927, en hann neitar harðlega þeirri sakargift, og nú að vísu ekki með orðum eins og undir drep eða því um líkt, heldur segir hann nú, að það sannist aldrei upp á sig, ef Guð sé til.

Ög Hannesi verður að trú sinni. Þann 24. nóv. 1927 mætir fyrir rétti Vilmundur læknir Jónsson á Ísafirði, og skýrir hann svo frá, að 5. júlí 1927, fyrsta dag sem þingað er í málinu og Hálfðán fangelsaður, hafi hann mætt Eggert Halldórssyni í Hafnarstræti á Ísafirði, nálægt bæjarbryggjunni, og hafi Eggert verið á uppleið; muni hann, að þetta hafi verið laust fyrir hádegi, en getur þó trúað, að það hafi verið nokkru fyr, af því hann (Vilmundur) hafi farið óvenju snemma á fætur þann morgun. Segir Vilmundur, að sér sé þetta minnisstætt fyrir það, að honum var þá kunnugt um kæruna á hreppstjóra-skrifstofuna í Hnifsdal og vissi að kærendurnir voru þá einmitt staddir á skrifstofu bæjarfógetans. Þann 6. dez. sama ár leggur síðan dómariinn þá spurningu fyrir Eggert, hvort hann hafi farið inn á Ísafjörð þann 5. júlí 1927, en hann segist ekki muna það, en fortaki ekki að hann hafi gert það. Þessi framburður virðist nokkurn veginn jafngildur og hann hefði afdráttarlaust sagt, að hann hefði farið inn til Ísafjarðar umræddan morgun, svo ótrúlegt og hartnær ómögulegt er það að hugsa sér, að maður með jafngóðri greind og hann muni ekki um för inn til Ísafjarðar þann dag, þar sem förin áreiðanlega hefir ekki verið farin ófyrirsynju.

Með þessu, að Eggert fer inn til Ísafjarðar morguninn 5. júlí, er skapaður möguleiki fyrir því, að hann hafi falsað atkvæðaseðil Jónu, og þar með jafnframt sterk líkindi til þess, að svo hafi verið, því honum var verkið skyldast, enda líklegt að Hannesi hafi á þeim tíma hrosið hugur við þeim hlutum, hvað sem fyrir hefir verið. Getur nú líka orðið skiljanlegt, að atkvæðaseðillinn komi innra-umslagslaus upp úr kjörplagginu. Má ætla, að Eggert hafi sem sagt farið inn til Ísafjarðar til þess að leita fréttu um hverju þar yndi fram, og ráða ráð-

um sínum við starfsmenn íhaldsskrifstofunnar, en til íhaldsskrifstofunnar hefir kjörplaggið verið komið, eða hann komið með það, og er það ráð upp tekið að endurfalsa, en þar stendur svo á þá, að ekkert innra umslag er til, og þykir þá ekki ráðrúm til að útvega það frá Hnifsdal, þegar málið er þegar komið í fullan gang og vænta mátti tilþrifamikilla aðgerða dómara þegar á næstunni. Sést saga allra endurfalsanna í málinu bert héðan, og er þá áframhald hennar þetta, að Eggert hverfur heim og endurfalsar atkvæði Sigurðar Kristóberts, Gísla Jóns Hjaltasonar og Árna Jónssonar, en Hálf dán ber viurnar í atkvæði þeirra Bærings Einarssonar og Einars Ólafs Eyjólfssonar, en virðist leyfa af sér, og verður sleppifengur meðfram kannske af því, að hann ekki trúir að þetta komi að neinu haldi. Þá segir rithandarfræðingurinn afdráttarlaust að X6, sem að hans dómi ber mjög einkenni fölsunar, sé tvímælalaust ritaður af Eggerti Halldórssyni, sem einnig samkvæmt framansögðu er langlíklegastur, og verður hiklaust að telja það sannað.

Áður en lengra er farið skal þess stuttlega getið, til þess að auðvelda yfirlitið, að nú verður að skýra frá ýmsum framburðum, er sýna það einkennilega fyrirbrigði, að margir ísfirzkír kjósendur fara út í Hnifsdal, til að greiða atkvæði þar á hreppstjóraskrifstofunni, án þess að nokkur eðlileg ástæða til þess sé sjáanleg, og eru þess utan nokkur dæmi, er sýna áhuga Hálf dás til þess að draga menn þar til kosninga, bæði af sjálfsdáðum og líka í einu falli eftir beinum tilmælum kosningaskrifstofu íhaldsflokksins á Ísafirði.

Er þá fyrst að Jakob Rösenkar Eliasson, búsettur sjómaður í Mjógötu 3 á Ísafirði, ber það, að hann hafi orðið samferða Erlendi Simonarsyni í bíl út í Hnifsdal, en Erlendur sagt honum, að hann ætlaði að kjósa úti í Hnifsdal eftir beiðni Bjarna Bjarnasonar keyrara. Segir Jakob, að Erlendur hafi spurt sig um, hvort hann ætlaði ekki að vera með til þess að kjósa, og segir það ekki á sínu vitorði, að Erlendur hafi átt annað erindi út í Hnifsdal en að kjósa.

Þegar út í Hnifsdal er komið, segir hann, að þeir félagar gangi heim til Hálf dár og tjái honum erindi sitt, og fer síðan kosning þeirra fram þannig, að þeir útfylla kjörseðilinn í einrúmi og koma síðan með hann fram á kontór til Hálf dár og afhenda honum hann þar, en hann leggur hann á borðið, og þegar þeir eru teknir þaðan, víxlast þeir þannig,

að seðill Erlendar fer inn í stóra umslagið, sem merkt er Jakobi og sennilega vice versa, og kaus Erlendur Harald Guðmundsson, en Jakob segist hafa kosið séra Sigurgeir Sigurðsson. Sannast bæði umskiftin og einnig það, hvernig kosning Erlendar hafi fallið, á framlögðu kjörgagni Jakobs R. Eliassonar. Kjörgagn Erlendar kom heldur ekki fram við kosningar og er glatað.

Þá ber Jakob, að bilferðina út í Hnífsdal hafi Bjarni Bjarnason kostað, og að þegar inneftir kom aftur frá atkvæðagreiðslunni, hafi Bjarni spurt sig, hvað hann ætlaði að gera við kjörplaggið, en hann sagt honum afdráttarlaust, að hann ætlaði heim með það, og svo hefði hann líka gert og skilið það eftir í vörzlum konunnar, þegar hann fór út á sjó, en hún hefði aldrei framvísað því á kjördegi, sennilega af því, að þá var kominn upp kvittur um kjörplaggafölsun hjá Hálfðáni hreppstjóra, en sjálfur hefði hann ekki verið kominn heim þann dag úr sjóferðinni, og var hann þess vegna atkvæðislaus við téðar kosningar.

Þegar Bjarni Bjarnason keyrari kemur einn fyrir rétt, þá neitar hann fyrst harðlega, að nokkur orð í framangreinda átt hafi fallið milli sín og Jakobs, en samprófaður við Jakob vill hann ekki taka fyrir, að orð þau, er Jakob hefir eftir honum, hafi fallið, en segir þau þá einungis spröttin af því, að hann hafi verið að hugsa um að atkvæðið mætti komast á góðan stað, og að sér hafi vafalaust verið fullnægt, er Jakob sagðist ætla heim með þau. Við samprófunina heldur Jakob því fast fram, að bilætið sé hann enn ekki farinn að borga, en það segist Bjarni ekkert vita um, sonur hans eigi bilinn og hafi reikningshald hans, og það sé nú svona, að það sé ekki ætíð skrifaður reikningur fyrir hvert sæti, heldur átt undir heiðarleik manna.

Erlendur Símonarson ber, að hann hafi greitt atkvæði út í Hnífsdal, og segist hafa gert það vegna þess, að hann hafi verið á sama bát og Jakob Eliasson, og þeir ætlað út á sjó, en Jakob hafi ætlað fyrst út í Hnífsdal, til að finna einhvern mann, og kjósa um leið, og hafi hann (Erlendur) þá orðið honum samferða, en samprófaður við Jakob um það, sem á milli þeirra ber í þessu, vill Jakob engu breyta í sínum fyrri framburði og verður sterkari. Enn skýrir Erlendur frá, að er inn til Ísafjarðar var komið úr bilferðinni, hafi Bjarni spurt sig um, hvort honum væri ekki sama, þótt hann skyldi at-

kvæðið eftir hjá sér. Bjarni neitar enn harðlega, að þessi saga sé rétt, að því er hún taki til hans, en segir að Erlendur hafi komið til sín, að hann minnir einhvern tíma á undan bilferðinni, og sagt að á sér (Erlendi) hvíldi vixill, sem líklega setti hann á sveitina, og látið jafnframt vel borginmannlega yfir því, að hann hafi ráð á mörgum atkvæðum við þessar kosningar og að hann myndi nú hallast á sveif með þeim manni, sem hjálpaði sér með téðan vixil, en vitnið segist hafa vísað honum frá sér, fyrst og fremst af því, að hann hefði ekki lagt mikið upp úr manninum, í öðru lagi enga »interessu« haft í »pólitik« og í þriðja lagi enga peninga haft, en ekki veit Bjarni hvort Erlendur hafi borgað biltúrinn eða ekki.

Samprófaður heldur Erlendur fast við sína sögu, að Bjarni hafi margoft minnzt á kosningu við sig, að hann hafi beðið sig að kjósa og að hann hafi boðið sér biltúrinn út í Hnifsdal og að hann (Erlendur) hafi ekki borgað sæti sitt í bilnum. Hafi að skilnaði farið með þeim eins og áður er frá skýrt. Enn segir Erlendur og, að það sé að visu rétt, að á sér hvíldi vixill, en sér þyki saga Bjarna um hann skritin, og engin hæfa sé til í því, að hann hafi skýrt Bjarna frá eða gefið honum í skyn, að hann réði mörgum atkvæðum við kosningu þessa og að hann mundi hallast á sveif með þeim, er hjálpaði sér með vixilinn. Við þessu segist svo Bjarni ekki þurfa að vera langorður, hann hafi enga votta að samtölum þeirra Erlendar, en hljóti að krefjast þess, er svo mjög beri á milli, að annarhvor fái að sverja framburð sinn, — hann gangi glaður að því að sverja sinn framburð, en fái Erlendur eiðinn, þá öfundi hann hann ekki af honum.

Af framburðum þeim, sem hér hafa verið skráð ágrip af, virðist alveg ljóst, að langar samræður hafa átt sér stað milli Erlendar og Bjarna um kosninguna, og að saga þeirra hvors um sig er rétt að uppistöðunni til, og kemur heim við allt, sem að öðru leyti er upplýst, en neitanir þeirra miður réttar, enda er neitun Bjarna beint hrakin í því aðalatriði, að hann hafi ekkert spurt eftir atkvæðum þeirra, þegar komið var úr Hnifsdal, — með samhljóða framburði þeirra Jakobs og Erlendar. Þá er enn upplýst í málinu, að í sama sinn og þeir, fyrgreind vitni Jakob og Erlendur fara út í Hnifsdal, fer þangað ennfremur Ingólfur Jónsson skipstjóri, eftir bón Jóns Grims-sonar, skrifstofustjóra á kosningaskrifstofu íhaldsmanna, til þess að sækja þangað Hálfðán hreppstjóra og fara með hon-

um yfir í Arnardal í þeim erindagerðum, að ná í atkvæði Sigríðar Eggertsdóttur, fjörgamallar konu og gamals ísfirzks kjósanda, sem þar var í kynnisför.

Frá þessum atburði skýrir Hálf dán Hálf dánarson nákvæmast, og skal því hans framburður þræddur. Honum segist svo frá, að Ingólfur hafi komið að innan og beðið sig að koma með yfir í Arnardal, og þar hafi svo Ingólfur talað við konuna um það, hvort hún vildi kjósa, en Hálf dán skrifaði á kjörseðilinn nafn þess frambjóðanda, sem Sigríður sagði fyrir, og geti Ingólfur vottað það, hvaða nafn það hafi verið. Nánar skýrir hann svo frá atkvæðagreiðslunni í Arnardal þannig, að hann hafi útbúið fylgibréfið og stóra umslagið að öllu áður en hann fór úr Hnifsdal, að undanteknu því, að nafn kjósanda hafi náttúrlega ekki verið ritað undir vottorðið, og svo hafi auðvitað ekkert á atkvæðaseðilinn verið ritað, því það hafi verið gert yfir í Arnardal í viðurvist kjósanda og Ingólfs Jónssonar.

Þá segist Hálf dán ekki hafa límt stóra umslagið aftur yfir í Arnardal, — hann hafi farið með það opið, af því að hann hafi haldið, satt að segja, að atkvæðagreiðsla þessi væri ógild, af því kjósandinn hafi ekkert getað skrifað sjálfur, hvorki nafn sitt á fylgibréfið né nafn þingmannsefnisins á kjörseðilinn, en þegar þeir á íhaldsskrifstofunni hafi álitíð, að atkvæðagreiðslan væri gild, hafi hann límt aftur umslagið og fengið Ingólfi það til flutnings. Hvernig Hálf dán hafi fengið þessa skoðunaryfirlýsingu frá íhaldsskrifstofunni, getur hann ekki munað, hvort Ingólfur fór til þeirra sjálfur eða talaði við þá í síma, en að fenginni þessari yfirlýsingu frá íhaldsskrifstofunni hafi hann límt aftur umslagið og fengið Ingólfi það til flutnings.

Þetta kjörplagg Sigríðar Eggertsdóttur fylgir málinu og sýnir að bilferð þessi hefir verið farin 2. júlí 1927, og eru vottar á fylgibréfinu Eggert Halldórsson og Björgvin Bjarnason. Þeir Hálf dán, Eggert og Björgvin neita í fyrstu harðlega að muna nokkuð um það, hver hafi skrifað nafn Sigríðar Eggertsdóttur undir fylgibréfið eða bera nokkur kennsl á rithöndina á nafni hennar þar. En þó fer svo að lokum, að Björgvin viðurkennir að nafnið sé ritað með hendi, er sé nauðlík sinni rithönd, enda er það af rithandarsýnishornum mjög bert, að hann hefir skrifað það og enginn annar.

Þá staðfestir Ingólfur Jónsson þá söguögn Hálf dánar, að

hann hafi skrifað nafn séra Sigurgeirs Sigurðssonar á kjörseðilinn í Arnardal eftir fyrirmælum Sigríðar Eggertsdóttur. Í þessu ferðalagi segist hann hafa verið frá því á hádegi og fram til kl. 6, eða eitthvað þar í kring, og hafi hann verið vitundarvottur við atkvæðagreiðslu þeirra Jakobs og Erlendar, og segir hann, að það hafi vakið undrun sína, að Erlendur hafi farið út í Hnifsdal til að greiða atkvæði þar, og hafi hann skýrt það á þá leið, að hann hafi orðið formanni sínum (Jakob) samferða, því Jakob hafi haldið hann búsettan í Hnifsdal.

Ekki segist Ingólfur hafa borgað bilinn úteftir, og ekki heldur drengjum þeim, sem róið hafi þeim Hálfðáni yfir í Arnardal. Hafi þeir verið á vegum Hálfðáns og hann hafi ekki borgað þeim neitt, peningar yfirleitt ekki uppteknir á þeirri leið. En aðspurður segist Ingólfur ekki hafa tekið neitt fyrir sitt ómak, sé hann flokksmaður og hafi haft lítið að gera.

Þá mætir fyrir réttinum *Jakob Þorsteinsson*, húismaður á Ísafirði, og segist hafa greitt atkvæði við síðustu alþingiskosningar utankjörstaðar staddur í Hnifsdal, og segir tildrög að því þau, að hann hafi fengið tilmæli um að gera það þar frá Björgvin Bjarnasyni, syni Bjarna keyrara, og hafi hann (Björgvin) jafnframt boðið sér peninga fyrir, og sé hann reiðubúinn að sverja það, og hafi Björgvin boðið sér fyrir 25 krónur og séu þær einnig sér greiddar, og hafi verið borgaðar undir eins og atkvæðagreiðslunni var lokið í Hnifsdal. Þá segir Jakob frá því, að út í Hnifsdal hafi hann farið til þessarar atkvæðagreiðslu í vöruflutningabifreið, sem Björgvin sjálfur hafi keyrt, og hafi þeir einungis verið tveir á nefndum bíl báðar leiðir. Atkvæðagreiðsla þessi hafi farið fram seinni hluta dags, og með þeim hætti, að Hálfðán hafi fengið sér seðil og þá spurt sig um, hvort hann væri fær að kjósa sjálfur, en hann neitaði því, og hafi Hálfðán sagzt mega aðstoða hann og hafi hann (Hálfðán) síðan gert það, með því að skrifa nafn séra Sigurgeirs Sigurðssonar á seðilinn, og hafi það verið með sínum góða vilja, að það nafn var skrifað, því það hafi verið með í kaupunum. Votta að atkvæðagreiðslunni segir hann þá Björgvin og Eggert Halldórsson, og hafi hann ekki staðið við í Hnifsdal nema rétt á meðan atkvæðagreiðsla fór fram, og að Björgvin hafi greitt sér með tveim tíu króna seðlum og einum fimm króna seðli, og greiðslan farið fram í ganginum í húsi Hálfðáns, að engum viðstöddum nema þeim

tveim, Björgvin og honum, og að öllum hurðum lokuðum úti á ganginum. Kjörplaggið segir svo Jakob, að Björgvin hafi tekið til sín, og segist hann ekki meira um það vita fyrir en á kjördegi, að hann heimtar það aftur, og fylgir það málinu. Er atkvæðið greitt 4. júlí og staðfestir sögu Jakobs að því er til þess kemur.

Ber sagan að öllu leyti með sér, að hún er sönn, ekki sízt þegar það er athugað, að þar segir Jakob frá breytni, sem varðar við lög fyrir sjálfan hann, og veit það, þegar hann er fyrir rétti.

Samprófaður við Jakob um þessa sögu segir svo Björgvin, að það sé ekki nema eitt um hana að segja, að hún sé raka-laus lýgi frá upphafi til enda, hvað snertir borgunina fyrir atkvæðið, og sömuleiðis sé það fúlasta lýgi, að hann hafi tekið kjörgagn Jakobs, en staðfestir söguna að öðru leyti. Að-spurður um það, hvort hann hafi tekið gjald af Jakobi fyrir bilferðina, þá segist Björgvin ekkert um það muna, en sé hún ekki borguð, þá skuldi Jakob fyrir hana enn, en í þetta skifti hafi hann verið með flutning til Hálfðánar í Búð. Það skal tekið fram, að Hnifsdalsatkvæði Jakobs barst bæjarfógeta 8. júlí og stendur á skrá bæjarfógeta innan um atkvæði frá íhaldsskrifstofunni.

Þrátt fyrir yfirlýsingu Björgvins heldur Jakob fast við sína sögu, segir hana sanna í öllu og að hann sé reiðubúinn til að sverja hana, og segir enn, að flutningurinn hafi enginn verið í bilnum í þetta skifti, enda hafi billinn ekki farið lengra en út í svonefnda Bræðravör í Hnifsdal, en ef með þurfi og um flutning sé að ræða, þá sé hægt að komast alla leið að Búð, og við samprófunina verður það bert, að saga Björgvins um flutninginn er, að því er virðist, helber uppspuni.

Þá hefir enn Þórdís Guðrún Jónsdóttir, sem er ísfirzkur kjósandi og búsett á Ísafirði, orðið Björgvin og ráðskonu hans, Elínu Samúelsdóttur, móður Eggerts Halldórssonar, samferða í bil endurgjaldslaust, og í þeirri ferð greitt atkvæði til alþingiskosninga þar í Hnifsdal. Það hefir ekki sannast, hver nánari atvik lágu að þessu ferðalagi, heldur segist Þórdís hafa ætlað að »fara svona ferð eins og gengur« og hafi farið með konunni, sem hún þekkti, í hús Hálfðánar Hálfðánarsonar, og má telja það sannað, að Þórdís þessi hafi ekki komið í önnur hús í Hnifsdal heldur en í Búð, og engir kunnugleikar verið með henni og fólki Hálfðánar, og segist hún ekki hafa komið

þar fyr né síðar, en um sjálfa atkvæðagreiðsluna, sem hún kveður hafa verið sitt fyrsta verk, er til Hnífsdals var komið, segist Þórdísi svo frá, að hún hafi greitt atkvæði í herbergi gegnt útidyrum á húsi Hálfðans, og hafi hennar þátttaka í atkvæðagreiðslunni einungis verið sú, að skrifa einu sinni nafnið sitt á skjal, sem ekki var autt. Annars hafi Björgvin útbúið atkvæðagreiðsluna að öllu leyti, en tekur það fram, að þetta hafi enginn útbúningur verið, því hún hafi bara skrifað nafnið sitt á blað. Hún segir, að Eggert Halldórsson muni hafa verið á fótum í þetta skifti og hafi komið inn í dyrnar, þar sem hún og Björgvin voru við atkvæðagreiðsluna, en Hálfðán kveðst hún ekki hafa séð í þetta skifti, og heyrir, að hann væri suður í Reykjavík.

Þórdís er mjög örugg í því, að enginn hafi verið hjá sér við kosninguna annar en Björgvin. Kaffi kveðst hún hafa drukkið í Búð í stofu til hliðar við ganginn, og hafi drukkið með sér Elín og Björgvin, og getur lýst öllu þessu nákvæmlega, eftir því sem buist verður við. Þetta Hnífsdalskjörplagg sitt segist hún hafa tekið aftur í þinghúsinu á kjördegi og ekki fyrri, og kosið þá aftur »af frjálsum vilja og eftir sínum hugsunum«, en Hnífsdalsatkvæðið hafi hún rífið í sundur og brennt það síðan, geti hún lagt eið út á það, og segist ekki einu sinni hafa skoðað það.

Þegar svo Björgvin er kallaður fyrir rétt út af þessari sögu Þórdísar, þá staðfestir hann að ferðin hafi verið farin, þó ekkert viti hann um hversvegna Þórdís hafi farið að taka sig til að greiða atkvæði út í Hnífsdal, og jatar, þó eftir vafninga, að hann hafi borgað ferðina. Hann staðfestir sömuleiðis sögu Þórdísar um það, að fyrsta verk hennar hafi verið að greiða atkvæði og það hafi skeð á kontórnum, en þykist annars ekki hafa komið nálægt kosningarathöfn Þórdísar, annað en það, að hann hafi skrifað sem vottur undir fylgibréfið, en til þess hafi hann verið kallaður frá kaffidrykkjunni, og ekkert þykist hann frekar víta um afdrif kjörgagns Þórdísar, en þó kemst hann í nokkurt ósamræmi við sjálfan sig og staðfestir þar með sögu Þórdísar, með því að skýra frá, að hann muni að hafa mætt Eggerti, þegar hann gekk út úr skrifstofunni frá undirskriftarathöfninni og inn í kaffidrykkjuherbergið, sem kemur vel heim við sögusögn Þórdísar, en það er næsta ólíklegt, að hann hafi mætt Eggerti þar, hafi hann (Eggert) stjórnað kosningunni, og úr því að þetta, að

þau Björgvin eru ein við kosninguna, reynist mjög sennilegt hjá Þórdísi, þá er heldur ekki að efa að það sé rétt hjá Þórdísi, að hún hafi ekki séð Hálfðán í þetta skifti, þó það sé sennilega einhver misskilningur hjá henni, að hún hafi heyrt að hann væri suður í Reykjavík. Enda er og saga Björgvins hin tortryggilegasta, því fyrst minnir hann, að Eggert hafi legið rúmfastur þennan dag, en áttar sig síðan á því, að Eggert hafi fylgt sér út að bílnum, og man svo að endingu eftir þessu atviki, að hafa mætt honum í skrifstofudyrnum, þegar hann hafi lokið við að votta á fylgibréfið.

Þórdísi er af kunnugum manni lýst svo, að hún sé sér-lunduð og ekki við allra hæfi, og ber framburður hennar þess nokkurn vott, og er ekki líklegt, að kona með því skapferli hafi af eigin hvötum beiðst eftir bílferð út í Hnífsdal til þess að greiða þar atkvæði, og er þá eftir málavöxtum eðlilegast að hugsa sér, að hvatirnar hafi komið frá þeim Björgvin Bjarnasyni eða ráðskonu hans, þó Þórdís hafi ekki látið þess beint getið, en hitt gefur hún þó í skyn, að frjálsari hafi hún verið um atkvæðagreiðsluna á kjördegi en úti í Hnífsdal, enda er sjálfsagt að hvatningin komi frá Björgvin, þar sem hann borgar bílsætið, og það eitt er í samræmi við allt, sem upplýst hefir orðið um þessa atkvæðagreiðslu Þórdísar, sem og við aðrar frásagnir í þessum þætti, en vegna skapsmuna Þórdísar var skirrt við samprófun milli hennar og Björgvins.

Hnífsdalskjörgagn Þórdísar var eitt af þeim, sem afhent voru á skrifstofu bæjarfógeta 8. júlí og innan um önnur kjörplögg íhaldsskrifstofunnar, og sýnir það ennþá sannleiksgildi frásagnar Þórdísar, en þar sem það var eyðilagt, eins og fyr getur, þá fellur það mál.

Þá hefir enn Guðmunda Jóna Pétursdóttir, lausakona á Ísa-firði, til heimilis í Smiðjugötu 1, greitt atkvæði í Hnífsdal utan-kjörstaðar stödd 14. júní 1927. Aðspurð um það, hversvegna vitnið hafi greitt atkvæði í Hnífsdal, segir hún það hafa verið af því, að hún hafi þénað þar og hafi hún verið ráðin fang-gæzla á báta Hálfðáns í Búð þangað til þeir hættu, en hún hafi aldrei fengið skýr svör um það, hve lengi þeir myndu halda úti, og nánar aðspurð hve lengi hún hafi verið í Hnífsdal við nefndan starfa, segist hún að vísu hafa verið komin heim til sín fyrir kjördag, en áætla að hún hafi ekki verið búin að vera fulla viku heima á kjördegi. Nánari atvik að kosningunni segir hún að hafi verið þau, að hún hafi komið

utan úr verbúð og hafi hún þá mætt Hálfðáni á reitnum, og hafi hann þá spurt sig, hvort henni væri ekki sama þó hún leysti það af að kjósa, og svaraði hún því játandi. Hún segist hafa útfyllt atkvæðaseðil sinn í betri stofunni í Búð, hafi stungið miðanum í umslagið og lokað því, hafi síðan gengið inn á kontór til Hálfðáns og afhent honum þar umslagið og þá skrifað undir fylgibréfið, og hafi hún síðan skilið kjörgagnið eftir þar í Búð. Og í hendur bæjarfógeta kemur kjörgagnið ásamt öðrum kjörgögnum íhaldsskrifstofunnar 8. júlí. Kjörgagn þetta fylgir málinu og er með felldu, enda ræðir hér um íhaldskjósanda. Samt kýs Guðmunda aftur á kjördegi, af þeirri ástæðu, að hún hafði heyrt að öll utankjörstaða greidd atkvæði ísfirzkra kjósenda, er heima væru staddir á kjördegi, væru ógild.

Þá er enn að geta þess, að Baldvin Sigurður Sigurðsson, ísfirzkur kjósandi, greiðir atkvæði utankjörstaðar staddur í Hnifsdal og að vísu af eðlilegum ástæðum, og kveðst hann hafa kosið Harald Guðmundsson, en seðill með hans hendi fannst enginn, er dómariinn leitaði með honum í utankjörstaðar greiddum atkvæðum ísfirzkra kjósenda, þeim, er réttinum hafa borizt, sem er tortryggilegt atriði, samanborið við það að Guðmundur Markússon, enn ísfirzkur kjósandi, sem atkvæði greiddi í Hnifsdal 19. júní, finnur sinn atkvæðaseðil, en hann var skoðanabróðir Hálfðáns.

Samantekinn framburður þeirra Jakobs Eliassonar, Erlendar Símonarsonar, Jakobs Þorsteinssonar og Þórdísar virðist sanna upp á þá feðga, Björgvin Bjarnason og Bjarna Bjarnason, starfsemi, sem miðar til þess að draga ísfirzka kjósendur til atkvæðagreiðslu í Hnifsdal í þeim beinum tilgangi að geta haft hönd í bagga með því, hvernig atkvæði þeirra falli. Annar tilgangur sést ekki og virðist jafnvel óhugsanlegur, og að þeir nái ekki þessum tilgangi í öllum tilfellum virðist ekki stafa af skorti á viðleitni hjá þeim. Virðast framangreind ummæli réttmæt engu að síður fyrir það, þó vitnisburðunum sé þann veg háttáð, að ekki yrði byggður á þeim áfellisdómur um kosningasvik á hendur þeim feðgum, af því hvert vitnið segir einungis frá því, sem fram við það sjálft hefir komið. Hinir fyrri framburðir gera það og enn bert, að það er fullkomið samspil milli feðganna og Hálfðánar í Búð, og að hvorugur þurfi neitt fyrir öðrum að dylja. — Ennfremur sýnir kosningasaga Sigriðar Eggertsdóttur að kosningaskrifstofa

haldsmanna er enn einn þáttakandi í þessum leik, án þess virðist ekki unnt að hugsa sér að kosningaskrifstofan hefði farið fram á Arnardalsförina við Hálfðán, né tekið á móti atkvæði Sigríðar Eggertsdóttur, eins og það var tilkomið. Enn heimta öll líkindi, að þeir feðgar hafi fengið öll ómök sín og jafnvel bein peningaútlát endurgreidd annarsstaðar frá, því þeir eru menn fátækir, sem þurfa allra sinna muna með, og virðist enginn aðili þeirra, er hér hafa nefndir verið, líklegur til þeirra hluta utan íhaldsskrifstofan, en auðvitað gæti verið um einhvern annan að ræða, sem rannsóknin hefði alls ekki náð til. Þegar þetta samhengi milli þeirra aðila, er þegar hafa verið nefndir, er skoðað og íhugað, fá sifelldar og undan-tekningarlausar staðhæfingar sakborninga, sem og Jóns Grímssonar og umgetinna feðga um algert sakleysi sitt og neitanir þeirra gegn skýlausum sönnunum, fullt gildi og merkingu, sem sé þá að setja rannsókninni takmörk og leynd þeirra skuggalegu kosningastarfsemi, sem hér eygist í, þrátt fyrir alla viðleitni eirra að dylja hana. En auk Arnardalsferðarinnar er beint samband milli þeirra Hálfðáns og íhaldsskrifstofunnar sannað með því, að Hnifsdalsatkvæði Ísfirðinganna koma frá íhaldsskrifstofunni til skrifstofu bæjarfógetans, og visast um sönnun fyrir því til fyrsta þáttar.

IV.

Að morgni þess sama dags, sem kærundur þessa máls greiða atkvæði að kvöldi, þ. e. 4. júlí, greiða eftirtaldir fimm menn atkvæði í Hnifsdal hjá Hálfðáni hreppstjóra, þeir Gísli Jón Hjaltason, Árni Jónsson, Sigurður Kristóbert Sigurðsson, Bæringur Einarsson og Einar Ól. Eyjólfsson. Frá nánari atvikum að atkvæðagreiðslu þeirra Gísla Jóns Hjaltasonar, Árna Jónssonar og Sigurðar Kristóberts Sigurðssonar segir ekkert í rannsókninni annað en það, að þeir hafi ekkert séð tortryggilegt í fari hreppstjóra við atkvæðagreiðsluna og að allir þessir kjósendur skildu eftir atkvæði sín hjá hreppstjóra, og fer það ekki milli mála, því sýslumaður tekur þau úr vörzlum hans daginn eftir, þann 5. júlí. En af þeim Bæringi og Ólafi segir það, að þeir voru hásetar hjá Hirti Guðmundssyni á m.b. Fram, og að hann fer með þá ásamt annari skipshöfn sinni þann 4. júlí upp á skrifstofu hreppstjóra, til þess að þeir

greiddu atkvæði, af því hann fór þá til fiskjar sama dag og bjóst ekki við að vera heima á kjördegi, sem heldur ekki varð.

Frá atkvæðagreiðslu sinni skýrir Bæringur á þá leið, að atkvæðaseðilinn hafi hann útfyllt í stofu í húsi Hálfdáns vinstra megin þegar inn er gengið. Hafi hann síðan látið seðilinn í bláa umslagið, er honum var fengið með seðlinum, límt umslagið aftur og farið með það inn á kontór Hálfdáns, en þar hafi Eggert Halldórsson setið og verið að útbúa fylgibréfið, en þá hafi Hálfdán kallað á sig aftur fram í stofuna og segist þá vitnið hafa skilið bláa umslagið eftir með atkvæðaseðlinum á borðinu hjá Eggert.

Aðspurður um það, hvað Hálfdán hafi viljað honum, segir hann að hann hafi spurt sig um það, hvort það væri vist, að hann hafi kosið Finn, en Bæringur segist hafa sagt sem svo, að það kæmi hvorki honum eða öðrum við, hvernig hann hefði kosið, hafi svo Hálfdán orðlengt eitthvað um það, að það væri merkilegt af honum, bónda, að kjósa Finn, en þó hafi ekki orðið langt í þessum umræðum, og hafi hann síðan gengið aftur inn á skrifstofuna og skrifað undir fylgibréfið, en Eggert síðan látið það ásamt bláa umslaginu inn í stóra umslagið og lokað því, og hafi hann síðan tekið kjörgagn sitt með sér og gengið með það rakteitt að Valdimarsbúðinni og hafi Kristján í Nesi verið staddur í verbúð þar rétt fyrir ofan, og hafi hann farið til hans (Kristjáns) og hann aftur beðið sig að leggja það inn í búðina hjá sér, og hafi hann gert það og lagt það á rúmið hans, en síðan segist hann ekkert vita um kjörgagn sitt fyrri en í fyrgreindum réttarhöldum í sumar.

Frá atkvæðagreiðslu sinni skýrir Einar Ól. Eyjólfsson svo frá, að hann hafi útfyllt kjörseðil sinn í stofu til vinstri handar í ganginum þegar inn er gengið hjá Hálfdáni, og hafi hann þar látið seðilinn í bláa umslagið og lokað því þar; síðan segist vitnið hafa gengið með seðilinn inn á kontór Hálfdáns, og hafi þeir þá verið þar Eggert og Hálfdán og þriðji maður, sem hann ekki þekki, og Eggert útbúið fylgibréfið, en atkvæðisumslagið hafi hann lagt á borð, meðan hann skrifaði nafn sitt undir fylgibréfið, en meðan hann var að því, hafi Hálfdán tekið umslagið með atkvæðaseðlinum upp og sagt: »Má ég sjá?« Þeirri spurningu kveðst hann ekki hafa svarað, hvorki neitandi né játandi, — verið að skrifa nafnið sitt. Hafi

vitnið staðið til vinstri handar Eggerti, en Hálf dán hæg ra megin, og hafi stundin einungis verið þessi, að Hálf dán tók umslagið upp, talaði umrædd orð og lagði umslagið aftur á borðið, en hann hafi staðið við undirskriftina og beygt sig fram á borðið og ekki litið upp meðan á undirskriftinni stóð. Hafi Eggert látið umslagið og fylgibréfið í stóra umslagið og lokað því, og hann síðan tekið á móti kjörgagninu, en þegar hann var að ganga út, hafi hann (Hálf dán) sagt: »Á ég að koma því inneftir?« En hann kveðst hafa neitað því og sagzt sjálfur ætla að koma því heim til sín. Segist hann hafa haldið á kjörgagni sinu heim undir búð Kristjáns í Nesi, en þegar þangað var komið, segist hann hafa beðið Bæring fyrir það til Kristjáns, og hafi þeir fylgt allir að, hann, Bæringur og Einar Sigurðsson, og verður svo að skilja, að Læringur hafi skilið það eftir ásamt sinu eigin kjörplaggi í rúmi Kristjáns í verbúð hans, því Kristján ber það í réttarhaldi 22. júní 1927, að hann hafi verið beðinn fyrir tvö atkvæðaumlög til fyrirgreiðslu af Bæringi Einarssyni, og að hann, er hann var ferðubúinn heim, sem var um fyrri part dags., 5. júlí, hafi haft bæði umslögin í fórum sínum lokuð niðri í kofforti. Jafnframt skýrir Kristján frá, að rétt áður en hann fór úr Hnifsdal hafi hann hitt hreppstjóran, og hefðu þá kosningarnar komið til tals og sömuleiðis kosningaumlögin, sem vitnið geymdi, og segir hann að Hálf dani hafi þá farizt orð eitthvað á þá leið, að það væri nógu gaman að sjá utan á umslögin, og svo hafi það tal fallið niður og hreppstjórinn ekki frekar á það minnzt.

Þá kemur 27. september 1928 fyrir rétt Hjörtur Guðmundsson, sem var formaður þeirra Bærings og Einars um kosningarnar, og skýrir frá, að á skrifstofu hreppstjóra hafi þeir verið staddir í kosningaerindum fjórir af skipshöfn hans, sem sé hann, Einar Sigurðsson, Einar Ólafur Eyjólfsson og Bæringur Einarsson.

Nánar skýrir hann frá, að Einar Sigurðsson hafi verið búinn að kjósa, Einar Eyjólfsson verið að enda við það, en Bæringur verið að því, er hann kom á staðinn, — sem sé þegar hann kom inn í stofuna til vinstri handar í ganginum inn í búð Hálf dæns. Segir hann, að Hálf dán hafi afhent sér þar kjörseðil og blátt umslag strax í ganginum, og hann síðan farið inn í stofuna og kosið í snatri, látið kjörseðilinn inn í bláa umslagið og lokað því á leiðinni inn á skrifstofuna til Eggerts og verið kominn þangað nokkuð jafnsnemma og

Bæringur, og hafi hann séð hann leggja kjörgagn sitt á borðið hjá Eggert; þá hafði Hálfðán kallað eitthvað á Bæring og þeir farið fram á gang, en hann orðið eftir hjá Eggert, og þá meðal annars skrifað undir sem vottur á fylgibréf Bærings. Hafi hann þá séð Eggert vöðla saman einhverju bréfi og stinga því í vasa sinn, og hafi hann álitíð, að það væri kjörgagn Bærings, þó hann að vísu þori ekki að fullyrða að hann hafi fylgt seðli Bærings svo vel eftir með augunum, að hann vilji sverja að það hafi verið hann, en ekki eitthvert annað blað, en þarna á borðinu fyrir framan Eggert hafi verið fullt af bréfadóti og bláum umslögum, sem líktust kosningaumslögum, og hafi hann þá sagt við Eggert: »Hvað gerðir þú núna?« En hann kveður Eggert hafa svarað eitthvað á þessa leið: »Svona hefir maður það við þessa karla!« Ekki segist hann hafa fylgzt með kosningu þeirra Einaranna, hún hafi verið um garð gengin þegar þeir Bæringur komu inn á skrifstofuna, og hafi hann ekki verið vottur hjá þeim, en Bæringur hafi verið vottur á sínu fylgiskjali.

Þegar dómarrinn í sama réttarhaldi tekur það fram, að hann geti ekki varist þeirri hugsun, að tilrætt muni hafa orðið milli hans og Eggerts um það atriði, að Bæringur skyldi geta fundið sinn seðil í atkvæðabunka Norður-Ísafjarðarsýslu hjá setudómara Steindóri Gunnlaugssyni, eins og fyr greinir, þá segist Hjörtur skuli skýra rétt frá þessu. Hafi Eggert einu sinni í fyrra haust komið heim til sín til þess að hafa tal af mönnum þeim, sem voru að leggja rafleiðslu upp í hús hans (Hjartar), og hafi þá fundum þeirra borið saman þar uppi á ganginum í húsinu, og hafi hann þá sagt við Eggert á þá leið, að mikið hafi nú gengið á síðan um síðustu kosningar, og hafi Eggert jánkað því og talið síðan hneigzt að rannsókn þessa máls, og hafi í því sambandi fallið orð hjá Eggerti á þá leið, að »andskoti hefðu þeir verið glöggir að þekkja seðlana sína í svona stórum bunka«, og hyggur Hjörtur að þetta hafi verið einu orðin og öll orðin, sem þeim hafi farið á milli síðan um kosningar og um þær. — Aðspurður segir Hjörtur, að þeir muni ekki hafa hlegið við þetta tækifæri, en hitt sé ekki tiltökumál, þó menn brosi í viðræðum.

Þegar þessi framburður er borinn upp fyrir Eggerti, segist hann hafa töluvert við hann að athuga, og aðspurður hvað það sé, segir hann það lýgi hjá Hirti, að hann hafi séð sig vöðla saman nokkrum pappírsmiða og stungið honum í vasa

sinn, og sömuleiðis sé það lýgi, að hann hafi nokkurn tíma þaft þau orð, að »svona hafi maður það við þessa karla«, eða nokkur önnur orð í þá átt, og enn sé það lýgi, að þeir Hjörtur hafi átt nokkurt tal um kosningarnar síðan.

Þegar framburður Hjartar er kynntur Hálfðáni, segir hann, að sér finnist þetta koma sér lítið við, en tekur það fram, að hann kannist alls ekki við að hafa kallað Bæring fram á ganginn og neitar því algerlega, en óskar eftir að framburður Hjartar frá í fyrra sé lesinn upp fyrir sér, sem og var gert, og út af því tekur Hálfðán fram, að Hjörtur í fyrra framburði sínum hafi alls ekki komið að þessu, og þykir tortryggilegt að Hjörtur skuli ekki hafa tilkynnt sér það strax, ef hann hefði orðið var við eitthvað tortryggilegt hjá Eggerti, en komi fyrst fram með það eftir fimmtán mánuði.

Um ágreining þennan, milli Hjartar annarsvegar og Hálfðánar hinsvegar, er það að segja, að með samhljóða framburði þeirra Bærings og Hjartar virðist það sannað, að Hálfðán hafi kallað Bæring fram á gang. Það má að visu álitast rétt, að það hefði farið betur á því, að Hjörtur hefði sagt sögu sína er hann kom fyrir rétt í fyrsta sinni, en er þó eftir atvikum afsakanlegt sökum viðkvæmni málsins.

En um ágreininginn milli Hjartar og Eggerts verður að meta svo, að það er óhugsandi að Hjörtur geti logið upp slíkri sögu, sé slíkt höfuðskáld, og í annan stað, ef login væri, þá er óhugsandi, að Eggert hefði ekki getað fundið einhver svör að rem. Og loks má taka það fram, að ekkert er það í prófunum, er bendi til þess, að saga Hjartar sé fram komin af meinfýsi í garð þeirra Eggerts.

Áður en lengra er farið skal getið atkvæðagreiðslu Einars Sigurðssonar, sem greiðir atkvæði í sama skifti, er kjósandi Finns Jónssonar, og á þá ofalsaðan seðil í seðlafúlgunni. Segir hann atkvæðagreiðslu sína hafa gengið svo til, að hann hafi tekið á móti kjörseðli og þá umslagi af Hálfðáni frammi í dagstofu, hafi hann þar útfyllt seðilinn, látið hann í umslagið og limt það aftur og gengið síðan með það inn á kontór, þar sem þeir hafi verið Eggert og Hálfðán. Hafi hann skrifað nafn sitt þar undir fylgibréfið, alltaf með kjörseðilinn í hendi, og segist geta sagt dómáranum það eins og það sé, að aldrei hafi hann látið seðilinn úr hendi sér fyr en Hálfðán lagði hann ásamt fylgibréfinu inn í stóra umslagið, og aldrei misst sjónar á seðlinum. Hafi hann síðan haft kjörgagnið heim

með sér og komið því sjálfur til kjörstjórnar. Gerir saga þessa manns það skiljanlegt, að seðill hans er ófalsaður í seðlabunkannm.

Ef framburðir þeirra Bærings, Einars Ólafs og Hjartar væru sannir, ætti það að vera alveg ugglaut, að í fúlgu utankjörstaðar greiddra atkvæða kjördæmisins ætti enginn seðill með eigin rithönd Bærings að vera til, og mjög líklegt, að Einar Ólafur ætti þar heldur engan seðil, og jafnframt að í stað kjörseðla þeirra, ættu að vera þar tveir falskir seðlar með nafni Jóns A. Jónssonar, þar sem þeir taka kjörplögg sín með sér og því enginn kostur til endurfölsunar.

Eftir reynslu þeirri, sem fengin er í málinu, er ennfreður líklegt, að þeir Gisli Jón, Sigurður Kristóbert og Árni Jónsson eigi heldur ekki eiginhandar seðla innan seðlafúlgunnar, en í þeirra föllum er möguleiki til endurfölsunar fyrir hendi, eins og komið hefir fram, að átt hefir sér stað með kjörseðil Jónu Jóhönnu, því þeir skilja kjörplögg sín eftir í vörzlum hreppstjóra og þau geymd á skrifstofu hans á annan sólarhring, og geta því í stað upprunalegra kjörseðla þeirra verið falskir seðlar með nafni Finns Jónssonar.

Ög skal nú athugað hvað rannsóknin á seðlunum hefir leitt í ljós. Það er sannað, að í Norður-Ísafjarðarsýslu voru við umræddar kosningar greidd alls eitt hundrað og eitt atkvæði utankjörstaðar, en þar af voru tveir seðlar gerðir ógildir og ónýttir, en hinir níutíu og níu eru til og fylgja málinu.

Með rithandarsýnishornum umræddra fimm kjósenda er færð bein sönnun fyrir því, að þeir hafa engan af þessum níutíu og níu seðlum skrifað. Þá er enn færð apogogísk sönnun fyrir því, að þeir hafi ekki skrifað 94 af þeim, með því að rithendur 94 annara kjósenda, eða aðstandenda þeirra, samfara persónulegri sannfæringu flestra þeirra, eftir nákvæma skoðun á rithöndum, helga sér seðla þessa. Er ekki líklegt að hér um skakki neinu, því tvennum kröfum hefir jafnan orðið að fullnægja við heimfæringu seðlanna til hinna einstöku kjósenda, sem sé fyrst, að hver kjósandi fái seðil með nafni þess frambjóðanda, sem hann segist hafa kosið, eða sem vitanlegt er, að hann hefir kosið, og þá jafnframt seðil, sem sé með rithönd hans, og dæmið gengur upp og það greiðlega.

Þá eru eftir í fúlgunni fimm seðlar, sem enginn utankjörstaðar staddur isfirzkur kjósandi virðist hafa skrifað, Scotland

Yard skjölin X7—X11, af þeim er X10 með óbreyttri rithönd Eggerts Halldórssonar og X12 með augljósri hendi Hálfðáns Hálfðánsarsonar, og bera báðir nafn Jóns A. Jónssonar, en X7—X9 eru með nafni Finns Jónssonar, og ber skriftin á þeim augljós fölsunareinkenni að dómi rithandarfræðingsins, og er hann ekki í neinum vafa um, að Eggert hafi skrifað þá og enginn annar.

Skoðun seðlanna og heimfærsla þeirra til hinna einstöku kjósenda bera því nákvæmlega að sama brunni og likurnar, sem fram hafa komið í framburði áðurnefndra vitna, bentu til, og virðast tveir hlutir ekki geta fallið svona af tilviljun, heldur af því einu, að þeir eigi raunverulega saman, og hér taki setningin verum index sui et falsi sérstaklega til.

Eins og áður er tekið fram, þóttust þeir Gísli Jón, Árni Jónsson, Bæringur Einarsson og Einar Ólafur finna og þekkja eiginhandarseðla sína í seðlabunkanum fyrir setudómara Steindóri Gunnlaugssyni, en það gat ekki staðizt, þegar rithandarsýnishorn voru tekin og rithendur skoðaðar, eins og fyr segir, en til skýringar skal það tekið fram, að Árni Jónsson helgar sér seðil, er Halldór Marius Þorsteinsson í Súðavík hefir skrifað, Bæringur Einarsson helgar sér seðil, sem Sumarliði hefir skrifað, og Einar Ólafur Eyjólfsen helgar sér seðil, sem Einar Sigurðsson hefir skrifað. en seðill sá, er Gísli Jón Hjaltason tileinkar sér, er endurfalsaður seðill, og sýnist Árni að hafa tileinkað sér mest af því, að hann mundi að hann á kjörseðil sinn hafi ekki aðeins skrifað mannsnafn, heldur og stöðu og heimilisfang, og fann þennan seðil einan í fúlgunni með þeim ummerkjum.

Rannsóknin hefir leitt í ljós, að ógildum seðlum hafa skilað þeir Jóhann Ísleifsson og Gunnar Bjarnason, En þetta hefir verið vefengt að væri rétt vegna þess, að ábyggileg vitneskja hefir fengizt um það, að Jóhann Ísleifsson hefði fengið aðstoð Hálfðáns Hálfðánsarsonar við atkvæðagreiðsluna, og hefði verið vottur að þessu Guðmundur Snorri Finnbogason. Út af þessu var svo rannsókn í málinu tekin upp aftur og hlutaðeigendur kallaðir fyrir rétt, og skal nú í sem styztu máli gera grein fyrir aðalatriðum hér að lútandi. Jóhann Ísleifsson kemur fyrst fyrir rétt, og skýrir hann frá, að hann hafi greitt atkvæði í Hnifsdal, en fengið mann til að skrifa á atkvæðaseðilinn fyrir sig, þar sem hann ekki hafi treyst sér til að gera það sjálfur, og hafi það verið Hálfðán, sem aðstoðaði hann, því hann

hafi ekki mátt fá annan mann til þess, annars hefði það verið hugmynd sín að fá Guðmund Snorra til aðstoðar sér, og segir hann að Hálf dán hafi líka skrifað undir fylgibréfið, hann skrifi ekki einu sinni nafnið sitt og hafi ekki komið nálægt þessu, það vilji hann gefa hönd sína upp á. Hann segir, að atkvæðagreiðslan hafi farið fram í herbergi hjá Hálf dani, til vinstri handar, og hafi þeir allir verið staddir saman á meðan á atkvæðagreiðslunni stóð, vitnið, Guðmundur Snorri og Hálf dán, og segist hann ekki hafa komið inn í nema þessa einu stofu. Þá lætur dómariinn hann samt sem áður skrifa rithandarsýnishorn á rjskj. nr. 104, sitt eigið nafn, og síðan reynir vitnið ennfremur að skrifa nafn Jóns A. Jónssonar, en á því er engin stafagerð. Þá sýndi dómariinn Jóhanni í réttinum fylgibréf með atkvæði hans, sem hann sjáanlega sjálfur hefir skrifað undir, og spurði um, hvort hann nú ekki vildi viðurkenna að hafa skrifað þetta, og segir hann nú, eftir að hafa skoðað lengi, að vel megi vera, að hann hafi skrifað undir það, en það muni hann ekki með vissu, og segist yfir höfuð ekki muna nema þetta eina sanna, að hafa beðið Hálf dán um aðstoðina, en hvort hún hafi verið látin sér í té, viti hann ekki.

1) En annars verður að vísa til réttarhalds 5. dez. 1928.

Nú kemur Guðmundur Snorri fyrir rétt, sem segir að sig minni, að hann hafi verið staddur hjá hreppstjóra til þess að greiða þar atkvæði sama dag og á sama tíma sem Jóhann Ísleifsson vinnumaður sinn, og segist hafa verið annar vottur að kosningu Jóhanns, og hyggur að Eggert muni hafa verið hinn. Hann hyggur, að Jóhanni Ísleifssyni hafi verið afhent kjörplagg inni á »kontór«, en þegar Jóhann hafi tekið á móti því, hafi hann spurt sig um, hvort hann gæti ekki hjálpað sér, en hafi þá Hálf dán gripið fram í og sagt, að hann mætti ekki gera það — hann (Hálf dán) yrði sjálfur að aðstoða hann, ef aðstoðar þyrfti með, og hefðu þeir síðan, Hálf dán og Jóhann, gengið burt af kontórnum í þeim tilgangi að útfylla kjörseðil, hann viti að minnsta kosti ekki til, að tilgangurinn hafi verið annar; en hvað fram hafi farið hjá þeim Hálf dani og Jóhanni, segist hann ekki hafa vitneskju um. — Aðspurður af dómaranum, hvort hann hafi vitað áður en Jóhann þarna biður um aðstoðina, að Jóhann væri ekki skrifandi, og segist Guðmundur Snorri hafa haldið, að hann væri ekki svo illa skrifandi, að hann gæti ekki kosið.

Kjörgagn Jóhanns Ísleifssonar sýnir nú, að Guðmundur Snorri hafi ekki verið vottur að atkvæðagreiðslu hans, og Hálfðán, samprófaður við þá Jóhann og Guðmund Snorra, man ekki eftir að hafa veitt aðstoðina, og rifjast jafnvel engin atvik upp fyrir honum samfara þessari aðstoðarveitingu við sögu Guðmundar Snorra, að því er hann sjálfur segir, né heldur muni hann nokkuð eftir því í upphafi máls, þegar hann ítarlega var um það spurður, hverja hann hafi aðstoðað, og ræðir þó hér um nákunnuga menn, og ekki mundi Eggert heldur eftir því þá, en þarna við nefnda samprófun segir hann þó, að hann ekki vilji þvertaka fyrir það að hafa veitt umrædda aðstoð, er kjósandi beri slíkt og vottur við atkvæðagreiðsluna líka.

Eins og berlega sést, þá verður Jóhann sjálfum sér ósam-saga, og enn er ósamræmi milli vitnanna, Jóhanns og Guðmundar, og það í fleiri atriðum en hér eru nefnd. Framburður Guðmundar Snorra bregst í því aðalatriði, að það reynist ósatt hjá honum, að hann hafi verið vottur að atkvæðagreiðslu Jóhanns. Virðast svofelldir framburðir ekki fá raskað neinu um niðurstöðu málsins gagnvart þeim sönnunum og likum, sem sýnt hefir verið, að að þeim liggja. Því þegar hér er komið sögunni, virðist málið vera svo sterkt, að hvert atvik, sem kemur í bága við það, verður sjálft tortryggilegt, af því að það ekki kemur heim við niðurstöðu málsins, og svo er um framburði þeirra Guðmundar Snorra og Jóhanns, bæði í sjálfu sér og eins með það fyrir augum, hve seint þeir eru framkomnir.

V.

Sunnudaginn 19. júní 1927 greiða tveir kjósendur norðan úr Strandasýslu atkvæði við margumræddar alþingiskosningar, utankjörstaðar staddir, á skrifstofu bæjarfógetans á Ísafirði, þeir Þórarinn Ólason frá Ingólfsfirði og Skarphéðinn Njáls-son frá Njálsstöðum í Árneshreppi. Voru þessir tveir menn þá hásetar á m.b. Friðu, eign Jóns Brynjólfssonar útgerðar-manns á Ísafirði, og segir hann svo frá tildrögum þessara kosninga þeirra, að Björn Magnússon stöðvarstjóri á Ísafirði, sem var frambjóðandi af hálfu íhaldsflokksins í Strandasýslu, við nefndar kosningar, hafi hitt sig á götu sama daginn og þessir menn greiddu atkvæði, og spurt sig, hvort umgetnir

tveir menn væru á útvegi hans, hafi hann jánkað því, og Björn þá látið í ljós, að hann vildi hafa tal af þeim, og segist hann þá hafa gert mönnunum aðvart og gengið með þeim uppeftir til Björns; þegar þangað er komið, skýrir Björn frá því, að hann hafi talfært það við þá Þórarinn og Skarphéðinn, hvort hann mætti ekki eiga von á atkvæðum þeirra, og hafi þeir játað því. Hafi þá Hannes Halldórsson, sem staddur hafi verið hjá sér í þeim svifum, farið af stað til að leita bæjarfógetafulltrúann uppi til að stýra kosningunni. En Hannes skýrir svo frá sinni nærveru þarna, að þegar skip það, er Björn hafi ætlað að taka sér fari með norður á Strandir til viðtals við kjósendur sína, sé búið að pípa einu sinni, þá hafi hann hlaupið uppeftir til þess að kveðja Björn, og þeir Skarphéðinn og Þórarinn setið hjá honum, og hafi Björn þá beðið sig að stjórna kosningu þeirra. Hafi hann þá farið fyrst á heimili fulltrúans, Matthíasar Ásgeirssonar, Fjarðarstræti 39, en hann þá ekki verið heima, en honum sagt þar, að hann væri hjá foreldrum sínum í Tangagötu 10, og segist Hannes því hafa farið þangað og þar líka hitt fulltrúann og skilað þá til hans frá Birni, að hann væri beðinn að ganga upp á skrifstofu bæjarfógetans til þess að stjórna kosningu þessara tveggja kjósenda; hafi þá fulltrúinn ekki haft lykla skrifstofunnar í fórum sínum og enn orðið að sækja þá til Steins Leóssonar sýsluskrifara, sem búi þar í sömu götu, og segist Hannes hafa gengið með fulltrúanum þangað heim og fengið lyklna. Kveður hann þá síðan hafa gengið rakleitt upp á sýsluskrifstofuna, þó þannig, að Hannes Halldórsson hafi hlaupið inn til Björns Magnússonar og tilkynnt, að fulltrúinn væri kominn áleiðis til skrifstofunnar, og hafi þeir síðan gengið, hann og kjósendurnir tveir og Jón Brynjólfsson, þangað uppeftir.

Frá kosningarathöfninni skýra þeir Þórarinn og Skarphéðinn á þann veg, að þeim hafi verið afhent á almennu skrifstofunni hvítur sedill og blátt umslag, gengið síðan með kjörgögn sín inn á innri kontórin, kontór bæjarfógetans, til að útfylla þau þar í einrúmi. Hafi Skarphéðinn útfyllt sín kjörgögn fyrst, en Þórarinn síðar. Á kjörseðilinn segjast þeir hafa skrifað nafn þess frambjóðanda, sem hvor um sig vildi kjósa, með eiginhandar rithendi, og segist Þórarinn hafa kosið Björn Magnússon og Skarphéðinn Tryggva Þórhallsson. Segjast þeir síðan hafa látið kjörseðla sína í bláa umslagið og síðan lokað

því, gengið með það út á almenna kontórinna og afhent þau þar Matthíasi Ásgeirssyni, sem síðan hafi lagt atkvæðaumslögin í stóru umslögin, þegar búið var að ganga frá fylgibréfinu, en vottar að atkvæðagreiðslu þeirra beggja hafi verið þeir Jón Brynjólfsson og Hannes Halldórsson.

Staðfestir Matthías Ásgeirsson fulltrúi þessa sögu að því viðbættu, að hann hafi útfyllt fylgibréfið, en Hannes Halldórsson muni hafa skrifað utan á stóra umslagið. Þá segist hann enn hafa stimplað utan á allflest atkvæðaumslög, er greidd voru af utankjörstaðar stöddum kjósendum þeim, er hann hafi afgreitt, en hafi slikt einhvern tíma undan fallið, þá sé athugaleysi um að kenna. Enn segir Matthías, að þessir menn muni allir hafa farið nokkuð jafnsnemma af skrifstofunni, og Skarphéðinn Njálsson hyggur jafnvel, að Hannes hafi gengið á undan sér út, og þá virðist það vera þrautsannað í málinu, að skipið var búið að pipa tvisvar til brottfarar, þegar lokið var atkvæðagreiðslunni, enda taka kjósendur það fram, að kosningunni hafi verið mjög hraðað, til þess að atkvæðin kæmust á e.s. Goðafoss.

Skarphéðinn segist hafa beðið Hannes fyrir kjörplagg sitt, til að koma því um borð í Goðafoss, og sama kveðst Þórarinn hafa gert, og enn jatar Hannes, að hann hafi tekið þarna við atkvæðunum til flutnings til Björns, og hafi hann þá hitt Björn fyrir utan húsdyr hans, þar sem hann hafi verið að bera farangur sinn á bilinn; hafi yfirheyrður síðan sezt inn í bifreiðina og orðið Birni samferða niður að húsi Lofts Gunnarssonar, en stigið þar af, og þá viðurkennir Björn, að Hannes hafi afhent sér kjörplögg þessara tveggja kjósenda, en prófin bera það ekki með sér, hvort heldur það var strax eða þegar þeir hittust, eða þegar Hannes stigur af.

Rithandarsýnishorn hinna tveggja kjósenda voru tekin í rétti, og var síðan leitað meðal þeirra 16 utankjörstaðar greiddra atkvæðaseðla, er fram komu við téðar kosningar í Strandasýslu, en þeir vildu enga af þeim tileinka sér, enda virðast rithendur þeirra banna, að þeir hafi nokkurn þeirra ritað, og um 14 þeirra er færð apogoísk sönnun fyrir því, að umræddir kjósendur ekki eigi þá, því rithendur annara kjósenda tileinka sér þá. Enn eru í bunkanum tveir seðlar. sem skera sig grunsamlega úr, þegar seðlarnir eru athugaðir með athygli, sökum sameiginlegs blæs og áferðar, og hafa jafnframt auðsæilega svip rithandar Hannesar Halldórssonar.

Seðlar þessir hafa verið sendir rithandarfræðingi Scotland Yard ásamt rithandarsýnishorni Hannesar, til umsagnar, og bera merkin X12 og X13, og er umsögn hans á þá leið, að skriftin á þeim sé sýnilega stæld, sem ekki verður skilin öðruvísi en svo, að hann telji skjöl þessi sýnilega fölsuð, og að þungur grunur sé á því, að þau séu rituð af sama manni, þó ekki þori hann að slá því föstu, að það sé Hannes Halldórsson, eftir þeim rithandarsýnishornum, er honum hafa send verið.

Samkvæmt framburði Matthíasar Ásgeirssonar verður enn að telja það fölsunarmerki, að stóra umslagið utan af kjörplaggi Þórarins Ólasonar er óstimplað, — stóra umslagið utan af kjörplaggi Skarphéðins hefir glatazt. — Þó að kosningin hafi fram farið með töluverðum flýti, þá er þetta, að stimpla embættisstimpli, svo fljótgert, að það verður engu tímaleysi um það kennt, ef það er látið hjá líða, enda gerir Matthías það ekki, og er þessi umsögn Matthíasar staðfest í málinu með því, að stimplun hefir aldrei niður fallið á þeim stóru umslögum, utan um atkvæði, sem greidd hafa verið á skrifstofu bæjarfógeta og sem fylgja málinu, og teljast fjörutíu. Að gáleysismöguleikanum slepptum, sem virðist litill, er þetta stimpilleysi umslagsins í sambandi við utanáskriftina á því, sem Hannes hefir játað á sig, bein sönnun fyrir því, að það er hann, sem hefir falsað kjörplaggið og enginn annar.

Þá er það mjög tortryggilegt og vekur sterkan grun um, að Hannes hafi einhvers að dyljast, hvað rithöndin á sýnishorni hans á C7, teknu fyrir rétti, er þvinguð og ólík hans eiginlegu rithönd.

Þá virðist það enn snúa málinu mjög alvarlega gegn Hannesi, að einungis tvo utankjörstaðar stadda kjósendur úr Strandasýslu vantar eiginhandar seðla, en það atvikast svo, að þeir hafa kosið vestur á Ísafirði fyrir milligöngu Hannesar, og hafa falið honum flutning atkvæða sinna, og að hann er sá eini maður, sem nálægt atkvæðunum kemur og líklegur er til að hafa nægileg tilgögn til fölsunarinnar, auðvitað að undanteknum embættismanninum á Ísafirði, sem ekki verður grunaður um atkvæðafölsun. Að Hannes Halldórsson hafi 19. júní átt mjög auðvelt með að eiga í fórum sínum slík tilgögn, verður mjög bert af fyrri þáttum málsins, þar sem ræður um sambandið milli Hannesar og hreppstjóraskrifstofunnar í Hnifsdal.

Enn er téð umslag órækur vottur þess, að fölsunin hefir fram farið vestur á Ísafirði og hvergi annarsstaðar, sökum þess að rithönd Hannesar er á því, samhliða því að umslagið ber þess engar menjar, að hafa verið rifið upp, en ekkert segir af því, að það hafi komið opið til undirkjörstjórnar, en hún hefði vafalaust ekki undanfellt að geia þess, ef svo hefði verið.

Þá er rithandarlíkingin milli X12 og X13 og rithandar-sýnishorn Hannesar á C1, C2 og C6, og enn á X1—X11, 23, mjög mikil og kemur fram í þessum atriðum: 1. Að leggurinn í Birni byrjar alltaf með mjög finum uppdrætti. 2. Að titið horn myndast jafnaðarlega í neðri lykkjunni á B-inu. 3. Að samtengingin milli liðanna á n-inu, sem byrjar neðst við fyrri liðinn, er bein, og sömu drætti má sjá milli annars og þriðja liðar í litla m-inu. 4. Að síðasti drátturinn í seinna n-inu í föðurnafninu endar í drætti til vinstri. 5. Að upphafsstafurinn N í sýnishornunum er greinilega líkur upphafsstafnum M í X12 og X13. 6. Hvernig farið er út úr ó-inu í niðurlagi föðurnafnsins. 7. Að leggurinn á B-inu nær jafnaðarlega upp úr efri lykkjunni; og fleiri mætti enn telja.

Þá er loks að athuga það, að Þórarinn segist hafa kosið Björn Magnússon, en Skarphéðinn Tryggva Þórhallsson, og er ekki nein ástæða til að efast um, að rétt sé með farið, enda eru framburðirnir eiðfestir. Við þetta verður fölsunin á tveim fyrgetnum seðlum anomal, hvernig sem á er litið, og heimtar sú anomali auðvitað skýringu, en sú skýring virðist með öllu ófáanleg, hversu sem fölsunin hefði farið fram í góðu næði, því engin heil brú virðist í því að álíta falsaðan seðil betri en löglegan. Þar á móti fæst ágæt skýring á því, hafi Hannes falsað þá þarna um morguninn, þegar það er athugað, hversu nauman tíma hann hafði og hversu skamma stund atkvæðin voru í vörzlum hans. Hann skortir sem sagt alveg tíma til að athuga, hversu mikið eða lítið hann þurfi að falska, hefir ónóga persónulega kynningu af kjósendum og pólitískum skoðunum þeirra, trúir þeim laust og falsar því bæði atkvæðin ex tuto. Er maður hér kominn að atriði, sem virðist bæði stað- og stundsetja fölsunina, sem sé, að hún hafi farið fram á Ísafirði, rétt áður en Goðafoss léttir akkerum, og af þeim mönnum, sem þá hafa kjörþlöggin með höndum, er Hannes sá eini, er um fölsunina verði grundaður. Virðist umrædd anomali fölsunarinnar skera svo úr um

það, að Hannes og enginn annar sé sekur um falsanirnar á nefndum seðlum, að hann hefði hlotið að álitast sekur um þær, allt hvað rithöndin hefði ekki lagt blátt bann fyrir því að álita X12 og X13 eftir hann skrifaða. En in casu er rithandarlíkingin milli rithandarsýnishorna Hannesar og nefndra seðla mjög mikil, svo mikil, að hún virðist jafnvel hafa verið nægileg í sambandi við önnur tortryggileg atriði, sem upp hafa verið talin, að slepptu því síðasttalda, til að álita Hannes sannan að sök eftir þeirri reynslu, sem fengin er um sönnunargildi rithanda í þessu máli.

Við öllum framfærðum rökum hefir Hannes ekki öðru að svara en því, að hann mótmæli getsökum dómarsins sem alröngum og ósönnnum, og visar að öðru leyti til fyrri framburðar sins um það, hvernig kosningarathöfn þessara kjósenda hafi fram farið, og visast til áður gerðra athugasemda um slíkar neitanir. Af öllu framkomnu hlýtur rétturinn að meta svo, að það sé nægilega sannað í málinu, að Hannes Halldórsson hafi falsað X12 og X13.

Hinir ákærðu eru allir komnir yfir lögaldur sakamanna, og er Hálfán fæddur 3. apríl 1878, Eggert 1. júlí 1903 og Hannes 6. desember 1892, og ekki hefir þeim áður verið hegnt fyrir neitt afbrot.

Brot Hálfánar Hálfánarsonar heimfærist undir 114. gr. 2. málsg. hinna almennu hegningarlaga og 142. gr. sömlaga, sbr. við 145. gr., og enn undir lög nr. 50, 1923, 4. gr. 7. málsg., og enn undir lög nr. 28. 1915, 83. gr. 2. málsg., allt sbr. við 63. og 59. gr. almennra hegningarlaga.

Brot Eggerts Halldórssonar og Hannesar Halldórssonar heimfærast undir lög nr. 28, 1915, 83. gr. 2. málsg. 2. lið og 114. gr. almennra hegningarlaga 2. málsg., sbr. 63. gr. sömlaga, og hvað Eggert snertir enn samanb. við 59. gr. alm. hegningarlaga.

Nákvæm skoðun á tilfærðu lagaboði nr. 28, 1915, 83. gr. 2. málsgrein, gefur tilefni til athugasemda. Ákvæði þetta hljóðar svo:

„Beiti kjörstjórnir af ásettu ráði ofríki við kosningarathöfn. eða geri sig seka í frekari rangsleitni, varðar það fangelsi eða betrunarhúsvinnu, allt að 7 árum, ef miklar sakir eru.“

Ákvæði þetta er sótt í lög um kosningar til Alþingis frá 1903, en þar er téð grein alveg samhljóða að öðru en því,

að þar stendur »frekri rangsleitni«, og hegningarákvæðið er »fangelsi eða betrunarhúsvinna allt að 2 árum«.

Um þetta athugast fyrst, að samkvæmt almennum hegningarlögum verður betrunarhúsvinna ekki ídæmd lengur en um 6 ár, og er ekkert, sem getur bent á, að með kosningalögunum hafi átt að breyta ákvæðum almennra hegningarlaga um mögulega lengd betrunarhúsvistar. Kosningalögin eru alveg óeðlilegur staður fyrir slíkar breytingar, og því næst er hugtakið »frekri rangsleitni« miklu hugsanaréttara í þessu sambandi heldur en »frekari rangsleitni« því ofríki hlýtur að vera hæsta stig, og ekki hægt að hugsa sér neitt »frekara«.

Þetta bendir til, að hér sé um afbökun að ræða, og er það líka svo, en gangur hennar er á þessa leið: »Árið 1914 leggur stjórnin fram frumvarp um kosningar til Alþingis, og segir þar þegar í 93. gr., sem svarar til 83. gr. í lögunum frá 1915: »frekari rangsleitni«, en hegningarákvæðið er þar enn samhljóða lögunum frá 1903, en í aths. við frumvarpið stendur þó, að kaflinn um almenn ákvæði, þau atriði, sem hér ræðir um, sé algerlega samhljóða 13. kafla kosningalaga frá 1903.

Árið 1915 er síðan sama frv. lagt fram sem þingmannafrumvarp, óbreytt að öllu, eftir því, sem segir í nefndaráliti efri deildar, þingskj. nr. 81, 1915, að öðru en því, að ártölum er breytt í kaflanum »Ákvæði um stundarsakir«. En þar er þó í frumvarpinu, sem lagt er fyrir efri deild, þingskj. nr. 24, 1915, 83. grein búin með öllu að fá það orðalag, er hún hefir í stjórnartiðindunum, og sama orðalag hefir á henni verið við allar uppprentanir á nefndu þingi.

Af því, sem greint hefir verið, verður bert, að það hefir aldrei verið ráðinn vilji löggjafans að breyta þessu ákvæði úr þeirri mynd, er það hafði í lögunum frá 1903, og verður í þessum dómi byggt á ákvæðinu, eins og það stendur þar.

Hálfán Hálíðánarson hefir setið í gæzluvarðhaldi frá 5. júlí til 22. júlí, og aftur frá 27. okt. til 10. nóv. 1927, og virðist hegningin fyrir afbrot hans að þessu athuguðu hæfilega metin 8 mánaða betrunarhúsvinna.

Eggert Halldórsson hefir verið í gæzluvarðhaldi frá 10. júlí til 22. júlí, og enn í einangrun á sjúkrahúsi, frá 27. okt. til 10. nóvember 1927, og virðist hegningin fyrir afbrot hans að þessu athuguðu hæfilega metin 6 mánaða fangelsi við venjulegt fangaviðurværi, og

hegning Hannesar Halldórssonar virðist hæfilega metin 3 manaða fangelsi við venjulegt fangaviðurværi.

Rannsókn þessa máls hefir verið yfirgripsmikil og kostnaðarsöm, og miklu yfirgripsmeiri og farið víðar, en ætla ma að hinir ákærðu hafi búizt við í uppnafi, og virðist því ekki rétt að láta þá bera allan kostnað sakarinnar, heldur verður eftir atvikum að telja hæfilegt, að þeir greiði tvo þriðju hluta af öllum af málinu lögregla leiddan og leiðandi kostnað, en einn þriðji hluti kostnaðarins sé greiddur af almannafé, þó að frátöldum varðhaldskostnaði þeirra Hálfðans og Eggerts og kostnaði við einangrun Eggerts, sem hvor þeirra greiði að því, er hann áhrærir. Kemur þá til álitá, hvernig skifta beri hinum idæmda málskostnaði milli ákærra, eða hvort þeim skuli gert að greiða hann í heild sinni *in solidum*. Eftir því, sem fram hefir komið í málinu, verður að telja það full-öruggt, að þeim Hálfðani og Eggert hafi verið fullkunnugt um verknáð hvors annars og verið hvor öðrum samþykkir um hann, og að því fengnu virðist aiveg eðlilegt að dæma þann málskostnað, sem kemur í þeirra hlut, *in solidum*. Þar á móti hefir Hannes, þó fullsannað sé, að hann hafi vitað í aðalatridunum og kannske nákvæmlega um fasisannar í Hnitsdal, sérstöðu í málinu eins og heimilisföng og staðhættir gera sjálsagt, og virðist því rétt, að hann beri sinn hluta málskostnaðarins út af fyrir sig. Að þessu athuguðu virðist rétt, að þeir Hálfðan og Eggert greiði þrjá fjórðu hluta af hinum idæmdu tveim þriðju hlutum málskostnaðarins *in solidum*, en Hannes einn fjórða hluta af tveim þriðju hlutum. Hinir ákærðu hafa haft hver sinn verjanda út af fyrir sig, og virðist hæfilegt, að málsvarnarlaunin séu þannig ákveðin: Hálfðan Hálfðanarson greiði hæstaréttarlögmanni Lárusi Jóhannessyni 40 kr., þó málaferðsúmaðurinn jati, að hann hafi ekki einu orði minnst á málsatvik, Eggert Halldórsson greiði cand. juris Páli Jónssyni 150 kr. og Hannes Halldórsson greiði hæstaréttarlögmanni Magnúsi Guðmundssyni 75 kr.

Þá gæti það komið til mála að skilyrða dóm þennan samkvæmt heimild í lögum nr. 39, 16. nóvember 1907, eftir þeirri réttarvenju, sem virðist vera að myndast um notkun þeirra laga, og skal nú þetta athugað: Hegning sú, er Hálfðani er gerð í dómi þessum, er það þung, að bókstafur neindra laga tekur ekki til hans. Þar á móti eru hegningarákvæðin í dómi þeirra Eggerts og Hannesar ekki því til fyrirstöðu, að skil-

yrða dóm þennan að því leyti, sem hann tekur til þeirra. Með því gæti mælt, að hvorugur þessara manna hefir áður verið dæmdur fyrir neitt afbrot, og hvað Eggert snertir, mælir ennfremur æska hans með því, að svo sé gert, en þá virðist líka það upptalið, sem hægt er að framfæra máli því til stuðnings. Brot þeirra er ekki smáfellt, — síður en svo. — Það er ráðist á frelsi manna til þess að neyta kosningarréttar síns eftir eigin vilja. En kosningarétturinn er fyrsti og helsti réttur ríkisborgaranna, og hefir löggjafinn sýnt, að hann vill vernda hann og tryggja eftir föngum, enda er hann hyrningarsteinninn undir stjórnskipulagi ríkisins, og hefir Eggert veitst að honum í þrem kjördæmum landsins. Þá hefir engin játning fengist hjá sakborningum, hvernig sem rök hafa hlaðið að þeim, og verður þetta játningarleysi þeirra til þess, að hvatir þeirra eru ókunnar og að ekki verður komist fyrir rætur málsins, en til eru þau atvik í málinu, sem benda út fyrir hina ákærðu, ef svo mætti segja. Þetta hugarfar verður að lögum að teljast glæpsamlegt, og afleiðingin aftur verða sú, að ekki er unnt að skilyrða dóminn.

Þá hefir hæstaréttarmálaflutningsmaður Lárus Jóhannesson í vörn sinni fyrir Hálfðán Hálfðánarson komist meðal annars svo að orði: »Ég þykist ekki ganga of langt, þó ég staðhæfi, eins og málið hefir verið gert að pólitísku áráðarmáli á sérstakan flokk af núverandi stjórn, þá hefir rannsóknardómariinn, Halldór Kr. Júlíusson, verið valinn til að hafa mál þetta með höndum, ekki sem óvilhallur rannsóknardómari, heldur sem sækjandi málsins. Hlutverk hans tel ég ekki hafa verið að upplýsa, hvort atkvæðafölsun hafi raunverulega átt sér stað, heldur hitt, að færa rök að því úr dómarasæti, að ákveðnir menn hafi falsað atkvæðin«. — »Þess vegna er rannsóknin ekki óhlutdræg, eins og venja er til í sakamálum hér á landi; meðferð þessa máls er, sem betur fer, einsdæmi«. — »Jafnvel af bókunum í prófunum er það sýnilegt, að hann (þ. e. dómarinn) gerir upp á milli vitna, eftir því hvaða pólitískum flokki þeir tilheyra«. — Hér tel ég ekki ýmsar veiðandi spurningar, sem hann ólöglega hefir lagt fyrir sakborninga og vitni, þær skrifa ég inn á reikning hlutdrægninnar. En í þessu sambandi má nefna guðlast hans«. — »Eins og áður er sagt, hafa öll réttarprófin borið með sér, að dómarinn er ekki óvilhallur, og ekki gert sér far um að upplýsa málið á annan hátt en að safna likum að því, að skjólstaðingur minn og

tveir menn aðrir hafi gert sig seka í atkvæðafölsun. — »Ég hefi ekki einu orði minnst á málsatvik, og ætla mér heldur ekki að gera það fyrir þessum »rétti«, ástæðan er sú, að ég tel dómarann ekki óvilhallan, og um það hefi ég sannfærzt enn betur, eftir að ég tók að mér vörn þessa máls að nokkru leyti. — »Og það er aftur ótvírætt merki í þá átt, að ákærvaldið (dómsmálaráðherra og dómari) hafi annara og meiri hagsmuna að gæta í máli þessu en að réttvisinni verði fullnægt. — Skal hér staðar numið við upptalninguna, en allt varnarskjal hans er í þessum tón og fjallar svo að segja einvörðungu um dómarann. Fyrir þennan mjög ósæmilega rithátt verður ekki hjá því komið að sekta málfærslumanninn, og þykir sektin hæfilega metin 40 krónur, þar af 20 krónur til rikissjóðs og 20 kr. í fátækra sjóð Reykjavíkur.

Um málfærsluna athugast, að hæstaréttarmálaflutningsmennirnir, Lárus Jóhannesson og Magnús Guðmundsson, hafa játað, — og það er jafnvel notorískt, — að þeir hafi ekki séð önnur skjöl snertandi málið en þau, er upp urðu tekin í útskrift af því, en eftir hlutarins eðli var ekki hægt að innfæra í hana nein af sönnunargögnum málsins, og ber að víta þá fyrir það að hafa skrifað vörn í málinu án þess að kynna sér öll skjöl þess, enda hlýtur það að hafa haft mjög óheppileg áhrif á skrif þeirra, sem og bera þess menjar. En það vottast, að málfærslan að öðru leyti hefir verið lögmæt.

Miðvikudaginn 17. dez. 1930.

Nr. 94/1930.

Réttvisin (Lárus Fjeldsted)

gegn

Ara Gíslasyni (Stefán J. Stefánsson).

Brot g. 177. gr., sbr. 174. gr. h. alm. hegnl.

Dómur aukaréttar Reykjavíkur 23. sept. 1930: Ákærður, Ari Gíslason, sæti fangelsi við venjulegt fangavíðurværi í 30 daga og greiði allan kostnað sakarinnar. En fullnustu refsingarinnar skal frestað og hún falla niður, nema ákærður innan 5 ára frá uppsögn dóms þessa sæti ákæru